

Stemmerettsjubileet

SLUTTRAPPORT

1 9 1 3 | 2 0 1 3

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Stemmerettskomiteen og komiteens mandat	3
Innledning	4
Sekretariatet og Stemmerettskomiteen	6
Fire verdier, fire pionerer, fem regioner – og folkelighet	7
Ressurser, økonomi og sektoransvarsprinsippet	13
Mobilisering og «rigging» av en regional og lokal jubileumsstruktur	15
Sektorer med betydelige bidrag	19
Stemmerettsjubileets fire hovedsatsinger.....	22
Stemmerettsjubileets hovedtiltak	28
Satsingen internasjonalt	33
Tilskudd til lokale og regionale aktiviteter	34
Evaluerings av bruken av tilskuddsmidler til personer, organisasjoner og institusjoner	38
Presse og kommunikasjon	41
Takk til	44
Jubileets fotavtrykk	48

Forkortelser:

BLD:	Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD)
FAD:	Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD)
FOKUS:	Forum for kvinner og utvikling (FOKUS)
KD:	Kunnskapsdepartementet (KD)
KIM:	Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM)
KRD:	Kommunal- og regionaldepartementet (KRD)
KUD:	Kulturdepartementet (KUD)
OMOD:	Organisasjonen mot offentlig diskriminering (OMOD)
PRIO:	Peace Research Institute Oslo (PRIO)
UD:	Utenriksdepartementet (UD)

Forord

● Grunnlovsforslaget om alminnelig stemmerett for kvinner ble enstemmig vedtatt av Stortinget 11. juni 1913, 23 år etter at den første debatten om kvinnestemmerett fant sted. Grunnlovs- endringen ble kunngjort 7. juli 1913:

«§ 50. Stemmeberettigede ere de norske Borgere, Mænd og Kvinder, der have fyldt 25 Aar, og som have været bosatte i Landet i 5 Aar og opholde sig der.»¹

Regjeringen besluttet i 2009 å feire 100-årsjubileet for allmenn stemmerett i 2013 lokalt, nasjonalt og internasjonalt. En egen komité, Stemmerettskomiteen, har siden 2010 arbeidet med å oppfylle regjeringens mandat om sektorovergripende arrangementer og tiltak. BLD har hatt et særlig ansvar for jubileet, og et eget sekretariat ble opprettet i departementet. Mandatet hadde ingen politiske føringer om å bidra til å utvikle framtidig politikk på området. I tillegg vil noen kunne mene at det hadde vært ønskelig.

Denne rapporten oppsummerer Stemmerettsjubileet 1913–2013. Stemmerettskomiteen beskriver prosessene forut for jubileumsåret, om strategier, om valg vi tok og hvilke ideer og prosjekter som ble prioritert.

¹ <http://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Historikk/Historisk-dokumentasjon/Stemmerett-for-kvinner---Grunnloven--50/>

Vi har i denne rapporten også valgt å framheve de arrangementer og tiltak som vi, på vegne av regjeringen, har vært ansvarlige for. I tillegg har vi og sekretariatet ønsket å dokumentere alle de små og store arrangementer landet over, alt det som har vært med på å gi Stemmerettsjubileet et solid fotavtrykk i nåtiden, men som også vil stå seg i framtiden. Vi håper å ha fått med de fleste av arrangementene i rapportens siste del.

Målet for feiringen var å skape et jubileum med et stort folkelig engasjement fra landsende til landsende. De fire hovedetappene vi la opp til var: 1) Jubileets offisielle åpning 8. mars, 2) Stemmerettsuka 11.–20. juni og 3) tiltak i forkant av Stortings- og Sametingsvalget 2013. Som et siste og fjerde (4) løft arrangerte vi en stor internasjonal konferanse i Oslo, Women, Power and Politics – The Road to Sustainable Democracy, 14.–15. november i 2013.

Vi har også planlagt, igangsatt og gjennomført en rekke konkrete tiltak som en egen nettside for jubileet, www.stemmerettsjubileet.no, en debattbok for ungdom med egen nettside, ettbindsverket *Norsk likestillingshistorie 1814–2013*, utstillingen *Likestillingslandet Norge* og kortfilmer om 'de, fire store' kvinnesaks- og likestillingspionerene, *Fire stemmer*.

Stemmerettsjubileet 1913–2013 har så langt vi kan se, lyktes med å få til et

Kirsti Kolle Grøndahl,
Stemmerettskomiteens leder
Foto: Fylkesmannen i Buskerud

bredt spekter av tiltak, arrangementer og aktiviteter. Medieomtalen har vært formidabel. Takket være mange, gode samarbeidspartnere har vi skapt et jubileum med mangfoldige aktiviteter. Samarbeidspartene omfatter bl.a. flere departementer, fylkeskommunale og kommunale myndigheter, frivillige lag og foreninger, ulike stiftelser, samt flere organisasjoner og institusjoner innen kunstfeltet, arkiv, museer, bibliotek, samt skole- og utdanningsinstitusjoner.

Stor takk til regjeringen og ikke minst BLD, som ga oss oppdraget, budsjett og et mandat med et visst handlingsrom. Takk til sekretariatet som har bidratt både til prosess og med ideer, men først og fremst med den daglige driften og gjennomføringen av alle de arrangementene og tiltakene som vi hadde ansvar for. Den største takken går til alle de mange enkeltpersoner, lag, foreninger og institusjoner som tok utfordringen og med stor frivillig innsats skapte jubileet fra landsende til landsende.

Tusen takk!

Kirsti Kolle Grøndahl
Leder, Stemmerettskomiteen

I 2010 nedsatte regjeringen et offentlig utvalg, Likestillingsutvalget, for å utrede norsk politikk for likestilling mellom kjønnene med utgangspunkt i livsløp, etnisitet og klasse. Professor i statsvitenskap Hege Skjeie ledet arbeidet som resulterte i to utredninger: NOU 2011: 18 Struktur for likestilling og NOU 2012: 15 Politikk for likestilling. Skjeie ble også utnevnt til å sitte i Stemmerettskomiteen, og hun markerte seg som en skarp stemme i likestillingsdebatten. I et intervju i Dagsavisen på nyåret 2013 uttalte hun at «Lærdommen fra 1913 bør være at ingenting har gått av seg selv». Bildet i avisutklippet er av Hege Skjeie (ikke Torild Skard som teksten antyder). (Dagsavisen 02.01.2013)

Stemmerettskomiteen og komiteens mandat

● Stemmerettskomiteen ble utnevnt av barne- og likestillingsminister Anniken Huitfeldt høsten 2009. Våren 2010 trakk Iren Reppen seg, og ble erstattet av Monica Larsson. Samtidig supplerte statsråd Audun Lysbakken komiteen med Torild Skard. Siden 2010 har komiteen bestått av følgende personer: Kirsti Kolle Grøndahl (leder), Ola T. Lånke, Jan Monsbakken, Hege Skjeie, Shakeel Rehman, Cathrine Sandnes, Monica Larsson og Torild Skard. Komiteens sekretær har vært seniorrådgiver og prosjektleder Kurt Ole Linn i BLD.

Regjeringens mandat:

Komiteen for markering av allmenn stemmerett skal ha det overordnede planleggingsansvar for den offisielle markering av 100-årsjubileet for allmenn stemmerett i 2013. Basert på de rammene som er gitt, skal komiteen utarbeide en programerklæring med hovedprinsipper og bærende elementer for jubileet.

Komiteens skal foreslå og initiere sektorovergrepene tiltak, aktiviteter og markeringer sentralt, regionalt, lokalt og internasjonalt.

Komiteen skal bidra til å fremme planer og initiere koordinering og samarbeid med ulike relevante aktører. Komiteen skal søke bredest mulig kontakt og koordinering med andre tiltak, prosjekter og arrangementer som er relevante for markeringen av jubileet.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet er ansvarlig for komiteens arbeid.

Komiteen skal årlig rapportere til departementet om fremdriften i arbeidet.

*Stemmerettskomiteen, bestående av Kirsti Kolle Grøndahl (leder), Ola T. Lånke, Jan Monsbakken, Hege Skjeie, Cathrine Sandnes og Monica Larsson, med statsråd Inga Marte Thorkildsen mai 2012. Shakeel Rehman og Torild Skard fraværende.
Foto: BLD*

Innledning

● I Norge sier vi gjerne at demokratiet ble innført med Grunnloven av 1814. Men da Eidsvollsgrunnloven ble vedtatt hadde bare om lag 40 prosent av menn over 25 år stemmerett. Stemmeretten var forbeholdt bønder, byborgere og embetsmenn, altså bemidlede menn. Først i 1898 fikk menn allmenn stemmerett, og 15 år senere fikk også kvinnene allmenn stemmerett. På mange måter kan man altså si at Stortingets vedtak 11. juni 1913 fullførte demokratiseringen av Eidsvollsgrunnloven. Som en interessant opplysning bør det trekkes fram at voksne menn og kvinner som mottok en eller annen form for

sosial stønad fra det offentlige, først fikk allmenn stemmerett i 1919 og stemte for første gang ved valget i 1921.

Regjeringen besluttet i 2009 at den skulle ta ansvar for Stemmerettsjubileet på et tidspunkt da Stortinget alt hadde startet forberedelsene til feiringen av Grunnloven i 2014. Som nevnt opprettet regjeringen derfor en komité, Stemmerettskomiteen, i 2009. Den fikk som mandat «å markere jubileet lokalt, nasjonalt og internasjonalt gjennom større sektorovergripende arrangementer og tiltak». Stemmerettskomiteen fikk regjeringens tilslutning til å endre

mandatet dithen at man ønsket en «feiring» av allmenn stemmerett med hovedvekt på kvinnestemmeretten.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) har vært vertsdepartement for jubileet. Der ble det opprettet et sekretariat for Stemmerettskomiteen, hvor seniorrådgiver Kurt Ole Linn fungerte som prosjektleder fra 2010 til jubileets slutt. Stemmerettskomiteen med leder har hatt tett kontakt og et svært godt samarbeide med prosjektleder, og det har vært avholdt årlige rapporteringsmøter med politisk ledelse.

CAMILLA COLLETT
1813–1895

FREDRIKKE MARIE QVAM
1843–1938

GINA KROG
1847–1916

FERNANDA NISSEN
1862–1920

Stemmerettsjubileet

1 9 1 3 | 2 0 1 3

Norge var det fjerde landet i verden, og det første selvstendige landet, som innførte allmenn stemmerett for kvinner. Bare New Zealand (1893), Australia (1902) og Finland (1906) var før oss.

I januar 2011 gjennomførte stemmerettskomiteens leder og sekretær en studietur til Finland, for å lære mer om det finske jubileet. Finland hadde avsatt ca. 40 millioner kroner til en todelt feiring av et stemmeretts- og grunnlovsjubileum (2006–2007). Den finske satsingen bestod bl.a. av utgivelsen av et 12-binds historieverk, en spesialskrevet opera, en festaften i Helsingfors med offisiell middag for europeiske stats- og regjeringssjefer, og en stor jubileumsutstilling om Finland før og nå. Kritikere pekte på at jubileet i Finland hadde vært sentralistisk og elitistisk.

Det var svært lærerikt og inspirerende å besøke Finland. Vel tilbake til Norge startet komiteen arbeidet med et måldokument som skulle være jubileets veikart. Komiteen fulgte opp regjeringens mandat ved å bygge jubileet på verdier som folkestyret vårt er tuftet på. Én viktig grunn for å bygge jubileet på demokratiske verdier var at jubileet ikke bare skulle være en feiring av det historiske, men også ha betydning for og aktualitet i nåtid og framtid.

Komiteen satset på verdiene: Stemmerett, likestilling, representasjon og deltakelse. I måldokumentet beskrev vi hvordan disse kunne følges opp i praksis.

I ettertid kunne nok komiteen ønsket seg større drahjelp fra politisk hold for å vitalisere folkestyret, både i 2013 og mer framtidsrettet. Komiteen har likevel merket seg at valgdeltakelsen økte og nådde 78,2 prosent, den høyeste siden 1997. Ekstra gledelig var det at de unge deltok markant mer enn tidligere år.

I tillegg definerte Stemmerettskomiteen følgende strategi for jubileet:

- En desentralisert feiring fra landsende til landsende. Komiteen oppfordret til å «la de tusen blomster blomstre», til å la fantasien slippe til
- I planleggingsperioden brukte vi mye tid på å engasjere sentrale myndigheter, fylkesting, kommunestyre, frivillige organisasjoner, nasjonale og lokale institusjoner så som bibliotek, museer og arkiv til å gjøre en ekstra innsats i jubileumsåret
- Fordi vi ønsket en folkelig feiring/grasrotfeiring med et stort innslag av frivillige lag, foreninger og organisasjoner var det nødvendig at jubileumseier avsatte midler til arrangementsstøtte og andre lokale tiltak
- Komiteen fikk tilslutning til å «spisse» jubileet dithen at det skulle ha et ekstra fokus på kvinnestemmeretten
- Som et kommunikasjonsmessig grep og for å favne distriktsdimensjonen, lanserte komiteen «De fire store» kvinnesakspionerene: Camilla Collet, Gina Krog, Fredrikke Marie Qvam og Fernanda Nissen. Dette bidro til mye ny kunnskap, og at også andre, lokale pionerer ble trukket fram i lyset
- Det ble besluttet å dele opp jubileet i fire etapper. 1) offisiell åpning på den internasjonale kvinnedagen 8. mars, 2) Stemmerettsuka 11.–20. juni, 3) Stemmerettskampanje fram mot Stortingsvalget og Sametingsvalget 2013 og 4) en avsluttende internasjonal konferanse av jubileumsåret
- Konkrete tiltak som både kunne stå på egne ben, men som også kunne bidra til å forsterke én/flere av etappene. Målet var å skape synergi mellom de ulike tiltak/arrangementer
- Stemmerettskomiteen ønsket tiltak som var rettet mot klare målgrupper (ungdom/førstegangsvelgere). Debattboka som ble gitt i gave til alle førstegangsvelgere er et eksempel på det. Debattboka ble til i et samarbeid med Grunnlovsjubileet.

Sekretariatet og Stemmerettskomiteen

● BLD var ansvarlig for sekretariatet fra oppstart i 2009. Fra høsten 2010 kom seniorrådgiver i Samlivs- og likestillingsavdelingen Kurt Ole Linn inn som komiteens sekretær og prosjektleder for jubileet. Fra høsten 2011 hadde prosjektlederen Stemmerettsjubileet som sin hovedoppgave. I tillegg har Ellen E. Stensrud (2012–2013) og Heidi Braaen (2013) vært ansatt i engasjementer tilsvarende to årsverk.

Sekretariatet og prosjektleder har fungert svært godt i arbeidet med komiteen og jubileet. Det har vært avgjørende med god og hyppig kontakt mellom komiteen og sekretariatet. Spesielt har samarbeidet mellom komiteens leder og prosjektleder vært tett både i sak og mengde.

Stemmerettskomiteen hadde mandat til å planlegge og initiere jubileets innretning, arrangementer og tiltak. Sekretariatets arbeid har bestått av for- og etterarbeid knyttet til komiteens møtevirksomhet, i tillegg til å være rådgiver for komiteen knyttet til ideer og planlagte arrangementer og tiltak, og ikke minst gjennomføringen av disse. Basert på vedtak i komiteen har sekretariatet arbeidet videre med sakene. Mest tid har prosjektleder og det øvrige sekretariatet brukt på å utrede, initiere og gjennomføre de arrangementer og tiltak komiteen besluttet seg for.

Sekretariatet har dessuten stått for daglig drift, kommunikasjons- og mediearbeid, tale- og kronikkskriving, tilrettelegge for jubileet internt i BLD og de

øvrige departementer, reisevirksomhet, foredrag med mer.

Sekretariatet har nedlagt et formidabelt arbeid for jubileet. Målt opp mot mandatet og komiteens ambisjoner for jubileet, var sekretariatsressursen gjennomgående for liten. Vi har derfor vært avhengig av – og gjort bruk av – komiteemedlemenes kompetanse og deres arbeidsinnsats. Det viste seg å gi god synergieffekt for planleggingen og jubileets gjennomføring. Det har dessuten gitt komiteen et nødvendig eierskap til jubileet som vi mener har gitt gode resultater.

Til tider var det en utfordring for komiteens planlegging og beslutning at sekretariatet var en integrert del av departementet. Det førte til at sekretariatet ikke fullt ut sto til komiteens disposisjon – og dessuten til at departementet kunne gjøre inngrep i og overprøve komiteens planer og beslutninger. Utfordringen ble imidlertid håndtert på en profesjonell måte både fra departementet/sekretariatets og komiteens side.

Etter jubileumsmøtet i Stortinget på jubileets 100-årsdag, 11. juni, ble det invitert til folkefest på Eidsvolls Plass. Før underholdningen startet fra scenen, delte representanter fra regjeringen, Stortingets presidentskap og de parlamentariske lederne ut kaffe og fødselsdagskake til publikum. På bildet ser vi statsminister Jens Stoltenberg (Ap) og representantene Marit Nybakk (Ap), Laila Dævøy (KrF) og Siv Jensen (FrP). (Foto: Scanpix)

Jubileets visjon og bærende verdier:

Fire verdier, fire pionerer, fem regioner – og folkelighet

● I planleggingen av jubileet, arbeidet Stemmerettskomiteen for at jubileet skulle lage et tydelig, verdimestig avtrykk. Det var også viktig at jubileet skulle ha en desentralisert, folkelig appell, slik at man klarte å mobilisere nedenfra, at grasrota deltok fra landsende til landsende. I det nedenstående redegjør vi for hvilke verdier og visjoner vi bygde Stemmerettsjubileet på:

Fire verdier: Jubileets profil har vært bygd på fire verdier det norske folkestyret er tuftet på: Stemmerett, likestilling, representasjon og deltakelse. Det har vært et mål at disse verdiene så langt som mulig skulle gjennomsyre alle arrangementene og tiltakene som er gjennomført på nasjonalt nivå.

Fire pionerer: De fire kvinnesaks- og likestillingspolitiske profilene Camilla Collett, Fredrikke Marie Qvam, Gina Krog og Fernanda Nissen har alle fungert som gjennomgangsfigurer i jubileet. På ulikt vis sto de fremst i kampen for stemmerett, likestilling og rettferdighet. Samtidig har disse fire kvinnene skapt gjenkjennelighet og nærhet. Mange lokale arrangementer er bygd opp rundt dem. I tillegg har de virket som en brekkstang for å løfte fram andre kvinners innsats gjennom historien. Slik har «De fire store» vært et formidlingsmessig redskap og åpnet opp for å eksponere også ukjente kvinner og menns liv og virke, innsats og arbeid.

Fem regioner: Ved siden av å ville bruke jubileet til å åpne lokalhistorien, har jubileet hatt et klart mål om å flytte ut av hovedstaden. I korthet skulle jubileet springe ut av et lokalt engasjement. Liksom stemmeretten var et resultat av et folkelig engasjement, jfr. de nesten 300 000 kvinneunderskriftene som ble samlet inn i forbindelse med Unionsoppløsningen i 1905, skulle Stemmerettsjubileet være et «grasrotjubileum».

Valget av «De fire store» var dels begrunnet med at de kunne gi en regional forankring; Camilla Collett hadde tilknytning til Kristiansand og Eidsvoll (Sørlandet og Østlandet), Gina Krog til Lofoten og Karmøy (Nord-Norge og Vestlandet), Qvam til Trondheim, Steinkjer og Molde (Midt-Norge) og Nissen til Telemark (Østlandet). Alle «De fire

store» endte opp i Oslo. Slik sett kan alle sies å være representanter også for hovedstaden. På denne måten lyktes komiteen med å skape et desentralisert jubileum med hele landet som arena.

Folkelighet: Mange jubileer har blitt karakterisert for både å være sentralisert, elitistiske og toppstyrte – som jubileer for og med eliten. Det ble tidlig en klar ambisjon for Stemmerettsjubileet å være åpent og inkluderende med en klar folkelig appell. Grasrota skulle gjødsles og pleies, for slik å ta aktiv del i jubileumsfeiringen. BLDs arbeide med referansegruppa bestående av organisasjoner, lag, foreninger og politiske partier viste seg å være et godt grep i så måte. Det ga stor uttelling i engasjement og mangfold inn i jubileet.

*Kvinnesakspioneren Gina Krog, også kalt stemmerettens mor.
Foto: Oslo Museum*

Målgruppe? Alle!

Med ekstra oppmerksomhet på kvinner, ungdom og innvandrere

● Som det framgår av mandatet, fikk Stemmerettskomiteen ansvaret for å «markere 100 år med allmenn stemmerett». I en fragmentert og globalisert medievirkelighet kan det være vanskelig å nå fram med budskap om «gamle dager». Stemmerettskomiteen ønsket å spisse mandatet noe og fikk tilslutning til at det var kvinnes stemmerett – og derigjennom kjønnslikestilling – som skulle feires.

Det har vist seg at å legge hovedvekten på kvinnes stemmerett har vært et godt, strategisk grep som både har mobilisert og gitt uttelling medienes side. Ved siden av idretten, er det i dag to store organisasjoner, Norske Kvinners Sanitetsforening og Norsk Bygdekvinnelag, som fortsatt har en stor medlemsmasse og et organisasjonsnettverk over hele landet.

Gitt at det var 100 årsjubileet for kvinners stemmerett, var det naturlig både å samarbeide med og ha kvinnesaks- og likestillingspolitiske organisasjoner som målgruppe. Det ble derfor opprettet en egen referansegruppe som departementet driftet for å nå denne målgruppen spesielt.

Stemmerettsjubileet fant sted samme år som valgår til Stortinget og Sametinget. Det var derfor selvsagt at jubileet måtte ha som oppgave å forsøke og engasjere rundt stemmerett og deltakelse. Ungdom og førstegangsvelere pekte seg tidlig ut som en klar målgruppe fordi

denne gruppen i mindre grad enn befolkningen for øvrig stemmer ved valg. Mellom jenter og gutter, kvinner og menn, er det små forskjeller når det kommer til valgdeltakelse. Derfor var det et bevisst valg å rette tiltakene mot ungdom og førstegangsvelgerne snarere enn å sette fokus på kjønnsdimensjonen.

En annen gruppe som i mindre grad deltar i samfunnslivet generelt og ved valg spesielt, er personer med innvandrerbakgrunn. Det er riktignok store variasjoner i innvandrerbefolkningen, men det er et politisk mål at denne velgergruppen skal delta i valg i samme grad som befolkningen for øvrig. I vår kontakt med Kontaktutvalget mellom innvandrerorganisasjonene og myndighetene (KIM) fikk vi det klare råd å tilrettelegge for åpne og inkluderende arrangementer og tiltak. KIM ønsket

ikke arrangementer og tiltak spesielt tilrettelagt for innvandrerbefolkningen som vi kunne klebe merkelappen «innvandrer tiltak» på. Atter andre, spesielt de politiske partiene, ønsket nettopp målrettede tiltak.

Som overordnet strategi valgte komiteen å følge KIMs anbefaling. Det har nettopp vært et av våre viktigste mål at de nasjonale arrangementene skulle være åpne, tilrettelagt og inkluderende for alle som bor i Norge. Samtidig har vi, liksom for ungdomsgruppen, anbefalt støtte til flere enkelttiltak og arrangementer som hadde et særskilt, uttalt mål å engasjere og inkludere innvandrerbefolkningen, som RapValg, støtte til avisa Utrops spesialnummer om Stemmerettsjubileet, tiltak i juni rettet mot voksenopplæringen (VOX) med flere.

Anita Rathore, leder av Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM) deltok på Stemmerettsjubileets feståpning i Kilden teater- og konserthus i Kristiansand 8. mars 2013. Foto: scanpix

Kampen starter

De fire store kvinnesaks- og likestillingspionerene

● Mange var med å kjempe for stemmerett, likestilling og rettferdighet i forkant av Stortingets vedtak om allmenn stemmerett for kvinner 11. juni 1913. Stemmerettskomiteen ønsket å hedre noen av de historisk viktigste kvinnene og den rollen de spilte. Målet var å løfte fram kvinner som representerer ulike perioder i stemmerettskampen, kvinner som kom fra forskjellige steder i Norge, hadde ulik bakgrunn og som hadde ulikt syn på likestillingsspørsmål og stemmerett. Etter grundige overveielser i komiteen endte vi opp med å lansere «De fire store» kvinnesaks- og likestillingspionerene. De fire valgte kvinnene har fungert som gode eksempler for å kunne løfte fram andre, lokale og mer ukjente kvinner (og menn) i historien. Begrepet «De fire store» har fungert godt som et formidlingsmessig verktøy og vi har utnyttet dette både visuelt og for å skape en desentralisert feiring.

De fire kvinnene som ble valgt ut er: Camilla Collett (1813–1895), Fredrikke Marie Qvam (1843–1938), Gina Krog (1847–1916) og Fernanda Nissen (1862–1920)

Camilla Collett (1813–1895)

Camilla Collett ble født i Kristiansand 100 år før norske kvinner fikk full stemmerett og ble feiret med 200-årsjubileum i 2013. Hun var forfatter og samfunnsdebattant i en tid hvor kvinner helst ikke skulle være noen av delene: Borgerskapets kvinner skulle «sitte på stas», mens kvinnebønder og tjenestejenter langs kysten og i by og bygd var «oppe først og sist i seng».

I 1854 ga Camilla Collett ut romanen *Amtmandens Døttre*. Den tok opp et så kontroversielt tema som kvinners manglende kontroll over eget liv og valg av ektefelle. Colletts budskap er at kjærligheten mellom mann og kvinne blir meningsløs når konvensjonene tvinger den ene parten til å være passiv. Hun kalte selv romanen for «Et Skrig. Mitt Livs længst tilbageholdte Skrig.»

Collett spilte en viktig rolle i den borgerlige kvinnebevegelsens aller første fase, og da Norsk Kvindesagsforening ble stiftet i 1884 ble hun utnevnt til æresmedlem. Hun inspirerte en yngre generasjon kvinner som kjempet for stemmeretten og likestilling mellom kjønnene.

CAMILLA COLLETT
1813 – 1895

Camilla Collett har vært svært synlig i jubileumsåret, ikke minst fordi det i 2013 var 200 år siden hennes fødsel. Med tilknytning til både Kristiansand og Eidsvoll, som forfatter og samfunnsdebattant, prestedatter og feminist, har Collett blitt feiret på mange arenaer i jubileumsåret. Den norske kirke har stått bak mange av arrangementene, likeså Nasjonalbiblioteket og lokale teatergrupper. Det har vært skrevet flere teaterforestillinger om hennes liv i tillegg til utstillinger, bøker og andre faglige bidrag.

«Mitt Livs længst
tilbageholdte Skrig»

Fredrikke Marie Qvam (1843–1938)

Som ung mor og kone fikk Fredrikke Marie Qvam fra Steinkjer erfare hvor begrensende datidens kvinneliv kunne være. Som godt voksen viet hun livet sitt til å sprengre grensene.

Fredrikke var i lange perioder alene med ansvaret for barn og gårdsdrift. Hun fant dette livet svært utilfredsstillende. I et brev til mannen, stortingsmann Ole Anton Qvam, skriver hun: «Jeg syns mit Liv er spildt.»

Først da hun var 50 år flyttet Fredrikke Qvam med mannen til Kristiania og kunne ta aktivt del i politikken. Hun kom tidlig inn i det voksende kvinnesaks miljøet i hovedstaden, og hun ble den store administratoren bak kvinneorganisasjonene. Gjennom Ole Anton Qvam hadde hun direkte kontakt med mange leden-

de politikere og deres koner, uten å ha formell politisk makt. Fredrikke fikk tilnavnet «korridorenes dronning».

Da norske menn skulle stemme over Norges uavhengighet i 1905, organiserte kvinneorganisasjonene med Fredrikke i ledelsen sin egen underskriftsak-sjon. Aksjonen bredte seg over landet, og nesten 300 000 kvinnestemmer ble samlet inn til støtte for Unionsoppløsningen. Aksjonen viste at kvinner var like patriotiske og meningsbevisste borgere som menn, og ble dermed et viktig argument inn i diskusjonen om kvinners stemmerett.

Fredrikke Marie Qvam regnes som grunnleggeren av Norske Kvinners sanitetsforening (NKS). Sanitetskvinnene gjorde stor stas på sin grunnlegger

FREDRIKKE MARIE QVAM
1843 – 1938

*«Jeg syns mit Liv
er spildt.»*

gjennom hele året. 11. juni 2013 var Kronprins Haakon tilstede på jubileumsseminaret «Arven etter Fredrikke» i Steinkjer.

HKH Kronprins Haakon åpnet Stemmerettskonferansen «Arven etter Fredrikke» i Steinkjer rådhus 11.juni. Fotograf: Lillian Høisæther

Gina Krog (1847–1916)

Gina Krog, født i Flakstad i Nordland, var kvinnebevegelsens høvding og ideolog. Hun firte aldri på kravet om kvinners fulle økonomiske og politiske likestilling med menn. I kampen for stemmerett var hun ikke redd for å stå alene.

Gina Krog mente at hun var født som kvinnesakskvinne, og hun engasjerte seg både nasjonalt og internasjonalt. Hun var en kraftfull taler og fikk en svært sentral rolle i kampen for stemmeretten gjennom bl.a. å sitte som redaktør for bladet Nylænde.

Gina Krogs kompromissløse linje førte til konflikt med andre i kvinnebevegelsen som ville gå mer skrittvis fram.

I 1907 fikk mange kvinner med en viss inntekt stemmerett. Krog advarte mot å stoppe arbeidet etter at stemmeretten dermed omfattet mange av de kvinnene som hadde engasjert seg i stemmerettskampen. I 1913 ble Gina Krogs kamp endelig kronet med seier.

«Vi hadde aldri tvilt på at vi skulle seire, men at seieren skulle komme saa stor og fullkommen, så stille og skjønn, som den kom i kveld, det hadde vi aldri drømt om», uttalte Krog til Stortingets presidentskap etter avstemmingen i 1913. Kamptiden var likevel ikke over. Gina fortsatte å kjempe for kvinners rettmessige plass i samfunnslivet, og hun fortsatte kampen inntil sin død,

GINA KROG
1847 – 1916

69 år gammel. Gina Krog var den første kvinnen i Norge som ble hedret med begravelse på statens bekostning.

«Vi hadde aldri tvilt på at vi skulle seire»

Dronning Sonja åpner Gina-ruten i Flakstad

Som ett av mange eksempel på lokalt engasjement, står feiringen av Gina Krog i Flakstad i Lofoten, kommunen der hun ble født. Ginas far var sogneprest i Flakstad, men døde før Gina ble født. Gina var derfor knapt mer enn året, da moren tok barna med til mannens slekt på Karmøy i Rogaland.

Akademigruppa i «Ungdomslaget Lysbøen» engasjerte seg i feiringa, og i en forlenget versjon av Stemmerettsuka ble et rikholdig program avviklet med støtte bl.a. fra BLD. I perioden 7.–21. juni satte ungdomslaget Flakstad «på hodet» og arrangerte filmframvisning, utstillinger, foredrag, konsert, kabaret og festgudstjeneste. Høydepunktet ble nådd da Dronning Sonja lørdag 15. juni åpnet «Gina-løypa» opp til Flakstad-tind. Fra toppen av turstien er det en fantastisk utsikt ut over Gina Krogs fødested. Samme dag deltok også Dronningen på kirkekonsert i en stappfull Flakstad kirke. Nordlands-symfonikerne spilte og damekoret i bygda sang bl.a. tekster som Gina Krog hadde skrevet.

I Middagsskaret, halvveis opp til toppen av Flakstad-tind, hadde UL Lysbøen bygd en gapahuk for turgåere. Lørdag 15. juni åpnet Dronning Sonja Gina-ruten og fikk nyte kortreist mat og drikke i gapahuken sammen med bl.a. ordfører Stein Iversen og fylkesmann Hill Marta Solberg. Foto: UL Lysbøen

Fernanda Nissen (1862–1920)

Fernanda Nissen fra Kragerø var skipsrederdatteren som sjokkerte det gode borgerskapet ved å bli sosialist. Skandalen ble det også da hun skilte seg fra sin første ektemann. Hennes politiske oppvåkning kom med fyrstikkarbeiderskenes streik i 1889, da hun gikk fra det borgerlige Venstre til det sosialistiske Arbeiderpartiet.

Nissen og Arbeiderpartiet støttet en gradvis kamp for stemmeretten, der mennenes stemmerett ble innvilget først. Nissen stilte seg i opposisjon til den liberale kvinnesaken, og gikk inn for det som i ettertid har fått navnet forskjellsfeminisme. Hun mente at kvinne-representasjon ikke bare handlet om rettferdighet, men også om at kvinner hadde noe annerledes og verdifullt å tilføre.

Fyrstikkarbeiderskenes streik var historisk fordi det var første gang kvinner streiket. Streiken førte til store omveltninger i Fernandas liv. Hun ble leder av den nydannede Kvindelige Fyrstikkarbeiderskers Forening, hun meldte seg inn i Det norske arbeiderparti, og hun møtte legen Oscar Nissen. For å kunne gifte seg med Oscar, måtte hun kjempe i flere år for å få skilsmisse fra sin første ektemann, og hun måtte forlate sine barn.

«Det er bare to ting i verden, kjærlighet og arbeid!», mente Fernanda. Hun kastet seg ut i begge deler på måter som fikk henne på kant med det gode borgerskap.

FERNANDA NISSEN
1862–1920

«Det er bare to ting i verden,
kjærlighet og arbeid!»

I forbindelse med Stemmerettsjubileet ble det utgitt biografier om alle de fire, store kvinnesaks- og likestillingspionerene. Forfatter og historiker Mari Jonassen skrev biografien «Kjærlighet og arbeid» om Fernanda Nissen. (Foto Aschehoug forlag).

Ressurser, økonomi og sektoransvarsprinsippet

● Ved oppnevningstidspunktet var det lagt få strukturelle føringer for jubileet. Penger og sekretariatsressurser har kommet etter hvert, og for ett og ett år av gangen. Manglende oversikt og uforutsigbarhet omkring jubileets økonomi, var et hinder for fortløpende beslutninger og en effektiv planlegging av jubileets større arrangementer. I ettertid vil komiteen understreke at jubileumseier (regjeringen) allerede fra oppstarten burde vært tydeligere om sin ambisjon for jubileet og hvilke økonomiske rammer jubileet kunne regne med å ha til disposisjon i løpet av prosjektperioden. Likeså burde ressurser avsatt til sekretariatet vært avklart ved oppstart i 2009. En tidligere avklaring rundt økonomi og sekretariatsressurser ville gitt komiteen og sekretariatet bedre forutsetninger for langsiktig planlegging og ressursutnyttelse.

Man kan alltid ønske seg flere ressurser enn det som blir gjort tilgjengelig i et nasjonalt jubileum. Stemmerettskomiteen vil derfor gi honnør til BLD som har møtt oss i konstruktiv dialog og fulgt opp de anmodninger vi har kommet med når det gjelder jubileets ressurstilfang – om enn noe sent. Som tallene nedenfor viser, var det en økning i de midler BLD etter hvert stilte til disposisjon, ikke minst i selve jubileumsåret med 14,5 millioner kroner.

Den samme positive dialogen har vi hatt med BLD om sekretariatsressursen. Etter hvert som ambisjonene for og

omfanget av jubileet har økt, sørget departementet for at prosjektleder arbeidet på fulltid fra høsten 2011. Prosjektleder har utført en ekstraordinær, smidig og effektiv arbeidsinnsats og sørget for jubileets nasjonale gjennomføring. I tillegg har sekretariatet vært forsterket med to engasjementsstillinger i 2012/2013, i alt omlag 2,0 årsverk. Sekretariatsressursen ville, som tidligere nevnt, ikke vært tilstrekkelig dersom ikke også jubileumskomiteen hadde fungert som en arbeidende komité.

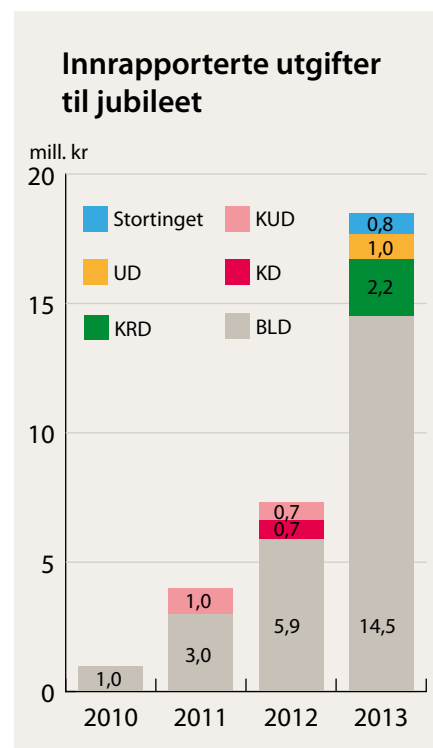
Ved siden av ressurser i sekretariatet, har jubileet kunnet dra noen veksler på forværelset i likestillingsavdelingen.

«Hva er vitsen med å lage et fint jubileum hvis folk ikke oppdager at det er et jubileum?» Dette er et spissformulert spørsmål som kunne passet å stille mange jubileer. Stemmerettskomiteen mener at jubileumseier undervurderte behovet for informasjon om jubileet og mener at jubileumseier i langt større grad kunne benyttet den betydelige kommunikasjonsressursen som finnes i departementet og i regjeringsapparatet for å informere om jubileet. Dette ble påpekt allerede tidlig i planleggingsprosessen, men tross forsikringer om innsats ble dette bare i liten grad gjennomført i praksis.

Som vertsdepartement har BLD tatt det største økonomiske ansvaret for Stemmerettsjubileet. Ved siden av BLD har i særlig grad Kunnskapsdepartementet

(KD), Kulturdepartementet (KUD), Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) og Utenriksdepartementet (UD) tatt ansvar faglig, men også økonomisk ved å støtte tiltak, slik figuren under viser. I jubileumsmandatet var det en tydelig henvisning til sektorprinsippet. Komiteen er for øvrig skuffet over at ikke flere departementer / direktorater bidro med sektorrelevante tiltak til jubileet.

Så langt det er rapportert inn og kjent for komiteen, har jubileumseier brukt om lag 30–31 millioner kroner på jubileet.

Kunnskapsdepartementet (KD) har ved siden av å gi 200 000 kroner i direkte støtte til jubileet, også støttet arbeidet med ettbindsverket om norsk likestillingshistorie med 500 000 kroner. I tillegg har KD gitt Senter for IKT i opplæringen i oppdrag å utvikle en læringsportal for elever og lærere fra barnehagen til og med videregående skole med Stemmerettsjubileet 1913–2013 og Grunnlovsjubileet 2014 som tema, se www.minstemme.no

Kulturdepartementet (KUD) har oppfordret sin sektor til å bidra til Stemmerettsjubileet og stimulert slik aktivitet økonomisk. KUD opplyser at det er gitt tilskudd til tiltak knyttet til stemmerettsjubileet på flere områder, bl.a. musikk, litteratur, scenekunst, billedkunst, kulturvern og arkiv, i alt ca 3 200 000 kr. Fra Stemmerettsjubileets synspunkt har kultursektoren bidratt svært godt. Mange scener har brukt jubileet som plattform for det kunstneriske programmet i 2013. Det samme har vært gjort på svært mange museer, men også arkiv og bibliotek har vært arena for mye god aktivitet.

I tillegg ble Kulturdepartementet oppfordret til å finansiere åpningsforestillingen i Kilden teater- og konserthus i Kristiansand 8. mars. KUDs direkte bidrag på i alt 1,7 millioner kroner var med på å sikre at Kilden kunne påta seg oppdraget. Ved siden av KUDs støtte, fikk Kilden 1,5 millioner kroner fra BLD/komiteen for å påta seg den kunstneriske og arrangementsmessige oppgaven. NRK var tidlig positive til et samarbeide om forestillingen, og åpningen ble sendt samme kveld (08.03.2013) på NRK 1 TV.

Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) gikk inn med en særlig støtte på sitt politikkområdet. Sju (7) millioner kroner totalt ble avsatt til informasjons-

Kilden teater- og konserthus for Sørlandet, Kristiansand (foto: Kilden)

tiltak knyttet til stortings- og sametingsvalget i 2013. Tre (3) millioner kroner av disse ble forbeholdt tiltak som også knyttet an til Stemmerettsjubileet. KRD opplyser at vel 2,2 millioner kroner ble utbetalt i tilskudd til tiltak knyttet til Stemmerettsjubileet. Stemmerettskomiteen hadde en god dialog med KRD om midlene, og det var enighet om at tiltak som ble gjennomført i uken før valget og som best synliggjorde jubileet, skulle prioriteres.

Det siste departementet som ved siden av BLD, KD, KUD og KRD, har gitt direkte støtte til jubileet er Utenriksdepartementet (UD). Den internasjonale konferanse *Women, Power and Politics – The Road to Sustainable Democracy* ble arrangert 14.–15. nov. Dette var den fjerde og siste etappen av feiringen. UD støttet denne konferansen med i alt om lag 950 000 kroner, mens BLD gikk inn med rundt 350 000 kroner. Les mer om satsinger internasjonalt på s 33.

Landbruks- og matdepartementet bidro med en festaften den 8. mars for kvin-

ner innen sektoren, mens andre departementer hadde lite fokus på jubileet.

Som vist innledningsvis, er det BLD som har hatt gjennomføringsansvar for jubileet. BLD har derfor også tatt det største økonomiske ansvaret for drift av komiteen, finansiering av ulike arrangementer og tiltak, samt gitt støtte etter søknad på utlyste midler. Dette går fram av figuren på side 13.

Om lag 8,4 millioner kroner har gått til støtte etter søknad. Resten har blitt disponert til andre tiltak i komiteens regi så som utstilling, filmer og bøker, samt som store enkelttilskudd til arrangementer. Noe har gått til lønnsmidler i sekretariatet og til drift av komiteen med mer. BLD har i alt bevilget 24,6 millioner kroner direkte til jubileet og driften av dette. Lønn til prosjektleder (fast ansatt i BLD) og andre støttefunksjoner innen administrasjon, regnskap og kommunikasjon, har vært dekket over BLDs ordinære driftsbudsjett. En mer detaljert oversikt over disponeringen av midlene følger på side 36–39.

Mobilisering og «rigging» av en regional og lokal jubileumsstruktur

● For å oppfylle jubileumseiers mandat om et bredt og sektorovergripende jubileum, har komiteen sett det som et mål å nå så mange aktører som mulig. Vi la derfor opp til medvirkning og deltakelse fra nasjonale, fylkeskommunale og lokale myndigheter. Det ble avholdt særskilte møter med statsråder og departementer som opplagt hadde «aksjer» i jubileet, dvs. Statsministerens kontor, Barne-, likestillings- og inkluderingsministeren, Kulturministeren, Fornyings-, administrasjons- og kirkeministeren, Kommunal- og regionalministeren, Kunnskapsministeren og Utenriksministeren. I tillegg oppfordret BLD per brev alle departementer til å bidra med tiltak og aktiviteter på sine områder (sektoransvarsprinsippet). Komiteens leder og prosjektlederen hadde et eget møte i Karasjok med Sametingets plenumsleder.

Komiteen har hatt en målrettet og aktiv strategi om å inspirere og initiere aktiviteter og tiltak fra ulike aktører. Denne virksomheten tok mye tid for prosjektleder, som bare i 2011 gjennomførte om lag 120 møter, de fleste sammen med komiteens leder.

Selv om det ikke lå i jubileumskomiteens mandat, utfordret komiteen de politiske partiene til å benytte jubileumsrammen til å videreutvikle politikk rundt jubileets verdier; stemmerett, likestilling, deltakelse og representasjon. De politiske partiene ble invitert til å delta i BLDs referansegrup-

pe for jubileet. Komiteens leder hadde møte med Stortingets presidentskap og et felles møte med representanter fra de ulike partiene.

I Østfold hadde flere organisasjoner som vanligvis feirer 8. mars sammen, dannet en regional komité, kalt '2013-gruppa', i forkant av Stemmerettssjubileet. Målet var å initiere en samordnet feiring i hele fylket. Med utgangspunkt i den såkalte «Østfold-modellen», skrev komitelederen i 2011 og 2012 to brev til alle landets fylkesordførere og ordførere, der fylkeskommunene og kommunene ble oppfordret til å opprette liknende jubileumskomiteer i anledning Stemmerettssjubileet. Etter vår mening kunne disse komiteene organiseres slik at de også kunne gjøre nytte som jubileumskomiteer for Grunnlovsjubileet i 2014.

Komiteen la i utgangspunktet opp til en strategi for en desentralisert feiring – og som vi i ettertid ser at vi lyktes bra med. Likevel har vi ikke hatt ressurser til å få en fullstendig oversikt over omfanget av regionale og lokale jubileumskomiteer. Vi har oppfordret alle til å melde inn arrangementer på våre nettsider, men dette er ikke fulgt opp av arrangørene systematisk. Utover den rapporteringen som har nådd fram til oss, har vi gjennom medier og kontakter sekretariatet har pleiet laget en oversikt over jubileets 'fotavtrykk', se bakerst. Denne oversikten er nok ikke fullstendig, men omfanget og variasjo-

nen i tiltak, aktiviteter og arrangementer er likevel imponerende.

Stemmerettsskomiteens leder og prosjektleder oppsøkte flere fylker for å oppfordre til innsats, spesielt med sikte på at fylkeskommunene er kulturan-svarlig i fylkene. Ifølge vår informasjon (vi tar forbehold om manglende rapportering) ble egne fylkeskomiteer opprettet i omkring halvparten av fylkene: Det skjedde i Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Østfold, Buskerud, Nordland og Finnmark. I flere av disse fylkene ble det fylkeskommunale engasjementet svært synlig.

Veldig mange kommuner fulgte også opp på en forbilliglig måte. Med fare for at mange kommuner vil føle seg forbigått, tar vi sjansen på å nevne noen få eksempler spredt over hele landet: Steinkjer, Stange, Karmøy, Vefsn, Kristiansand, Rennebu, Bydel Stovner i Oslo og Nedre Eiker. Også på Svalbard ble jubileet feiret med et omfattende to-dagers seminar.

Fylkesmannsapparatet ble forsøkt mobilisert som pådrivere, og i noen fylkene ble Fylkesmannsembetene svært aktive.

Tips oss: Hjelp oss å gi deg den beste pulsedekningen

Ann Kristin Østgaard
472 30 080
ann.kristin@nkr.no

Karen Mortensen
67 48 701
karen.mortensen@nkr.no

Torbjørn Colten
924 31 230
torbjorn.colten@nkr.no

Silje Øien
Kommunikasjon
901 42 000
silje@nkr.no

Trine Jørgensen
829 19 040
trine.jorgensen@nkr.no

Per Rasmussen
Mediastudiene
918 41 004
per.rasmussen@nkr.no

Bjørn Øien
Markedsføring
481 31 230
bjorn@nkr.no

Ørjan Rasmussen
829 300 88
orjan@nkr.no

Razikas hjem

25. januar slipper Razika opplysninger til debatten «Program 11». Marie Arvola og resten av bandet fikk en fin start med albumets forerklaring. «Dole» som gikk inn på A-listen til NRK P3 i høst. Andreplaten har 100 spor. «På vei hjem» og inneholder sjuer som «Hjertebrøst», «Lag for mange» og «Jensens».

Som guttunge leste jeg mormors Se og Hør-blader hver uke.

LITTERATURKONSERT ALIST NILSEN PL. VILJEN HJØRNEN PÅ JAMES GANG U-MET C.

kvinnetekamp

den røde gruppen gjennom «Kvinner som bruker sin stemme».
FOTO: ENK HADESTEN

UTSOLGT! Opprøreren av «Kvinner som bruker sin stemme» var utsolgt. De to siste forestillingene spilles i dag.

CAMILLA COLLETT: Testenhet Agnete Hestand på sin premaritale scene for kvelden.

WOLLOD: Suzuka Ali Omar fremførte en monolog skrevet av Marie Tryll Wennevad.

Kontrast-festaften

De som starter feiringen av jubileet for kvinners stemmerett på DNS i går, fikk helt klart følelsen av at vi går inn i et viktig jubileumsår.

Testen

Kvinner som bruker sin stemme

Reinert av Chag/Moen, Mari Tryll, Maria Tryll Wennevad, Cecilie Lønne, musikk av Ane Brunsvold. Med 26 skuespillere fra DNS.

«Kvinner som bruker sin stemme» er en forestilling som er feiring av kvinners stemmerett, lagt opp som en reise i det arvelige tryk, der noen av de mest berømte av iaktatte i skandinavisk historie også var lagt inn i rekkefølgen.

«Kvinner som bruker sin stemme» er en forestilling som er feiring av kvinners stemmerett, lagt opp som en reise i det arvelige tryk, der noen av de mest berømte av iaktatte i skandinavisk historie også var lagt inn i rekkefølgen.

«Kvinner som bruker sin stemme» er en forestilling som er feiring av kvinners stemmerett, lagt opp som en reise i det arvelige tryk, der noen av de mest berømte av iaktatte i skandinavisk historie også var lagt inn i rekkefølgen.

«Kvinner som bruker sin stemme» er en forestilling som er feiring av kvinners stemmerett, lagt opp som en reise i det arvelige tryk, der noen av de mest berømte av iaktatte i skandinavisk historie også var lagt inn i rekkefølgen.

«Kvinner som bruker sin stemme» er en forestilling som er feiring av kvinners stemmerett, lagt opp som en reise i det arvelige tryk, der noen av de mest berømte av iaktatte i skandinavisk historie også var lagt inn i rekkefølgen.

Mia Øien Samvold

likestillingspionerene Camilla Collett, Fredrikke Qvam, Gina Krog og Fernanda Nissen. Stykket «Kvinner som bruker sin stemme» hadde premiere 4. januar og Bergens Tidende omtalte satsingen i sin avis dagen etter (Bergens Tidende lørdag 5. januar 2013).

Ved regjeringsskiftet 9. mai 1986 ble Gro Harlem Brundtland på ny statsminister og dannet det som skulle bli kjent som den såkalte «kvinneregjeringen». I denne regjeringen utgjorde kvinner sensasjonelle 44 % av regjeringen og den ble kjent verden over. Ministrene i fremste rekke er forbrukerminister Anne Lise Bakken, kirke- og undervisningsminister Kirsti Kolle Grøndahl, bistandsminister Vesla Vetlesen, miljøvernminister Sissel Rønbeck, statsminister Gro Harlem Brundtland, sosialminister Tove Strand Gerhardsen, justisminister Helen Bøsterud og landbruksminister Gunhild Øyangen. (foto Scanpix)

Sektorer med betydelige bidrag

● Sekretariatet og Stemmerettskomiteen fulgte også opp på sektor-nivå. Komiteen la opp en strukturert og målrettet strategi som hadde til hensikt å nå ut til særlig viktige og store målgrupper. Stemmerettskomiteen og sekretariatet hadde derfor egne møter med eksempelvis disse organisasjonene: Utdanningsdirektoratet, Kirken, de store organisasjonene på innvandringsfeltet, KS og arbeidslivsorganisasjonene, de politiske partiene, Landslaget for norske barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), Kulturrådet, flere av de store institusjonene på kunstfeltet (Den norske opera, Festspillene i Bergen, Riksteateret, Rikskonserterne, Nasjonalteateret mfl). Og – vi deltok på det årlige stasjonssjefsmøte for våre norske ambassadører i 2012.

Arkiv, museer og bibliotek (ABM-forum)

Det var opplagt at den såkalte ABM-sektoren (arkiv, museer og bibliotek), hadde potensiale til å bli en betydelig bidragsyter. Derfor la sekretariatet til rette for jevnlig møter med et såkalt ABM-forum for institusjoner innen arkiv, museums- og biblioteksektoren. Ideen fikk vi etter at Museene i Sør-Trøndelag (MiST) kontaktet sekretariatet og la fram sine planer for museumsvirksomheten i 2013. Dette var så imponerende, både faglig og formidlingsmessig, at komiteen bestemte seg for å pleie ABM-sektoren spesielt.

I ABM-forumet deltok, i tillegg til MiST, Norsk Museumsforbund, store museer som Museene i Østfold, Kvinnemuseet, Norsk Folkemuseum og Maihaugen, Arkivverket ved Riksarkivet, Norsk Bibliotekforbund, Nasjonalbiblioteket og Kulturvernforbundet, samt Kulturdepartementet og Kulturrådet. Forumet hadde to møter i året fram mot jubileumsåret.

Frivillige lag og organisasjoner – BLDs referansegruppe

Gitt BLDs politikkportefølje med et stort tilfang av frivillige lag og foreninger, organiserte BLD på egen kjøp en egen referansegruppe bestående av kvinne- og likestillingspolitiske organisasjoner – i alt om lag 100 organisasjoner. Oppstartsmøtet fant sted allerede i 2009/2010. Ved siden av frivillige lag og foreninger på feltet likestilling og kvinneverettigheter (Norges bygdekvinnelag, Norske Kvinners Sanitetsforening, Norsk Kvinnesaksforening, Ottar etc.), ble Landslaget for norske barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), de fleste innvandrersorganisasjoner (KIM, OMOD, Mira-senteret, IHSG etc.), Historisk forening (HIFO), avisa UTROP, likestillings- og diskriminerings ombudet, likestillingssentrene (Agder, Hamar og Steigen), Ressurssenter for menn – Reform, de politiske partiene, Frivillighet Norge og Norsk Jordmorforening, invitert inn.

Gjennom 3–4 år deltok i gjennomsnitt 40 organisasjoner på møter i regi av

sekretariatet og avdelingsledelsen i Samlivs- og likestillingsavdelingen i BLD. Gjennom referansegruppen klarte BLD å engasjere frivilligheten både på sentralt og lokalt plan.

Teater og scenekunst

Komiteen utfordret flere av de faste scenene og frie grupper til å sette opp forestillinger med relevans til jubileet. Resultatet ble stort og variert. Den Nationale Scene (DNS) fikk allerede i 2011 tilsagn om midler for å nyskrive enaktere som skulle settes opp i 2013. Resultatet ble stykket «Kvinner som bruker sin stemme» som ble vist i januar 2013. I tillegg var hele reportoiret i 2013 ved DNS preget av Stemmeretsjubileet. Musikk Hedmark lanserte i september 2013 en egen spesialskrevet opera «Johnny og Mariann» som tok opp dagsaktuelle likestillingsutfordringer. I 1901 ble Norges første kvinnelige kommunestyrerepresentant, Ingeborg Torstejnson, valgt inn i Elverum kommunestyre. Slik oppstod ideen om en en-akters kammeropera om kvinners stemmerett i Norge. I forestillingen følger vi Johnny og Mariann gjennom ett døgn, der fokuset ikke bare er på det historiske bakteppet, men viser også hvordan striden for sosial likestilling mellom kvinner og menn har endret livsformene våre. Musikken er komponert av Knut Anders Vestad og Edvard Hoem har skrevet librettoen til forestillingen. Forestillingen ble også spilt på Den norske opera 26.–28. nov i 2013.

Nord-Trøndelag Teater sin forestilling om den samiske pioneren Elsa Laula Renberg hadde premiere i 2012, og fikk støtte bla av BLD for å turnere i flere fylker i jubileumsåret før den endte opp i Oslo 12. oktober 2013. Brageteatret i Buskerud satte opp teaterstykket «Broen», spesielt skrevet til Stemmerettsjubileet.

Helt spesielt var det at Oslo Nye Teater presenterte «Det lykkelige valg» i historiske omgivelser i lagtingssalen i Stortinget. Publikum strømmet til forestillingene, som var utsolgt samme dag som de var annonsert. Som kjent er handlingen i Niels Kjærs berømte stykke hentet fra kampen for stemmerett og kvinners deltakelse i samfunnslivet.

Kilden teater- og konserthus gjorde som DNS og satte hele sitt 2013-reportar i Stemmerettsjubileets tegn. Ved siden av å ta ansvar for den offisielle åpningen av jubileet 8. mars, resulterte dette i oppsetninger som bl.a. «Evita» og en stor jubileumskonferanse den 11. juni i 2013 i samarbeid med Fylkeskomiteen for jubileet i Vest-Agder.

Forskning, bøker og litteratur

Tross oppfordring fra Stemmerettskomiteen ble det fra regjeringens side verken bevilget øremerkede midler eller lagt føringer på forskningsfeltet knyttet til Stemmerettsjubileet. Stemmerettskomiteen fikk imidlertid tilslutning til å avsette egne midler til et ettbindsverk om norsk likestillingshistorie, som Rokkansenteret i Bergen organiserte. Boka «Norsk likestillingshistorie 1814–2013», av forskerne Hilde Danielsen, Eirinn Larsen og Ingeborg W. Ovesen, utkom 10. juni i 2013 på Fagbokforlaget. Boka gir en samlet oversikt over den spede begynnelse med Opplysningstiden og

‘frihet, likhet og brorskap (!)’ fram til dagens utvidede likestillingspolitikk.

I tillegg har vi, som beskrevet over, utgitt debattboken «Sånn er det bare», med Annette Münch som redaktør på Aschehoug forlag. Dette er en antologi med mange bidragsytere i mange sjangere. Boken kom i 120 000 eksemplarer og ble delt ut gratis til alle elever i 2. og 3. klasse i videregående skole.

Utover det har komiteen ikke hatt ansvar for tiltak innen dette feltet, bortsett fra støtte til to biografier, Jonassens om Nissen og den planlagte Krog-biografien som skal komme i 2014 (av Rita Sandnes på Aschehoug forlag).

Nedenfor finnes en oversikt over litterære- og faglige verker knyttet til Stemmerettsjubileet:

- Baugstø, Line: «Camilla Collett – født Wergeland», biografi om Camilla Collett, Cappelen/Damm forlag
- Bjarnar, Siri J., Marit Heiene og Ove Bjarnar: «Qvam og kvinnene», utgitt ved stemmerettsjubileet i Molde
- Brekken, Astrid: «Kvinnebønder», utgitt for Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Boksmia forlag
- Bråten, Beret og Cecilie Thun (red) «Krysningspunkter – likestillingspolitikk i et flerkulturelt Norge», Akademika forlag
- Danielsen, Hilde (red): «Da det personlige ble politisk, den nye kvinne- og mannsbevegelsen på 1970-tallet», Spartacus forlag
- Danielsen, Hilde, Eirinn Larsen og Ingeborg W. Ovesen: «Norsk likestillingshistorie 1814–2013», Fagbokforlaget
- Folkvord, Magnhild: «Fredrikke Marie Qvam», biografi, Samlaget

- Hamre, Vigdis Bakken: «Hva med kvinnene, herr statsminister? Birgit Borgersen Wiig, kvinnesakskvinnen og redaktøren», Kolofon
- Høvring, Mona: «Camillas lange netter», Oktober forlag
- Jonassen, Mari: «Kjærlighet og arbeid», biografi om Fernanda Nissen, Aschehoug
- Larsen, Egil (red): «Kvinner stemmerett 100 år – årbok 2013», Arbeidernes historielag i Rogaland, Stavanger
- Lippe, Berit von der og Johan L. Tønneson: «Retorikken i kampen om kvindestemmeretten», Vidarforlaget
- Nergaard, Kristine, Mona Bråten og Anne Mette Ødegård: «Kvinner i fagbevegelsen 2013», FAFO-rapport
- Oltedal, Audgunn og Arnhild Skre (red): «Formødrenes stemmer», Pax forlag
- Reistad, Gunhild Ramm: «Anna Rogstad – første kvinne på Stortinget», Kolofon
- Senje, Siri: «Biografien om Camilla Collett», Gyldendal
- Simensen, Anne Synnøve: «Kvinnen bak fredsprisen, historien om Bertha von Suttner og Alfred Nobel», Cappelen/Damm forlag
- Skard, Torild: «Maktens kvinner – Verdens kvinnelige presidenter og statsministre 1960–2010», Universitetsforlaget, og «Women of Power: Half a century of female presidents and prime ministers worldwide», The Policy Press (Bristol)
- Solbrekken, Ingeborg: «Kors og kårde, Marta Steinsviks liv og virke 1877–1950», Vidarforlaget
- Steinfeldt, Torild: «Camilla Collett – ungdom og ekteskap», Gyldendal
- Tønnesen, Aud Valborg: «Ingrid Bjerkås – Motstandskvinnen som ble vår første kvinnelige prest», Pax forlag
- Wichstrøm, Anne: «Asta Nørregaard – en livshistorie», Pax
- Øvrum, Thor: «Kvinnene kommer – kampen for stemmerett i Skien», Skien Historielag

Aasen, Elisabeth: «1800-tallets kvinner
– På vei til stemmerett», Pax forlag
Aastebøl, Ingunn: «Kvinnesak – er det
noen sak?» Kvinnemuseet

I tillegg har det kommet ut utrolig mange små hefter, lokalhistoriske verk etc. som har tematisert jubileet, slik som utgivelsen i regi av Skien Historielag (se over). Vi har dessverre ikke oversikt over alle slike utgivelser. Ved siden av bokutgivelser, dreier dette seg om mindre publikasjoner, som for eksempel fra Akershusmuseet, lokalhistoriske utgivelser som Wiwar og Karmøys utgivelse om Gina Krogs barneår på Karmøy.

Elsa Laula Renberg (1877–1931) var en samisk (norsk-svensk) organisasjonspioner. Hun var en av få samekvinner i sin generasjon som fikk utdanning. Elsa Laula Renberg tok realskole i Örebro og jordmorskole i Stockholm. I 1904 stiftet hun verdens første sameforening, Lapparnas Centralförening i Stockholm. I 1908 tok hun initiativ til å stifte en sameforening på Helgeland. Renberg reiste rundt i det samiske Norge og holdt foredrag om samiske spørsmål. Hun var også initiativtaker til det store samepolitiske møtet som ble avholdt i Trondheim 1917. Møtets åpningsdato 6. februar feires nå som Samefolkets dag av samer i Norge, Sverige, Finland og Russland. Som et ledd i Stemmerettsjubileet satte Sydsamisk Teater opp forestillingen Elsa Laula – kvinnen som sprengte grenser, som bl.a. ble spilt på Hålogaland Teater og på Riksscenen i Oslo.

Stemmerettsjubileets fire hovedsatsinger

● Gitt mandatet fra regjeringen om at Stemmerettskomiteen skulle stå for større, sektor-
overgripende tiltak og arrangementer, ble det bestemt at jubileet skulle feires gjennom
fire, større etapper. Den offisielle åpningen ble lagt til Den internasjonale kvinnedagen
(8. mars), mens vi samlet den historiske feiringen i Stemmerettsuka (11.–20.juni).
Stemmerettskampanjen fant sted i dagene før høstens valg og jubileumsåret ble
avsluttet med den internasjonale likestillingskonferansen 14.–15. november i Oslo.

Offisiell åpning 8. mars: Festaften i Kilden teater- og konserthus

Den internasjonale kvinnedagen var en
opplagt dag for å åpne jubileet offisielt.
Det ble besluttet å arrangere én nasjo-
nal fest som markerte åpningen av
jubileumsåret, en åpning alle over hele
landet kunne relatere seg til. Åpningen
skulle være i form av en nasjonal fest-
forestilling overført på fjernsyn. Kilden
teater- og konserthus i Kristiansand
under direktør Bentein Baardsen påtok
seg oppdraget og etter et møte med
kringkastingssjef Hans -Tore Bjerkaas
besluttet NRK seg for å TV-overføre
forestillingen fra det flunkende, nye
kulturhuset i Sørlandets hovedstad.

Komiteen la noen få, tydelige føringer
på åpningen. Utover disse stod Bentein
Baardsen fri til å utvikle en forestilling
han mente kledde jubileet. Som et
grunnleggende premiss ble Stemme-
rettskomiteens endring av mandatet
førende også for åpningsforestillingen.

Åpningsforestillingen skulle være:

- En feiring
- Kvinners stemmerett og likestilling
måtte være bærende element
- Underholdende, men med et tydelig
budskap (jfr. punkt over)

Konseptet som ble utviklet var en mu-
sikkhistorisk gjennomgang sett med
kvinneøyne. Etter en åpningstale av
statsminister Jens Stoltenberg, ledet
Ingrid Bjørnov publikum og TV-seere
gjennom første del, en humoristisk
fortalt musikkhistorie med kjønnsper-
spektiv. Med seg på scenen hadde
Bjørnov et fullt symfoniorkester med
bare kvinnelige musikere, ledet av diri-
gent Halldis Rønning.

Andre del av forestillingen bestod av
musikalske innslag fra landets fremste
kvinnelige artister, som Anne Grete
Preuss, Wenche Myhre, Katzenjammer,
Elin Koven, Eir Inderhaug, Tine Thing

Helseth, Tuva Syversen mfl. Også i andre
del fungerte Bjørnov som «Maestra»
godt hjulpet av humorist og
programleder i NRK, Kari Slåttsveen.
Markerte kvinneskikkelser framførte
likestillingspolitiske budskap knyttet til
sin samfunnsinnsats: Gro Harlem
Brundtland, Norges første kvinnelige
statsminister, likestillingsminister Inga
Marte Thorkildsen, Kaci Kullmann Five
som første kvinnelige leder av Høyre,
Aili Keskitalo, første kvinnelige same-
tingspresident. I tillegg deltok også
forkjemper for homofiles rettigheter
Karen Christine Friele, idrettsutøveren
Sarah Louise Rung med flere OL-gull i
svømming for personer med nedsatt
funksjonsevne, preses i Kirken Helga
Haugland Byfuglien, Anita Rathore,
leder av Kontaktutvalget mellom inn-
vandrerbefolkningen og myndighete-
ne, KIM, og Ine Eriksen Søreide, første
kvinne som leder av den utvidede for-
svars- og utenrikskomiteen i Stortinget.

Hele det offisielle Norge var invitert og kong Harald og kronprinsesse Mette-Marit deltok på vegne av Kongehuset. I tillegg stilte stortingspresident Dag Terje Andersen, statsminister Jens Stoltenberg og om lag halvparten av regjeringens statsråder. Videre var alle parlamentariske ledere og alle komitelederne invitert fra Stortinget. Det var også gjester fra Høyesterett, Kirken, Norges Bank, regjeringsråden, lokale og regionale myndigheter i tillegg til andre gjester og publikum i en fullsatt sal.

NRK 1 TV sendte forestillingen samme kveld, del I ble sendt ca. klokka 20–21, og del II ca. klokka 21:30–23.00. NRK vurderer seertallene som svært høye, fordelt på 645.000 seere som så del I og 556.000 seere så del II.

Norges Bank bestemte seg tidlig for å utgi en 10-kroners sirkulasjonsmynt i anledning Stemmerettsjubileet. Mynten ble lansert 8. mars på en egen stand i foajeen i Kilden teater- og konserthus i Kristiansand.

For å markere Stemmerettsjubileet utgav Norges Bank en ti-kroners sirkulasjonsmynt 8. mars 2013. Det ble avholdt en konkurranse om utformingen av myntens bakside. Vinnermotivet med motto «Å løfte i flokk», er utformet av illustratør og avistegner Siri Dokken. På venstre side ser vi fire kvinneskikkelser med utstrakte armer som gir inntrykk av å øve et press på den andre flaten. Dokken sier om sitt motiv at demokrati er bevegelse nedenfra og å stemme er å flytte noe i fellesskap, å skape endring, flytte akser og tyngdepunkt. Minnemynten har samme format som den ordinære 10-kronemynten og fungerer som en ordinær ti-krone.

Som avslutning på festforestillingen 8. mars ble publikum oppfordret til å hylle likestillingen ved å reise seg og syng med i allsangen. På bildet ser vi stortingspresident Dag Terje Andersen, HKH Kronprinsesse Mette-Marit, Hans Majestet Kongen, Stemmerettskomiteens leder Kirsti Kolle Grøndahl og statsminister Jens Stoltenberg. Foto: Scanpix

ALLSANG 8 MARS 2013

*Tekst: Ingrid Bjørnov/Kari Slaatsveen
Melodi: Beethovens 9. symfoni (Ode til gleden)*

Veggpryd, vamp og kjeftesmelle,
rivjern, røy og hønemor,
samles i et festsymfonisk
jubelstemt finalekor.

Syng for dommer Arntzen,
Anette Sagen og Norges Gudmor Gro,
førsteklasses kjerringer
med handlekraft og klokkeetro.

Filletanter og demonstranter,
fyrverkeri og øresus,
vi som kommer etter hilser
alle dem som har vært fus.

Strømpebånd og sjumilsstøvler,
B-korsett og englefjes,
Bergljot Støkken, Grete Waitz,
Ellen Holager Andenæs.

Hatten av for bråk og rabalder,
hissige rop og kvinneglam,
hei til Anna Rogstad, Gina Krogh
og Frederikke Qvam.

Slå araber flikk flakk
for alle staute og sinte hespetrær
som har laget vei i vellinga
så vi kan hoie her.

Sovesveis og støttestrømper,
hallingkast og utslått hår,
lytt til egen pipestemme
i de neste hundre år.

Fyrstikkpiker, damer vi liker,
diva og dronning, troll og tøs.
suffragette, badehette,
slipp ditt indre rivjern løs.

Halldis Rønning og Symfonien,
takk for en nystemt jubelstund.
Finn din egen utestemme,
finn ditt eget Vikersund.

Feiring over hele landet

Den internasjonale kvinnedagen 8. mars stod i Stemmerettsjubileets tegn over hele landet i 2013 og rekken av arrangementer var lang. I regi av Inkluderings- og Mangfoldsdirektoratet (IMDi) feiret Dronning Sonja dagen sammen med kvinner med innvandrerbakgrunn i Oslo. På Eidsvoll feiret rusen 2013 Camilla Collett sammen med likestillingsminister Inga Marte Thorkildsen. I Østfold åpnet man fylkets vandreutstilling «Kvinnekår i hundre år». Har du lyst til å se en oversikt over (så å si) alle arrangementene, finner du disse i en kronologisk oversikt bakerst i rapporten. Antall medieoppslag har også vært formidabelt. Disse finnes på jubileets nettsider, se lenke <http://stemmerettsjubileet.no/presseoppslag-om-jubileet>

Stemmerettsuka 11.–20. juni

Et enstemmig storting vedtok 11. juni i 1913 at «Stemmeberettigede ere de norske Borgere, Mænd og Kvinder, der have fyldt 25 Aar, og som have været bosatte i Landet i 5 Aar og opholde sig der.»¹ Det var derfor naturlig å velge 11. juni som jubileets bursdag, en dato som også fungerte som et startskudd på en lengre, landsomfattende feiring. «Stemmerettens mor» og kvinnesakshøvdingen Gina Krog ble født 20. juni 1847 i Flakstad i Lofoten. Med disse to datoer (11. og 20. juni) som ramme, la vi opp til en historisk feiring i denne litt lange uka i juni, kalt *Stemmerettsuka*.

¹ <http://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Historikk/Historisk-dokumentasjon/Stemmerett-for-kvinner--Grunnloven--50/>

Jubileets bursdag 11. juni

100 årsdagen ble innledet i Stortinget med et retorikkseminar i Lagtingssalen.

Deretter ble Stortingets jubileumsutstilling i Historisk sal åpnet av Stortingets visepresident Marit Nybakk. Jubileums-møtet i Stortinget ble ledet av Stortingspresident Dag Terje Andersen, som også holdt åpningstalen. I møtet deltok dessuten alle de parlamentariske lederne og statministeren med korte taler. En meget verdig og tydelig markering av at det denne dagen – 11. juni 2013 – var 100 år siden allmenn stemmerett ble enstemmig vedtatt i Stortinget.

Etter høytideligheten i Stortinget, fortsatte bursdagsfeiringen utendørs. Dagen var ideell, med strålende sol og en god sommervarme. Oslo Musikkråd og AKKS hadde fått oppgaven å arrangere en folkefest på Eidsvolds Plass i tidsrommet 15:00–18:00. Komiteen, sekretariatet og arrangøren i samarbeid hadde satset på en mix av innslag fra både amatører og profesjonelle. Barne-TV-dukken Fantorangen spilt av Berit Nerheim og skuespiller og programleder Linn Skåber ledet arrangementet fra scenen. Etter en hilsen fra Stemmerettskomiteens leder Kirsti Kollle Grøndahl, åpnet statsminister Jens Stoltenberg og likestillingsminister Inga Marte Thorkildsen festen fra scenen. Deretter serverte statsministeren sammen med Stortingets president-skap og de parlamentariske lederne fødselsdagskake til alle frammøtte. Etterpå fulgte et sceneshow med bla. Fantorangen i intervju med Gro Harlem Brundtland, samt sceneinnslag med Sisi og Noziswe, unge dansere, intervju med Marit Bjørgen og resten av landslaget i langrenn, Mari Boine og Big Bang. Midt i showet ankom et historisk opptog, en prosesjon med gamle og nye paroler. Opptoget startet fra Borggården ved Rådhuset der 12–15 ulike

organisasjoner hadde samlet seg til festmøte. Opptoget marsjerte fra Borggården til Eidsvolls Plass. Gina Krog framsto i «gestaltet» skikkelse og holdt en autentisk tale, mens Ane Stø og Torild Skard talte på vegne av kvinne-organisasjonene.

Andre arrangementer i Stemmerettsuka

Likesom 8. mars bar også Stemmerettsuka preg av feiring fra landsende til landsende. Med utgangspunkt i det historiske vedtaket og lokale pionerer, ble jubileet feiret over hele landet takket være lokale krefter. Igjen kan vi oppfordre alle til å se presseoppslagene fra disse junidagene 2013, se lenke <http://stemmerettsjubileet.no/presseoppslag-om-jubileet>

Lokale, regionale og nasjonale krefter var tidlig blitt oppfordret til å bidra til arrangementer over hele landet 11.–20. juni. Oppslutningen var overveldende, og det kan være verdt å trekke fram noen eksempler fra ulike landsdeler:

- Ettbindsverket «Norsk likestillingshistorie 1814–2013» ble lansert i Bergen 10. juni og med et fagseminar ved Universitet i Oslo 12. juni
- Kristiansand, 11. juni: Jubileumskonserter i Kilden. Kåring av beste jubileumslåt.
- Bergen, 11. juni: Festforedrag med Shirin Ebadi og forskerstafett om stemmeretten.
- Steinkjer, 11. juni: Konferansen «Arven etter Fredrikke» om Fredrikke Marie Qvam. Kronprinsen deltok.
- Oslo, 12. juni: Forestilling om Camilla Collett i Slottskapellet.
- Trondheim, 13. juni: Fredrikke Marie Qvam markeres på NTNU.
- Flakstad, Lofoten: Gina Krog feires gjennom en rekke arrangementer.

Dronning Sonja åpnet Gina-løypa 15. juni.

- Filharmonien i Oslo med gratiskonserter i Oslo sentrum (13. juni)
- Aust-Agder musikkråd arrangerte korkonsert som en hyllest til 100-årsjubileet. 11. juni i Arendal kulturhus
- Kvinnemuseet inviterte til temakonsert *Halvsøstra* (med besetning fra *Amtmannens døtre*) – 20. juni på Kvinnemuseet, Kongsvinger
- 20. juni arrangerer Norsk Kvinnesaksforening seminar og festaften til Gina Krogs ære, Oslo

For ytterligere arrangement viser vi til appendixet

Stemmerettskampanjen

Gjennom den tredje etappen i jubileet var det viktig å skape økt engasjement rundt det å bruke stemmeretten og delta ved valg. Flere jubileumsrelaterte tiltak og arrangementer fikk, etter søknad, støtte fra KRD og BLD. Ved siden av slik støtte, har Stemmerettskomiteen satset på to (2) prosjekter rettet mot førstegangsvelgerne og ungdom i alderen 16–25 år.

Debattboka «Sånn er det bare» ble lansert på Fyrstikkalleen videregående skole i Oslo. På bildet ser vi fra venstre daværende kunnskapsminister Kristin Halvorsen, redaktør Annette Münch, rektor Morten Olsen, daværende stortingspresident Dag Terje Andersen, Stemmerettskomiteens leder Kirsti Kolle Grøndahl og barne-, likestillings- og inkluderingsminister Inga Marte Thorkildsen. Foto: BLD

Sånn er det bare, en debattbok for ungdom

Som ett tiltak for å øke bevisstheten rundt folkestyret og for å få førstegangsvelgere til å bruke stemmeretten, kom debattboka «Sånn er det bare» på Aschehoug forlag 4. februar i 2013. Boka, som Annette Münch redigerte, ble delt ut gratis til alle 2. og 3. klassinger i videregående skole, dvs. i alt om lag 120 000 bøker. Foreningen !Les fikk støtte til både å utvikle tiltak som kunne føre til at ungdom leste og tok boka i bruk, og til å lage en enkel lærerveiledning for boka, se www.sannerdetbare.no, samt nedenfor i kapitlet *Stemmerettsjubileets hovedtiltak*

RapValg

RapValg 2013 er Stemmerettsjubileets største satsing rettet mot ungdom ved siden av debattboka nevnt over. RapValg er en landsdekkende musikkonkurranse som arrangeres av Organisasjonen mot offentlig diskriminering (OMOD) for å øke valgdeltakelsen blant unge under 25 år. Konkurransen arrangeres annethvert år i forbindelse med lokal- og stortingsvalg. For å ha økonomiske muskler til å arrangere et 'utvidet' RapValg i 2013 mottok OMOD 1,4 millioner kroner i tilskudd fordelt på 2012 og 2013. Utover dette fikk RapValg støtte fra blant annet ExtraStiftelsen, Fritt Ord og Kommunal- og regionaldepartementet (KRD).

RapValg er en nettbasert låt-konkurranse som skal gi ungdom en mulighet til å utfordre politikerne og samfunnet gjennom sitt eget språk, samtidig som konkurransen har fokus på å få flere til å stemme ved valg. RapValg arbeider for å gjøre ungdom bevisst på at deres stemme teller. I 2009 og 2011 hadde RapValg stor oppslutning blant gutter med innvandrerbakgrunn. At denne gruppen ellers er vanskelig å engasjere til deltakelse, lå bak komiteens vurderinger om å gi såpass mye i støtte til RapValg 2013.

Av de 113 innsendte bidragene som kom inn før 20. mai 2013, ble 34 semifinalister plukket ut av en jury og lagt ut på www.rapvalg.no. Fra 10. juni til 12. august var nettstedet åpnet for stemmegivning. Semifinalistene måtte selv drive «valgkamp» bla. gjennom sosiale medier, for sitt budskap og sin låt ved å få publikum til å gå inn på nettsiden for å stemme. Nesten 27 000 stemmer ble avgitt i semifinalen. Kun én stemme til hver låt var tillatt, men det var mulig å gi en stemme til alle semifinalistene om man ønsket det.

OMOD – Organisasjonen mot offentlig diskriminering arrangerte i år Rapvalg for tredje gang før Stortingsvalget i 2013 med støtte bla. Fra Stemmerettsjubileet. Det kom inn 113 bidrag fra 15 fylker og etter en nervepirrende semifinale hvor det kom inn 26.935 stemmer var det klar for finale. Utestedet «Blå» i Oslo var stappfullt og det var kø utenfor hele kvelden. De 12 finalistene leverte et show på høyt nivå, og juryen fikk en vanskelig jobb med å kåre en vinner. Duoene «Degos» stakk til slutt av med seieren og premien på 100.000 kr for låta «Brevet til kongen». Foto: OMOD

Finalen ble arrangert på utestedet Blå i Oslo 29. august 2013. For første gang var det to jenter med i finalen. Alle de 13 finalistene framførte sine bidrag «live» fra scenen for et fullsatt lokale med plass til 420 personer. Utenfor var køen lang av folk som ikke fikk plass. Vinneren ble kåret av en jury som besto av Øyvind Holen, Merete La Verdi, Stian Nicolaysen og Zaman Kadafi. 100.000 var satt av i premie til vinneren. Vinneren ble Degos med sangen «Brevet til Kongen».

Radio Latin Amerika kringkastet «live» og det var ca. 10 600 lyttere. OMODs streaming hadde vel 2500 påloggede gjennom hele showet. I tillegg dekket TV2 Magazinet finalen og sendte et innslag med vinneren, et program sett av ca. 500 000 seere. På valgdagen ble vinnerne intervjuet av NRK Morgen og av Dagbladet TV.

Økt valgdeltakelse i 2013

Ved stortingsvalget i 2013 opplyser SSB at valgdeltakelsen var på 78,2 prosent. Dette utgjør i alt 2 848 000 godkjente stemmer, og valgdeltakelsen var 1,8 prosentpoeng høyere enn ved valget for fire år siden. Valgdeltakelsen i 2013 var på nivå med valget i 1997 som er den høyeste etter at valgdeltakelsen sank til under 80 prosent. Til sammenlikning opplyser SSB at i årene 1965–1989 var valgdeltakelsen over 80 prosent.²

² <http://www.ssb.no/valg/statistikker/stortingsvalg/hvert-4-aar/2013-10-29>

Internasjonal konferanse: *Women, Power and Politics: The Road to Sustainable Democracy*

Som den siste og fjerde store etappen i jubileet ble en større, internasjonal konferanse i Oslo 14.–15. nov 2013 avholdt. Konferansen «*Women, Power and Politics: The Road to Sustainable Democracy*» ble på vegne av jubileet gjennomført av Peace Research Institute Oslo (PRIO) og Forum for kvinner og utvikling (FOKUS) med støtte fra Utenriksdepartementet (UD) og BLD.

Konferanseprogrammet første dag hadde kvinner, makt og politikk som overordnet tema, med to sesjoner: «International Legal Instruments for Women's Rights» og «Parity as a Tool for Women's Political Participation». Andre dag var konsentrert om «The Road to Sustainable Peace» med følgende fire sesjoner:

Khalida Popal fra Afghanistan har spilt fotball på landslaget og arbeidet for jenters og kvinners rettigheter til å drive idrett. Hun deltok på konferansen *Women, Power and Politics*, hvor hun fortalte om sin kamp for likestilling. Foto: Julie Lunde Lillesæter/PRIO

1) The Effect of the Global Financial Crisis on Women, 2) The Arab Spring and the Role of Women in Emerging Democracies, 3) Women's Participation in Peace Processes og 4) Looking to the Future.

Konferansen ble formelt åpnet av statssekretær ved statsministerens kontor (SMK) Ingvild Næss Stub etter at Stemmerettskomiteens leder, Kirsti Kolle Grøndahl, hadde ønsket velkommen. Konferansens åpningssesjon ble innledet ved Gro Harlem Brundtland, etterfulgt av den nyvalgte lederen for FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women), Phumzile Mlambo-Ngcuka. I tillegg var leder for FNs utviklingsprogram (United Nations Development Program – UNDP) Helen Clark, og Louise Arbour, president for International Crisis Group, hovedinnledere denne dagen.

Konferanseprogrammet ble svært godt mottatt, og vinner av Nobels Fredspris, Shirin Ebadi, mottok trampeklapp fra en fullsatt sal ved avslutningen av sin tale. Andre som deltok var Madeleine Rees, generalsekretær for Women's International League for Peace and Freedom (WILPF), Bineta Diop, direktør for Femmes Africa Solidarité, Sanam Anderlini, grunnlegger av International Civil Society Action Network (ICAN) og Drude Dahlerup, professor og leder for Women in Politics Research Centre. Likestillingsminister Solveig Horne åpnet dag to, hvor også statssekretær i Utenriksdepartementet (UD) Hans Brattskar, innledet.

Konferansen var fulltegnet allerede én måned før den ble avholdt, og ca. 300 personer fra inn- og utland deltok. Interesserte kunne følge konferansen via nettet da den ble overført direkte.

Phumzile Mlambo-Ngcuka, nyvalgt leder av UN Women, da hun talte ved Stemmerettsjubileets konferanse *Women, Power and Politics* 14.-15. november 2013 i Oslo. Foto: Julie Lunde Lillesæter/PRIO

Stemmerettsjubileets hovedtiltak

● For å komme ut med så mye og relevant informasjon som mulig, ble det allerede medio 2012 etablert en egen hjemmeside med eget domene for jubileet: www.stemmerettsjubileet.no. For at hjemmesiden skulle oppleves mer brukervennlig, ble den re-designet og gjenåpnet til jubileumsåret. På hjemmesiden kunne interesserte finne relevant fakta og informasjon, tips og råd, materiell til nedlasting og bestilling, melde inn arrangementer og tiltak, samt lese nyhetsstoff. Nettsiden fungerte som jubileets viktigste kommunikasjonskanal.

I tillegg til å satse på informasjon som et viktig tiltak, ble det besluttet å tilby konkret materiell som allmennheten og arrangører kunne benytte seg av. De største og mest omfattende av disse ble lyst ut som offentlige anbud, eller via Departementenes Servicesenters rammeavtale. I anbudene lå det sterke faglige føringer som vårt sekretariat, sammen med komiteens medlemmer, fulgte opp med tilbyder.

Kortfilmene om «De fire store»

Som tidligere omtalt var det et strategisk grep fra komiteens side å satse på «De fire store». Gjennom disse fire ønsket vi å løfte fram mange kvinners historiske betydning. Sherpafilm AS fikk oppdraget med å lage fem-minutters kortfilmer om henholdsvis Camilla Collett (1813–1895), Fredrikke Marie Qvam (1843–1938), Gina Krog (1847–1916) og Fernanda Nissen (1862–1920).

Filmene, som var et gratistilbud til publikum, ble lagt ut på våre hjemmesider og på www.youtube.com og kunne dessuten bestilles hos sekretariatet som DVD, Blue Ray eller på minnepinne.

Det er ikke mulig å avgjøre hvor populære filmene har vært. Førsteopplaget på ca. 200 filmer ble raskt sendt ut. Av et nytt opplag på 100 DVD-er, har vi fortsatt noen tilbake. På www.youtube.com er filmene lastet ned i litt varierende grad. Flest har sett filmen om Collett (ca. 2 100 per 03.01.2014), mens filmen om Qvam er lastet ned ca 1000 ganger, Nissen- og Krog-filmene er begge lastet ned nesten 800 ganger hver (03.01.2014). Det er usikkert hvor mange som har sett filmene fra www.stemmerettsjubileet.no

Feiring av «De fire store»

Stedene der de fire kvinnesakspionerene ble født og vokste opp tok utfordringen med å hedre og feire disse fire kvinnene. Mange av arrangementene skjedde enten i Stemmerettsuka eller på datoer knyttet til pionerens liv.

Komiteen mente at Stemmerettsuka 11.–20. juni ville være en opplagt mulighet til også å feire andre lokale pionerer. Vi mente at det ville være en fin strategi for å koble den nasjonale feiringen sammen med arrangement og tiltak på regionalt og lokalt nivå. Vi gikk derfor bredt ut med oppfordring til lokale organisasjoner og stemmerettskomiteer om å finne sine pionerer.

Så langt vi har oversikt over, gjennom innmeldte arrangementer på hjemmesiden eller via medieoppslag i ettertid, vet vi at «De fire store» ble feiret på en rekke steder og med flere, spennende arrangementer:

23. januar 2013 ville Camilla Collett blitt 200 år. Dagen ble feiret blant annet med fagseminar på Nasjonalbiblioteket i Oslo, samt både i Eidsvoll og i Kristiansand.

Fredrikke Marie Qvam ble hedret hele året, men først og fremst 11. juni, både i Steinkjer og med en egen utstilling på universitetsbiblioteket, NTNU, i Trondheim.

Gina Krog feires på hennes fødested Flakstad i Lofoten gjennom hele stemmerettsuka hvor Ungdomslaget Lysbøens akademigruppe er primus motor. Samme tid ble hun også feiret på Karmøy, hvor hun trådte sine barnesko, og med en festkveld i Oslo på hennes fødselsdag 20. juni.

Fernanda Nissen feires bl.a. i Kragerø hvor det knyttet til hennes fødselsdag 15. august ble avduket en byste av henne. Hun ble også «gestaltet» på LOs kongress og på Arbeiderpartiets landsmøte våren 2013.

Ibsen-Hamsundagene på Sørlandet 7.–11. august feirer alle «De fire store» med en debatt ledet av Arnhild Skre hvor alle biografene til «De fire store»

deltok. Arrangementet var en del av Arendalsuka og samlet nesten full sal i Kulturhuset i Arendal.

Debattboka «Sånn er det bare»

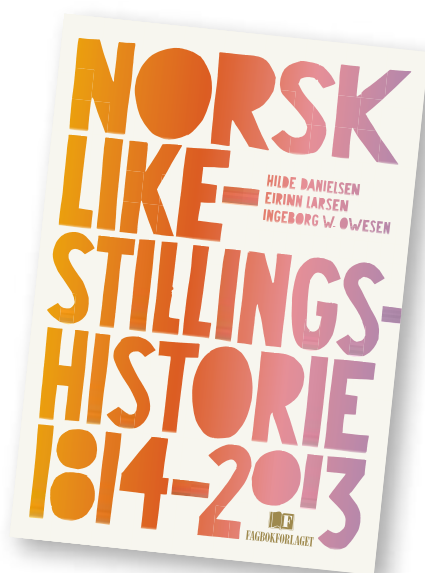
Stemmerettsjubileet, i samarbeid med Stortinget, ønsket å utfordre og engasjere ungdom til debatt gjennom boka «Sånn er det bare». Boka med eget undervisningsopplegg og nettside, var gratis og ble delt ut til alle 2.- og 3. klassinger i den videregående skolen. Boka er en antologi og har et bredt spekter av bidrag – både skjønnlitteratur, sakprosa, noveller og poesi, samt tegneserier. Temaene spenner fra religion, krigen i Afghanistan, abort, voldtekt og psykisk helse til miljøsak.

Boka kom på Aschehoug forlag med Annette Münch som redaktør og den ble lansert på Fyrstikkalleen skole i Oslo. Foreningen !Les laget et debattopplegg for boka, og det var mulig bla. å bestille «debattgeneraler» til skoleklasser og delta i konkurranser på bokas nettside. Boka hadde sin egen hjemmeside www.sannerdetbare.no med egen læerveiledning.

Ettbindsverket «Norsk likestillingshistorie 1814–2013»

Komiteen hadde håpet at det skulle bli bevilget forskningsmidler knyttet til Stemmerettsjubileet, slik det er gjort til Grunnlovsjubileet. Tross initiativ fra komiteen, nådde vi ikke fram.

I steden satset vi på utgivelsen av likestillingshistorien gjennom 200 år. Dagen før jubileets bursdag, 10. juni 2013, ble et oversiktlig og rikt illustrert ettbindsverk om norsk likestillingshistorie 1814–2013, lansert. Bak ettbindsverket stod Rokkansenteret (Universitetet i Bergen), med forfatterne Hilde Danielsen, Eirin Larsen og Ingeborg W. Owesen. Prosjektleder og forfatter Hilde Danielsen er tilknyttet Rokkansenteret. Boka ble anmeldt i flere, større aviser og har fått gode kritikker. Stemmerettsjubileet er svært fornøyd med verket og synes at forfatterne, Fagbokforlaget og Rokkansenteret fortjener stor ros for arbeidet med boka.

Norsk likestillingshistorie kom på Fagbokforlaget og ble kåret til årets vakreste fakta- og oppslagsverk i 2013 under en prisutdeling på Nasjonalbiblioteket. Rune Døli stod for design og Tone Svinnigen var bilderedaktør.

Ingeborg Owesen

Eirin Larsen

Hilde Danielsen

Plakatutstillingen «Likestillingslandet Norge»

Til jubileet laget vi bildeutstillingen «Likestillingslandet Norge». Den besto av 16 bildeplakater (70 x 100 cm) med store illustrasjoner og noe tekst. Sammen med utstillingen fulgte en utdypende katalog på 40 sider. Oppdraget med å lage utstilling og tekster ble tilkjent designbyrået Grafisk Form AS. Byrået hadde knyttet til seg Likestillings-senteret i Hamar som sto ansvarlig for det faglige innholdet av utstillingen.

Plakatutstillingen tematiserte den politiske kampen fra slutten av 1800-tallet og fram til i dag. Den forteller hva vi legger i likestilling og hvordan vi har fått et utvidet likestillingsbegrep til å omfatte andre deler av befolkningen som for eksempel samer, homofile og lesbiske etc. I tillegg tok utstillingen opp likestillingspolitiske tema på flere viktige samfunnsområder, for eksempel i arbeids- og samfunnslivet, i skole og utdanning. På forespørsel fikk arrangører ett sett plakater og 100 kataloger

gratis tilsendt. Åtte av plakatenes var på bokmål, åtte på nynorsk, og denne delingen var også gjennomført i katalogen. For bruk internasjonalt, hadde alle norske utenriksstasjoner muligheten til å benytte en engelsk versjon av katalog og utstilling.

Det ble også utviklet en større versjon av utstillingen som besto av åtte (8) gulvmoduler i størrelse 100 x 200 cm med trykk på begge sider. Det vil si 16 sider, tilsvarende plakatutstillingen. I tillegg fulgte utstillingskatalogen. Til gulvmoduler fulgte et veggbanner på 200 x 400 cm med en tidslinje over den første kvinne som entret en tradisjonell mannsarena (første kvinnelige student, prest, ordfører, politimester, lege, statsråd, tronarving etc.). På grunn av høye produksjonskostnader, tilbød vi gulvmodulene til større arrangører, som Stortinget, Vest-Agder fylke, den internasjonale konferansen mfl, i alt 25 utstillere. Flere steder gikk den på rundgang, som i Vest-Agder og i Hallingdal.

Henrik Ibsen var en av mange kunstnere som engasjerte seg for kvinners rettigheter og økt likestilling i siste halvdel av 1800-årene og tidlig på 1900-tallet.

www.minstemme.no

Nettsted for skolen om demokrati og deltakelse i 2013 og 2014

Kunnskapsdepartementet lanserte våren 2013 nettstedet www.minstemme.no. Nettstedet er en ressurs for læring om Stemmerettsjubileet i 2013 og Grunnlovsjubileet i 2014. Nettstedet er for alle landets barnehager, skoleelever og lærere, og knyttet til mål i læreplanen. Nettstedet inneholder en rekke læringsressurser, tips og forslag til oppgaver som elever og lærere kan bruke i undervisningen i sentrale skolefag.

Feståpningen handlet først og fremst om kvinner og så å si alle på scenen var kvinner. Her er feståpningens leder Ingrid Bjørnov i gang med å forklare musikkhistorien, men forstyrres av Prillar Guri (Kari Slåttsveen). Foto: Scanpix

IDRETTSKVINNER

Den kjempestore historien har skrevet seg i sporten er nok en barnevitelse. En helt ny idrett – idrett for kvinner – er nå på vei til å bli en del av vår kultur. Det er ikke bare kvinner som konkurrerer på lik linje med menn, det er også kvinner som leder i idrettsorganisasjoner.

GRETE WAITZ (1915–2011) er en av de største idrettskvinnene i Norge. Hun har vunnet mange gull og sølv i mange ulike idretter, og hun har også vært leder i Norges Idrettsforbund. Hun er en av de få kvinnene som har vunnet OL-gull i flere ulike idretter.

Hun har også vært en av de mest populære idrettskvinnene i Norge. Hun har vært en del av mange idrettsutøvere, og hun har også vært en del av mange idrettsorganisasjoner.

SØNNEN HENRIK (1915–2011) er en av de største idrettskvinnene i Norge. Hun har vunnet mange gull og sølv i mange ulike idretter, og hun har også vært leder i Norges Idrettsforbund. Hun er en av de få kvinnene som har vunnet OL-gull i flere ulike idretter.

VISTE DU AT?
Den norske idrettskvinnen i Norge er en av de mest populære idrettskvinnene i Norge. Hun har vunnet mange gull og sølv i mange ulike idretter, og hun har også vært leder i Norges Idrettsforbund. Hun er en av de få kvinnene som har vunnet OL-gull i flere ulike idretter.

VI SPØR OSS
Hva er den største utfordringen for idrettskvinner i Norge?

VI SPØR DEG
Hva er den største utfordringen for idrettskvinner i Norge?

Satsingen internasjonalt

● Stemmerettsjubileet har gitt utenrikstjenesten en god anledning til å fremme viktige budskap med større tyngde internasjonalt. Målet for UD's satsing har vært å bidra til og belyse viktige problemstillinger knyttet til likestilling, stemmerett, deltagelse og representasjon. Det har også vært ønskelig å styrke norske forskningsmiljøers internasjonale betydning knyttet til Norges rolle i utviklingen av demokrati og rettsstatsprinsipper.

En oversikt fra UD viser at 17 stasjoner har markert stemmerettsjubileet. Jubileet har blitt løftet frem gjennom stasjonenes egne nettsider, sosiale medier, taler, presseoppslag og seminarer. 8. mars og 17. mai var to naturlige hovedanledninger for markering av jubileet.

Målgruppene for den internasjonale feiringen av stemmerettsjubileet har primært vært stasjonenes kontakter innenfor politikk, forskning og NGOer. Sentrale budskap har vært at likestilling

og velferd er god økonomisk politikk, samt fokus på kvinner og likestilling i et utviklingsperspektiv knyttet til Norges arbeid for Sikkerhetsråds (SR) 1325 Kvinner, fred og sikkerhet, med vekt på deltakelsesaspektet.

Internasjonale tiltak har vært basert på interesse og potensial for oppmerksomhet lokalt, i de land det er aktuelt. UD har ikke rullet ut et ferdig jubileums-konsept som stasjonene har blitt pålagt å gjennomføre. Det er derfor eksempler på at noen stasjoner har gjort mye, mens andre har valgt ikke å markere jubileet. UD's tilnærming har vært å trekke på relevant materiell utviklet av sekretariatet for stemmerettsjubileet eller andre eksterne aktører, framfor egen produksjon. Dette omfatter bakgrunnsartikler, bildemateriale, Power-Point-presentasjoner, andre ressurs-sider, nedlastbar plakattutstilling, ressurspersoner for intervju/foredrag m.m. Materialet har blitt gjort tilgjengelig for stasjonene gjennom utenriks-

departementets interne ressursbase for norgesprofilering www.norwaystories.com. Plakattutstillingen *Likestillingslandet* ble oversatt til engelsk og har blitt lastet ned og brukt av flere stasjoner i løpet av året.

Den internasjonale stemmerettskonferansen i Oslo i november var en viktig arena for den internasjonale delen av jubileet, og samlet mange høynivåaktører i Oslo. Konferansen bidro til å befeste bilde av Norge som et likestilt land som jobber målrettet for kvinners rettigheter både nasjonalt og internasjonalt. Åtte stasjoner sendte deltakere fra lokale media og sivil samfunn til konferansen gjennom sitt presse- og besøksprogram. Syv stasjoner overførte konferansen direkte gjennom sine hjemmesider, eller hadde artikkel om den. Sosiale medier ble også brukt. I tilknytning til konferansen organiserte UD et sideprogram med fokus på likestilling i Norge for seks journalister fra ulike land.

Centenary of Women's Right to Vote in Norway

1 9 1 3 | 2 0 1 3

Tilskudd til lokale og regionale aktiviteter

● For å sikre et større grasrotengasjement, tok BLD ansvaret for drift av den før omtalte referansegruppen bestående av ulike lag og foreninger. BLD

informerte om planlagte tilskuddsmidler som departementet lyste ut både i 2012 og 2013.

Ett av i alt om lag 50 tiltak som fikk støtte fra Stemmerettskomiteen og BLD var Helgeland Museums tiltak rettet mot ungdom. Alle elever på niende årstrinn i Nordland får tilbud om til å jobbe med spørsmål knyttet til stemmerett og likestilling. Tilbudet består av en forestilling, et forskningsprosjekt hvor elevene selv forsker, en nettressurs og konkurranse. Prosjektet er en del av både Stemmerettsjubileet og Grunnlovsjubileet. Forestilling og forskning tilbys kostnadsfritt til skolene. Forestillingen «Hold kjeft, vær deilig! Kvinner skal tie i forsamlingen?» vises for skolen etter avtale. Foto: Helgeland Museum

2012

I 2012 avsatte BLD ca. 2 millioner kroner som mulige arrangører kunne søke på. Pengene ble lyst ut med søknadsfristen var 15. mars 2012. BLD behandlet søk-

nadene raskt og de fleste fikk svar tidlig i mai 2012. Det kom inn 65 søknader på til sammen om lag 11 millioner kroner. Følgende fikk sine søknader innvilget:

Hvem	Hva	Beløp i kr
Den norske historiske forening – HIFO	Historiekonkurranse for elever i ungdomsskolen og videregående skole	48 000
Kudos Family	Diskusjonsguide med mer knyttet til filmen «Gulabi Gang»	120 000
NTNU Universitetsbiblioteket	Utstilling og seminar om Fredrikke M. Qvam	40 000
Nobels Fredssenter	Utstilling om kvinnelige fredsprisvinnere	150 000
Landsrådet for Noregs barne- og ungdomsorganisasjonar – LNU	Tiltak for økt valgdeltakelse blant ungdom	200 000
Likestillingssenteret, Hamar	Undervisningstiltak knyttet til teaterstykket «Søstra mi»	100 000
Kontaktutvalget mellom innvandrersamfunnene og myndighetene – KIM	Utviklingsstøtte til tiltak for økt mangfoldsprøfil på Stemmerettsjubileet	100 000
Frivillighet Norge	Utviklingsstøtte til involvering av frivillige lag og foreninger	100 000
Den norske jordmorforening	Utvikling av smekker og brosjyrer til alle nyfødte «Født med stemmerett» – se også tildeling i 2013	200 000
Lillehammer Museum v/ Norges Olympiske Museum	Utvikle utstilling om kvinnelige pionerer i idretten, se tildeling også i 2013	60 000
Norsk Kvinnesaksforening	Utvikle og planlegge tiltak i stemmerettsjubileet, se tildeling også i 2013	40 000
Norske kvinners sanitetsforening	Planlegge tiltak i Stemmerettsjubileet	70 000
Soroptimistklubben Steinkjer	Planlegge og utvikle tiltak til Stemmerettsjubileet	20 000
Vest-Agder fylkeskommune	Planlegge tiltak i 2013 – se tildeling 2013	30 000
2013-gruppa i Østfold	Utvikling av vandreutstilling, teater, kvinnekongress, se tildeling i 2013	100 000
Lillehammer amatørteater	Utvikle teaterstykke om 'De fire store'	30 000
Helgeland museum	Utvikling av bla formidlingsprosjekt for ungdom ('Hold kjeft, vær deilig'), se tildeling i 2013	130 000
Stiftelsen Horisont	Utvikle tiltak på Melafestivalen, se tildeling i 2013	150 000
Norsk bonde- og småbrukarlag	Tilskudd til bla bok om kvinnebønder	30 000
Museumssenteret i Hordaland	Utvikle utstilling om tekstil og trikotasje m/ internasjonalt perspektiv	40 000
Varanger museum	Utvikling av formidlingstiltak	40 000
Studentersamfunnet i Bergen	Utviklingsmidler til tiltak i Stemmerettsuka	20 000
Senterkvinnene	Oppstart og utvikling av «Stemmetog» – mobilising til valget 2013	40 000
Rita L. Sandnes	Biografi om Gina Krog	100 000
I alt		1 958 000

2013

Allerede høsten 2012 kunngjorde BLD et nytt søknadsbeløp – 3 millioner kroner – lyst ut for 2013. Til sammen kom det inn 300 søknader, med et

samlet søknadsbeløp på 37 millioner kroner. Vel 30 søknader ble innvilget, se under, i alt 3 225 000 kroner:

Hvem	Hva	Beløp i kr
Bærum musikk- og danseater	Teaterstykke	80 000
Musea i Sogn og Fjordane – De Heibergske samlinger	Fotoutstilling	150 000
Ladyfest Oslo v/ kvinnefronten	Bringe politiske kvinnestemmer ut i det offentlige rom	180 000
Karmøy kommune	Gina Krog i Skudeneshavn	100 000
Hedmark fylkesmuseum avd Trysil og Engerdal museum	Kvinnerak og kvinneliv i Trysil/Engerdal	70 000
Grimstad kommune	Materiell	6 000
Gjøvik kommune	Utstilling, temauke, konsert med mer	140 000
Festspillene i Bergen	Musikalsk verk: «Stemmerett»	24 000
Den norske jordmorforening	Smekker og brosjyrer til alle nyfødte «Født med stemmerett»	190 000
Bø kvinneforum	8. mars og debatt for ungdom	15 000
Bamble kommune	Feiring av jubileet, bla kvinneprofilen Marie Høeg	140 000
2013-gruppa i Østfold	Vandreutstilling, teater, kvinnekonferanse	80 000
Avisa Utrop	Spesialutgave om kvinnekampen	30 000
Lillehammer Museum avd Norges Olympiske Museum	Utstilling om kvinnelige pionerer i idretten	100 000
Vesterålen regionråd	Konferansen « Et hav av stemmer»	40 000
Ål bygdekvinnelag	Div arrangementer, bla 8. mars	15 000
Årjølhaemien Teater	Teater om samepioneren Elsa Laula Renberg	150 000
Vest-Agder Fylkeskommune	«11. juni arrangement» KVINNER/STEMMER	190 000
Stordal kommune	Temakveld under Stemmerettsuka	50 000
Nordmøre Museum	Utstilling, 8. marsarrangement og debatt	100 000
Ibsen og Hamsun i Grimstad	Seminar og foredrag om «De fire store»	70 000
Stiftelsen Horisont	Tiltak på Mela festivalen	150 000
Helgeland Museum	Formidlingsprosjekt for ungdom ('Hold kjeft, vær deilig')	190 000
Stemmerettskomiteen i Farsund	Arrangementer i Stemmerettsuka	30 000
Steinkjer kommune	Feiring av Fredrikke M. Qvam	200 000
Senterkvinnene	«Stemmetog» – mobilising til valget 2013	120 000
Sami Nisson Forum	Seminar «Samekvinnerens stemme i Norden»	100 000
Johan L. Tønnesson	Prosjektet «Kvinnestemmerettsdebattens retorikk»	30 000
Norsk Kvinneraksforening	Feiring av jubileet i seks byer, bla i Oslo 11. juni	60 000
Mari Jonassen	Biografi om Fernanda Nissen	50 000
IMDI	Mobilisering til valget 2013	100 000
VOX	Markering av 11. juni	100 000
I ALT		3 250 000

Kvinner og barn var billig arbeidskraft i industriens barndom, og arbeidet kunne være svært farlig og medføre store skader. På bildet ser vi en kvinne ved en fyrstikkfabrikk. Fosfordamp medførte sykdommen nekrose, som skadet bla skjellett og tenner. Ved fyrstikkerarbeiderstreiken i 1889 protesterte kvinnelige arbeidere ved Bryn og Grønvolds fyrstikkfabrikker i Oslo. Lønnen var dårlig, arbeidsforholdene ofte helsefarlige. Da lønnen oktober 1889 ble satt ned, streiket 372 av de kvinnelige arbeidere. Streiken vakte stor oppsikt og fikk bred sympati, bl.a. fra Bjørnstjerne Bjørnson og Oscar Nissen, som senere giftet seg med Fernanda Nissen. Streiken sluttet 13. desember uten større resultat for de streikende, men for den våknende arbeiderbevegelse ble den av betydning.

Evaluering av bruken av tilskuddsmidler til personer, organisasjoner og institusjoner

● Tilskuddsordningen har bidratt til å skape veldig mange og gode lokale arrangementer. Det var en bevisst strategi at støtten skulle gå til grasrottiltak som kunne nå ut til folk flest. Som det framgår fikk Norsk jordmorforening forholdsvis mye penger. Tiltaket med at hver eneste nyfødt i 2013 har fått en smekke hvor det står «født med stemmerett» har nådd om lag 60 000 nyfødte og deres familier. Det er uten tvil et tiltak på grasrotnivå.

Et annet tiltak som fikk stor støtte er OMODs RapValg. Musikkonkurransen RapValg har ungdom som målgruppe og har tidligere vært gjennomført i 2009 og 2011. Tiltaket har særlig appell til gutter og unge menn med innvanderbakgrunn. Dette er en gruppe ungdom som i mediene og ellers ofte får negativ omtale. Både at tiltaket er treffsikkert med hensyn til kjønn, alder og etnisk bakgrunn, var komiteens begrunnelse for å støtte dette.

Det har vært et mål med tildelingene å stimulere til tiltak over hele landet. Derfor har man i tildelingen også tatt visse geografiske hensyn, selv om det til syvende og sist har vært tiltakets kvalitative innhold og treffsikkerhet som har vært utslagsgivende for tildelingen.

Større tilskudd knyttet til konkrete tiltak i regi av Stemmerettskomiteen

Det var viktig for stemmerettskomiteen å identifisere noen arrangementer som både kunne inspirere og være sektorovergripende. Disse tre var:

Foreningen !Les. Debattboka «Sånn er det bare» var et større tiltak som rettet seg mot en viktig og stor målgruppe, nemlig ungdom og førstegangsvelgerne. Foreningen !Les hadde i søknad identifisert en rekke forslag til hvordan debattboka kunne nå ut til ungdom. Dette besluttet vi å støtte.

Den Nationale Scene kom tidlig på banen innen en sektor vi ønsket å inspirere og utfordre. DNS ønsket å sette opp ny dramatikk som kunne åpne stemmerettsåret og de satte opp nyskrevet dramatikk i januar 2013, «Kvinner som bruker sin stemme».

Som et fyrtårn-tiltak som både ivaretok ønsket om å hedre «De fire store» og hadde en tydelig lokal og distriktsprofil, fikk Ungdomslaget (UL) Lysbøen støtte til en lokal feiring av pioneren Gina Krog. UL Lysbøen påtok seg å feire «stemmerettens mor» i 10 dager til ende, under Stemmerettsuka i juni 2013 (jf omtale tidligere i rapporten).

Større tilskudd knyttet til konkrete tiltak i regi av Stemmerettskomiteen

Hvem	Hva	I alt
Foreningen !Les	Nettside og tiltak knyttet til debattboka «Sånn er det bare»	450 000
Den Nationale Scene	Drama/Teater. Skrivning av ny dramatikk, sette opp stykket «Fire stemmer»	350 000
UL Lysbøen	Feiring av Gina Krog i Flakstad	250 000
I alt		1 050 000

Finansiering av store tiltak

Som nevnt over, er det BLD som i hovedsak har bevilget penger til jubileet. I oversikten under ser man hvordan støtten fordelte seg på de viktigste arrangementer og tiltak i nasjonal regi.

Andre arrangementer og tiltak i regi av Stemmerettskomiteen og med budsjettstøtte fra BLD/andre departementer.

Hva	Hvordan midlene brukt	Ca i alt kr
Debattboka: <i>Sånn er det bare</i>	Aschehoug forlag for redaksjonelt arbeid, innhold. Samt midler til opptrykk, og utsending av debattboka «Sånn er det bare»	2 585 000 ¹
Kortfilmer: <i>Fire stemmer</i>	Sherpafilm Norway AS til produksjon av filmene om de fire store: «Fire stemmer», samt produksjon av ca. 300 DVD-er	1 100 000
Historieverk: <i>Norsk likestillingshistorie 1814–2013</i>	Alt faglig og redaksjonelt arbeid inklusive forlagstjenester knyttet til ettbindsverket «Norsk Likestillingshistorie 1814–2013»	2 600 000 ²
Offisiell jubileumsåpning 8. mars 2013	Kilden teater- og konserthus for åpningsforestillingen 8. mars – direkte-sendt på NRK 1 TV fredag 8. mars	3 200 000 ³
Feiring av jubileets 100-årsdag 11/6–13	AKKS og Oslo Musikkråd for ansvaret for planlegge og gjennomføre 11. juni – jubileets bursdag – folkefest på Eidsvolls Plass, samt midler til artister, scene, lyd, lys, bannere, servering med mer	1 500 000
RapValg 2013	OMODs musikkkonkurranse RapValg 2013 for å mobilisere ungdom til å bruke stemmeretten	1 400 000
Internasjonal konferanse	PRIO og FOKUS for arrangere konferansen «Women, Power and Politics – The Road to Sustainable Democracy»	1 300 000 ⁴
Bildeutstillingen <i>Likestillingslandet Norge</i>	Grafisk Form AS for design og innhold av utstillingen «Likestillingslandet Norge», opptrykk av vel 400 utstillinger og 40 000 utstillingskataloger og opptrykk og utsending av disse	2 500 000
I alt		16 285 000

1 Tilskudd til debattboken på 800 000 kr fra Stortinget – skape økt engasjement rundt stemmeretten blant ungdom/førstegangselgere

2 500 000 av dette dekket av Kunnskapsdepartementet

3 1 700 000 i tilskudd fra Kulturdepartementet, 1 500 000 kr fra BLD

4 950 000 kr fra UD, 350 000 kr fra BLD

Bilde t.v.: Da kampen for kvinners stemmerett startet, var det elittens kvinner og menn som kjempet i fremste rekke de første årene. For jentene på fabrikkene, kvinnebonden, fiskerkona, tjenestejenter i bygd og by var dagen belagt med arbeid og omsorg for buskap, kårfolk, tjenestefolk, eget arbeid, herskap og unger. Arbeidsdagene kunne være lange, og kvinnene var ofte «oppe først og sist i seng».

[illegible]

Presse og kommunikasjon

● Mediedekningen av Stemmerettsjubileet har vært formidabel. Dette kan du se ved å gå inn på våre nettsider hvor mye av medieomtalen er lagt ut i kronologisk rekkefølge, se lenke <http://stemmerettsjubileet.no/presseopp-slag-om-jubileet>

Hvert år utfører kommunikasjonsbyrået PR-operatørene, meningsmålingsinstituttet YouGov Norway og medieanalysebyrået Retriever sin undersøkelse som blant annet kartlegger hvilke mediesaker nordmenn har fått med seg og hvordan de reagerer på dem. Denne undersøkelsen viste at Stemmerettsjubileet var den 9. mest omtalte nyhets-saken totalt i 2013, med over 11 000 saker publisert om jubileet (OL i Sotsji var den mest omtalte saken). Tall fra departementet viser noenlunde samme funn. I følge statistikk fra Kommunikasjonsenheten i BLD generert fra medietjenesten Retriever, har jubileet i 2013 (fra 01.01.2013–31.12.2013 hatt 7213 genuine oppslag/artikler og annen omtale i medienes papir og nettversjoner. Dette tallet redegjør ikke for omtale av jubileet i radio og fjernsyn, for eksempel i NRK og TV2, med mindre de har fulgt opp med å lage en nettnyhet om samme sak.

PR-operatørene, meningsmålingsinstituttet YouGov Norway og medieanalysebyrået Retriever sin undersøkelse viser også en rangering av hvilke nyhetssaker som har gjort et inntrykk på folk, og hvilke saker som har gjort folk

triste, opprørte eller glade. 93 prosent av de spurte opplyste at de hadde blitt litt eller meget glade da Magnus Carlsen vant gull i sjakk-VM, mens 90 prosent gledet seg over norsk gull i ski-VM. Feiringen av kvinners stemmerett har tydeligvis også gledet mediebrukerne, for 86 prosent sier at Stemmerettsjubileet i 2013 gjorde dem litt eller meget glade. Tross en viss usikkerhet rundt funnene nevnt over, mener vi likevel Stemmerettsjubileet har hatt god synlighet i mediene og folk har likt å lese om jubileet. Det må likevel være opp til andre å evaluere gjennomslaget i mediene.

Jubileet som referanse i medie-debatten

Gjennom aviser og nettmedier har det vært skrevet mange faginnlegg med Stemmerettsjubileet og kvinners demokratiske deltakelse som hovedtema. Det har vært et vell av artikler, innlegg og reportasjestoff med jubileet som hovedsak, men ikke minst har jubileet vært brukt som en inngang, som en bakgrunnsreferanse gjennom hele 2013. Det har medvirket til at dagsaktuelle temaer som likestilling og deltakelse, dels også mangfold og inkludering har preget mediebildet i 2013. I seg selv er det imponerende hvor stort gjennomslag jubileet har hatt som hovedsak, men også som referanseramme for å kunne ta opp og diskutere dagsaktuelle utfordringer. Utallige er de debattinnleggene og kronikkene som har startet med en ordlyd i retning av «I år

som vi feirer allmenn stemmerett, er det på sin plass å...».

Kommunikasjonsstrategi

Under planleggingen av jubileet har mål, målgruppe og kommunikasjonskanaler vært drøftet for å nå ut bredest mulig. Istedenfor at ungdom, førstegangsvelgere og personer med innvandrerbakgrunn ble pekt på som særlige målgrupper, har det vært et klart ønske å nå bredt ut. I tillegg har vi nådd særskilte, utvalgte målgrupper gjennom jevnlig oppdateringer om jubileet på e-post. Stemmerettskomiteen har også vært synlig gjennom nyhetsopp-slag, kronikker og innlegg, ved presse-meldinger og andre former for medie-utspill.

Ressursmangel på kommunika-sjonssiden

Som nevnt tidligere, var det en viktig del av komiteens strategi at nettsiden, www.stemmerettsjubileet.no, skulle være jubileets hovedkanal på informasjonssiden. Stemmerettskomiteen mener at denne kanalen kunne vært utnyttet enda bedre. Nettsidene har fungert greit, men ikke mer enn det. Komiteen vil peke på at den flere ganger tok opp behovet for økte ressurser på kommunikasjons- og IKT-området med jubileumseier. I hovedsak mener komiteen at man kunne hatt bedre styring og større gjennomslag, særlig i de nasjonale i mediene, dersom man tidlige nok og med tilstrekkelige ressurser, hadde satset mer på kommunikasjonsfeltet.

Mye har likevel lyktes, takket være sekretariatets innsats, kunnskap og kapasitet. Gjennom å satse på at hvert enkelt tiltak og arrangement skulle kommunisere et ønsket budskap, kom jubileet godt igjennom i en fragmentert mediehverdag. I så måte har «De fire store» vært et svært vellykket grep både for å øke kunnskapen om pionerene, men også for å løfte fram mindre kjente aktører i fortid og fram mot nåtiden. Det gledet oss at Stemmerettsjubileet og likestilling var et hovedtema i statsministerens nyttårstale 2013, en tale som ble sendt og bredt omtalt i landets medier, store som små, inkludert NRK og TV2. NRK 2-satsingen «Kvinner 2013» var en smal dokumentarserie, som like fullt tematiserte jubileet på en god måte. Videre sendte NRK TV kortfilmene om «De fire store» både på kanal 1 og 2.

Størst medieeksponering hadde nok jubileet 8. mars – med den direkte-sendte feståpningen fra Kristiansand i NRK TV og jubileets bursdag 11. juni.

11.juni sendte både TV 2 og NRK fra jubileumsmøtet i Stortinget, intervjuer, reportasjer og utdrag fra folkefesten på Eidsvolls Plass i flere kanaler. Likeså hadde NRK Dagsrevyen en reportasje om Dronning Sonjas tur til Flakstad-tind 15. juni. Dette er kun noen eksempler.

Oppsummering, kommunikasjon

Som tidligere nevnt har det vært komiteens strategi at arrangementer og tiltak skulle fungere som hovedbudskap og kommunisere jubileet i kraft av seg selv mot publikum. Det har vært til stor inspirasjon at Kongehuset, statsministeren, likestillingsministeren og andre sentrale politikere har stilt opp på ulike arrangementer. Samtidig har en desentralisert forankring ført til en formidabel lokal aktivitet, som i sin tur har gitt stor uttelling i lokale medier. Jubileet har vært godt stoff i lokalpressen.

Fra Stortinget til Rennebu

Stortinget har vedtatt å etablere et statsråd som skal lede arbeidet med å gjennomføre jubileet. Dette er et viktig skritt for å sikre at arbeidet blir koordinert og effektivt.

Statsråden skal lede arbeidet med å gjennomføre jubileet, og skal ha ansvar for å sikre at arbeidet blir koordinert og effektivt. Dette er et viktig skritt for å sikre at arbeidet blir koordinert og effektivt.

Statsråden skal lede arbeidet med å gjennomføre jubileet, og skal ha ansvar for å sikre at arbeidet blir koordinert og effektivt. Dette er et viktig skritt for å sikre at arbeidet blir koordinert og effektivt.

Statsråden skal lede arbeidet med å gjennomføre jubileet, og skal ha ansvar for å sikre at arbeidet blir koordinert og effektivt. Dette er et viktig skritt for å sikre at arbeidet blir koordinert og effektivt.

Statsråden skal lede arbeidet med å gjennomføre jubileet, og skal ha ansvar for å sikre at arbeidet blir koordinert og effektivt. Dette er et viktig skritt for å sikre at arbeidet blir koordinert og effektivt.

Statsråden skal lede arbeidet med å gjennomføre jubileet, og skal ha ansvar for å sikre at arbeidet blir koordinert og effektivt. Dette er et viktig skritt for å sikre at arbeidet blir koordinert og effektivt.

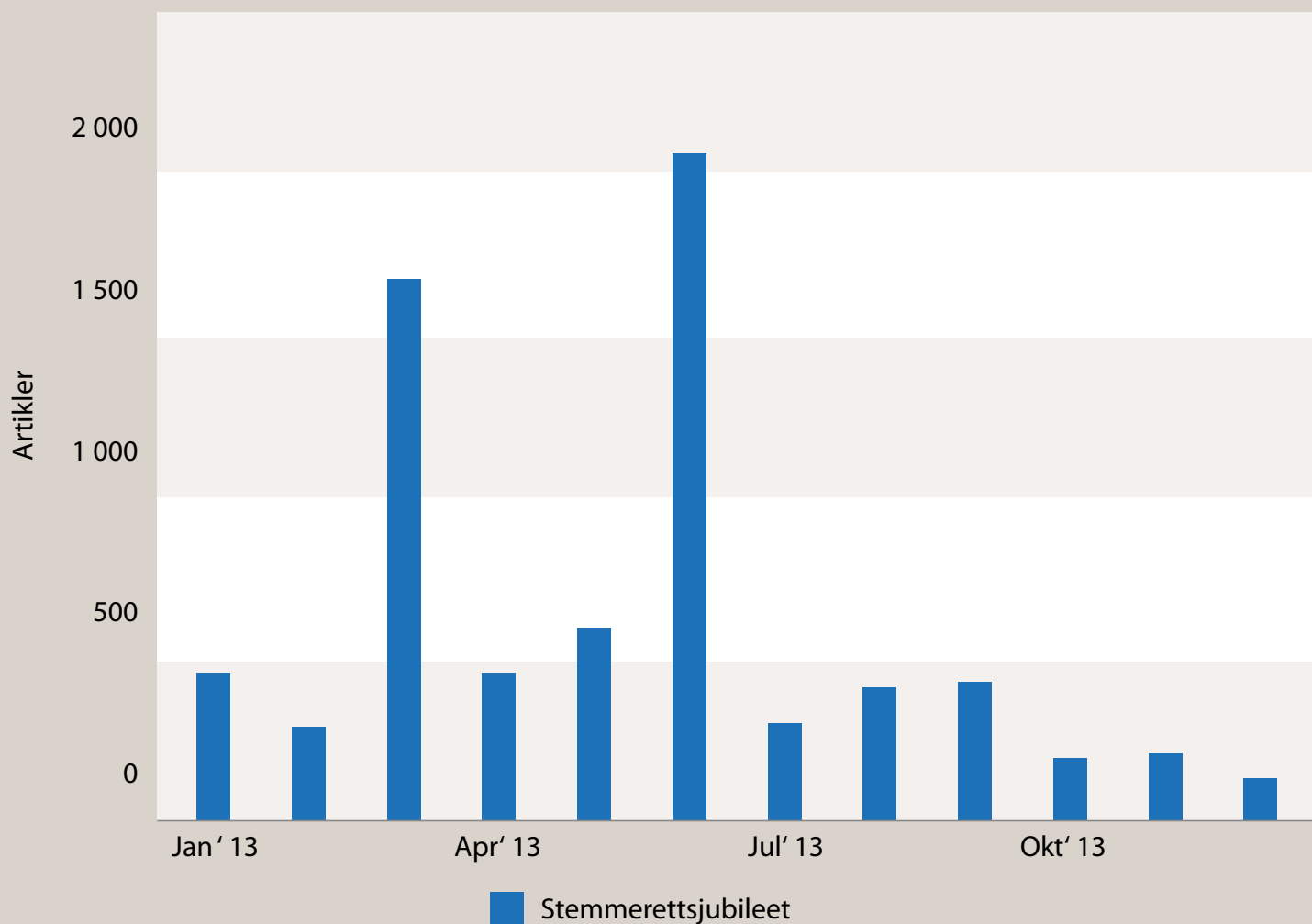

Ola T. Lånke, statsråd og tidligere stortingsrepresentant, ble utnevnt til å lede jubileet.

Statsråden skal lede arbeidet med å gjennomføre jubileet, og skal ha ansvar for å sikre at arbeidet blir koordinert og effektivt. Dette er et viktig skritt for å sikre at arbeidet blir koordinert og effektivt.

Statsråden skal lede arbeidet med å gjennomføre jubileet, og skal ha ansvar for å sikre at arbeidet blir koordinert og effektivt. Dette er et viktig skritt for å sikre at arbeidet blir koordinert og effektivt.

Bonde, prest og tidligere stortingsrepresentant Ola T. Lånke ble utnevnt til å sitte i Stemmerettskomiteen av statsråd Anniken Huitfeldt. Lånke ble ordfører i Rennebu kommune etter valget i 2011, samtidig som han skjøttet vervet som medlem av Stemmerettskomiteen. Faximile fra Trønderavisa.

Medieanalysebyråer som Retriever kartlegger årlig hvilke mediesaker nordmenn har fått med seg og hvordan de reagerer på dem. Undersøkelsen for 2013 viste at Stemmerettsjubileet var den 9. mest omtalte nyhetssaken totalt i 2013, med over 11 000 saker publisert om jubileet (OL i Sotsji var den mest omtalte saken). Tall fra departementet viser noenlunde samme funn. Medieundersøkelsen viste også at Stemmerettsjubileet var en av sakene som folk ble aller mest glade av å lese om. Statistikk: BLD

Takk til

● Det er alltid mange som skal takkes når et nasjonalt jubileum er ved veis ende. Det kreves stor innsats når et «større sektorovergripende tiltak lokalt, nasjonalt og internasjonalt» skal organiseres. Vi vil derfor rette en generell takk til alle som har involvert seg i jubileet, takken overbringes herved med dyptfølt oppriktighet.

Samtidig mener Stemmerettskomiteen at det er nødvendig å rette en spesiell takk til noen av dem som har gjort en innsats utover det vi kunne forvente:

Frivillige lag og foreninger: Allerede i 2009 inviterte BLD til et møte med frivillige lag og foreninger på kvinne- og likestillingsfeltet. Her ble også de største arbeidslivsorganisasjonene, politiske partier, Landslaget for norske barne- og ungdomsorganisasjoner, innvandrerorganisasjoner etc. invitert. Dette møtet var opptakten til det som senere, fra 2010, ble BLDs referansegruppe for jubileet. Referansegruppen har hatt faste møter to ganger årlig, i snitt har omlag 40–50 organisasjoner møtt hver gang. Gjennom denne mobiliseringen og med noe økonomisk støtte, har aktivitetsnivået på grasrota vært imponerende, mangfoldig og fantasirikt gjennom jubileumsåret.

Arkiv-, biblioteks- og museumssektoren (ABM): Gjennom sitt virke på kulturfeltet er arkiv, museums- og bibliotekene sentrale aktører. Liksom på frivillighetsområdet har vi på dette

feltet (ABM) hatt møter to ganger årlig for å skape engasjement. I denne gruppen møtte Norsk Museumsforbund, flere museer, Norsk Bibliotekforbund, Arkivverket ved Riksarkivet, Nasjonalbiblioteket, samt Kulturdepartementet og Kulturrådet. Vi vil rette en varm takk til hele denne sektoren, vi vet at dere har stått bak fantastisk mange bra tiltak og arrangementer. Spesielt har museene utmerket seg. Utallige er de utstillinger og arrangementer som denne sektoren har sjøssatt dette året. Tusen takk!

Fylkeskomiteene: For å oppfylle mandatet med lokale og regionale markeringer ble det raskt klart at en kommunal- og fylkeskommunal organisering var nødvendig. Slett ikke alle fylkeskommunene tok den utfordringen. I fylker som Aust-Agder, Vest-Agder, Buskerud, Rogaland, Hordaland, Østfold, Nordland og Finnmark fikk man god nytte av det fylkeskommunale engasjementet. I denne rapporten kan det være nyttig å dra fram tre ulike fylkesmodeller som alle har fungert godt:

Østfold; Som nevnt over var den såkalte «Østfold-modellen» utgangspunktet for vårt ønske om en fylkesvis organisering. Gjennom Østfolds 2013-gruppe fikk fylket en komité med et stort innslag av ildsjeler fra frivillige lag og foreninger, alt fra Bygdekvinnelaget til LO, var med på å gjøre feiringen i Østfold omfattende og spesiell.

I Vest-Agder ble det laget et spleiselag mellom fylkeskommunen, Kristiansand kommune, Fylkesmannen, og Kristiansand Sanitetsforening, og det ble ansatt en fylkesleder i 50 prosent stilling. Spleiselaget nedsatte en styringsgruppe og en hovedkomite med representanter for kommuner, lag og foreninger. Fylkesleder hadde kontor hos Fylkesmannen. I tillegg til å delta i planleggingen av den nasjonale åpningen av Stemmerettsjubileet, hadde fylkeslederen hånd om en rekke andre arrangement og markedsførte og støttet opp om aktivitetene i hele fylket, og organiserte konferanse og konsert i jubileumsåret.

Nordland: Fylkesmannen i Nordland og Nordland fylkeskommune viste også et stort engasjement for Stemmerettsjubileet. Fylkeskommunens kulturavdeling hadde bred politisk støtte for å avsette både penger og personalressurser til feiringen av Stemmerettsjubileet. Underliggende struktur som Museene i Nordland sørget for at man fikk et særlig fokus på ungdom og den samiske befolkningen og kulturarven.

I tillegg til fylkeskomiteene har det også vært etablert **kommunekomiteer** med ulik organisering. Flere av kommunekomiteene gjorde en formidabel innsats.

BLD og Sekretariatet: Arbeidet med jubileet har vært organisert ved at BLD – på vegne av regjeringen som jubile-

umseier – har vært vertsdepartement og tatt et overordnet ansvar for driften av komiteen og Stemmerettsjubileet. Stemmerettskomiteen vil takke de ulike statsråder som har fulgt oss (Anniken Huitfeldt, Audun Lysbakken, Inga Marte Thorkildsen og Solveig Horne), samt ledelsen i Samlivs- og likestillingsavdelingen ved ekspedisjonssjef Arni Hole og avdelingsdirektør Inge Ovesen. Framfor alle fortjener jubileets sekretariat i BLD ved prosjektleder Kurt Ole Linn stor takk. Linn har fulgt Stemmerettskomiteen som fast sekretær, «altmulig-mann» og koordinator siden høsten 2010. Som prosjektleder har han utredet, initiert, fulgt opp og avsluttet alle jubileets arrangementer, tiltak og aktiviteter på en imøtekommende, effektiv og humørfyllt måte. I sekretariatet arbeidet også Ellen Stensrud og Heidi Braaen i engasjementer i 2012–2013. Sammen med Linn har de bistått komiteen på beste måte.

Kongehuset: Sist, men ikke minst ønsker Stemmerettskomiteen å rette en stor takk til Kongehuset som har stilt opp på flere store og små arrangementer både nasjonalt og lokalt.

Oppsummert er Stemmerettskomiteen fornøyd med og stolte av det jubileet som har vært gjennomført i 2013, og vi takker Regjeringen og BLD for den tilliten dere ga oss.

Linn og Linn. På Stemmerettsjubileets bursdagsfeiring, tirsdag 11. juni i 2013, var Linn Skåber konfransier. Stemmerettskomiteens sekretær Kurt Ole Linn hadde regien på innslagene fra scenen og stod i nær kontakt med Skåber. Foto: BLD

Med Solberg-regjeringen høsten 2013 ble Solveig Horne (FrP) utnevnt til barne-, likestillings- og inkluderingsminister. Få uker etter utnevnelsen deltok Horne på konferansen Women, Power and Politics og holdt åpningsinnlegget dag 2. Foto: Julie Lunde Lillesæter/PRIO

Barne-TV-dukken Fantorangen med Berit Nermoen bak scenen var vert for starten av folkefesten 11. juni på Eidsvolls Plass. En av Fantorangens gjester var tidligere statsminister Gro Harlem Brundtland. Foto: Scanpix

Jubileets fotavtrykk

Januar

- 1: Den norske jordmorforeningen deler ut smekken «Født med stemmerett» og brosjyre til alle nyfødte og deres foreldre i 2013. Hele landet, Norge
- 4–5: Forestillingen «Stemmerett for kvinner i 100 år» Kringkastingsorkesteret (KORK), Ingrid Bjørnov og Kari slåttsveen, Universitetets Aula, Oslo
- 4–5: Teateroppsetning om «Kvinner som bruker sin stemme». Den nationale Scene, Bergen, Hordaland
- 8: Nyttårsforedrag om innføringen av allmenn stemmerett ved førsteamanuensis i historie Hilde Sandvik, Universitetet i Oslo, Oslo
- 8: Teaterstykket «Vasshjulet» om tida før kvinner fikk stemmerett. Lørenskog kulturhus, Akershus.
- 9: Boklansering «Formødrenes stemmer». Litteraturhuset, Oslo
- 14: Filmen «Gulabi gang», premiere på Tromsø Internasjonale Filmfestival, Troms
- 15: Pressekonferanse: Stemmerettskomiteen og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD). Stortinget, Oslo.
- 17: Filmen «Gulabi gang», Kinopremiere, Gimle kino, Oslo
- 17: Teaterstykket «Søstra mi», har urpremiere på Riksterateret, Nydalen, Oslo.
- 17: Debatt om oppvekst og likestilling i dag basert på «Søstra mi», Litteraturhuset, Oslo.
- 23: Camilla Colletts 200 årsdag. Heldagskonferanse om Camilla Colletts forfatter-skap, Nasjonalbiblioteket (NB), Oslo

- 23: Line Baugstøs biografi om Camilla Collett lansere i Kristiansand, Vest-Agder
- 23: Teaterforestillingen «Not just an Angel», forestilling om Camilla Collett. I Kristiansand domkirke, Vest-Agder
- 23: Teaterstykket «Camilla – ei kvinne blant menn», Tema Teater urframfører forestillingen om Camilla Collett på Eidsvoll, Akershus.
- 24: Filmen Banaz- A Love Story av Deyaa Kahn vises på Fritt Ord, Oslo.
- 25: Scenekunst Nordland og Nordland Teater har premiere på stykket «Tusen meter rett ned – det er en skam å snu!» om kvinnesak og kvinnesaksforkjemperen Gina Krogh. Nordland
- 25: Utstillingene Likestillingslandet Norge og Kvinnekår i 100 år settes opp på Sørumssand kulturhus, Sørum, Akershus.

- 29: Stemmerettsjubileet åpnes i Nord-Rogaland, Rådhuset, Haugesund, Rogaland
- 29: Monologen «Kvinnernes vår» om Camilla Collett settes opp. Biblioteket i Bergen, Bergen, Hordaland
- 31: Oversikt over de 100 første kvinnelige kommunestyrerepresentanter lanseres av Norsk Lokalhistorisk Institutt og Riksarkivet, Oslo

Februar

- 01: Foredrag «Stemmerettsjubileet og kvinnene på Agder» av Nils M. Justvik, Arendal kulturhus, Arendal. Aust-Agder
- 04: Debattboka «Sånn er det bare» lanseres på Fyrstikkalleen videregående skole. Oslo.
- 04: Demokratiarrangement ved Vågen videregående skole hvor debattboka

Fylkesoversikt fotavtrykk 2013

Akershus: 41	Oslo: 61
Aust-Agder: 21	Rogaland: 61
Buskerud: 49	Sogn og Fjordane: 12
Finnmark: 17	Sør-Trøndelag: 28
Hedmark: 29	Svalbard: 3
Hordaland: 42	Telemark: 16
Møre og Romsdal: 14	Troms: 22
Nordland: 57	Vest-Agder: 24
Nord-Trøndelag: 14	Vestfold: 20
Oppland: 25	Østfold: 23

Totalt: 579 arrangementer registrert

«Sånn er det bare» deles ut, tale ved Fylkesmann Tora Aasland med mer. Sandnes, Rogaland

- 06: Stemmerettsjubileet på Helgeland og Vefsn åpnes på Samefolkets dag. Jakobsenbrygga, Mosjøen, Nordland
- 06: Stemmerettsjubileet åpnes på Helgeland Museum. Vefsn, Nordland
- 08: Foredrag ved etnolog Hilse Danielsen om kvinners liv. Stavanger Museum, Rogaland
- 08: Torill Steinfeldt bok «Camilla Collett – Ungdom og ekteskap utkommer på Gyldendal. Oslo
- 09–10: Generasjonskonferanse i Bodø. Nordland Fylkeskommune, Nordland.
- 09: Jubileumsåpning av stemmerettsjubileet i Sandnessjøen ved fylkesordfører Sonja Steen. Sandnessjøen, Nordland
- 09: Utstillingen «Shine» med kunstneren Rafn-hildur Arnardottir åpnes i Bomuldsfabrikken. Arendal, Aust-Agder
- 09: Bergen Kvinnesaksforening markerer Stemmerettsjubileet på Den Nationale Scene. Bergen, Hordaland
- 09: Stavanger Museum åpner kvinneutstilling i Stemmerettsjubileet. Stavanger Museum, Rogaland
- 12: Utstilling om Camilla Collett på biblioteket på Dokka. Nordre Land, Oppland

- 17: Konsert og utstillingsåpning på Telemarkgalleriet. Notodden, Telemark
- 17: Eidsvoll 1814 arrangerer historikerens time med foredraget «1913 – Damene vant! Etter 30 års kamp.» Eidsvolls Verk, Akershus
- 18: Ring og Moelv Sanitetsforening møte om Stemmerettsjubileet. Kløverstua, Moelv. Ringsaker, Hedmark
- 19: TV-serien «Kvinne 2013» starter på NRK 1, NRK – hele landet
- 23: Teatertykket «Parkering forbudt» har premiere. Rogaland Teater. Stavanger, Rogaland
- 22–24: Træna Visefestival setter Stemmerettsjubileet på plakaten med konserter. Træna, Nordland

Mars

- 5: Riksarkivet åpner utstillingen «På like fot med våre brødre». Riksarkivet, Oslo.
- 5: Foredrag ved Line Baugstø om boka «Camilla Collett- født Wergeland». Lillesand bibliotek. Lillesand, Aust-Agder
- 7: Utstillingen Finstemte kvinnfolk åpnes, Norsk Folkemuseum, Oslo
- 7: Åpning av Grundsetmart'n og tenning av lykter for kvinner. Elverum, Hedmark
- 7: Foredrag ved historiker og forfatter Mari Jonassen om Ragna Nielsen. Horten bibliotek, Vestfold
- 8: Feiring og åpning av stemmerettsjubileet, ved bla Gro Harlem Brundtland, Jens Stoltenberg, Ingrid Bjørnhov. Taler ved bla Inga Marte Torkildsen, Kim Friele og Aili Keskitalo. Musikk ved bla Anne Grethe Praus, Wenche Myhre, Tine Thing Helseth og Noora Noor. Kilden teater- og konserthus, Kristiansand
- 8: Utstillingen «Likestillingslandet Norge» åpnes formelt av statsråd Thorkildsen på Eidsvoll 1814, Eidsvoll, Akershus
- 8: Kvinnedagsmarkering med kappoppvisning og historisk tilbakeblikk ved bla Namsos judoklubb. Namsos, Nord-Trøndelag

- 8: Tog og markering av stemmerettsjubileet ved «Det stemmer!» på Longyearbyen, Svalbard
- 8: Forfatterbesøk og panel, Halvsøstrene markerer kvinnedagen i stemmerettens jubileumsår. Brønnøysund, Nordland
- 8: I kamp for kvinner. Stjørdal arbeiderkvinneforening feirer kvinnedagen og jubileumsår. Stjørdal, Nord-Trøndelag
- 8: Kvinnedagen markeres i rådstua med foredrag, musikk og pakistansk sang i regi av Ahmadiyyamenigheten i Nittedal. Akershus
- 8: Kvinnedag og 100-årsjubileum. Ås, Akershus
- 8: Kvinnedag og stemmerett, markering ved Blomdalen jentekorps. Mandal, Vest-Agder
- 8: Markering med musikk, foredrag og film på Høgskolen i Harstad. Troms
- 8: Sang, dans og taler på Fredshuset i Risør. Tale ved bla ordfører Per Kristian Lunden. Aust-Agder
- 8: Kvinnedag og stemmerettsmarkering på Flekkefjord kino. Tale ved bla Gunnhild Modalsli fra Flekkefjord Sanitetsforening. Vest-Agder
- 8: Bygdekvinnelagene i Halså og Valsøyfjord inviterer til feiring i Halsåhallen. Halså, Møre og Romsdal
- 8: Foredrag ved Tone Hellesund om kvinner og tidsånden rundt 1900. Norsk Grafisk Museum, Rogaland

- 8: «Ugå 2013» åpnes med et 8.-marsarrangement om unge, lovende studiner. Universitetet i Stavanger, Rogaland
- 8: Utstillingen «Tre kvinner – to fylker» åpnes på Rjukan, Telemark
- 8: Feiring av kvinnedagen, Vefsn kommune, Nordland
- 8: Utstillingen «Likestillingslandet Norge» åpnes på IMDIs konferanase, Oslo
- 8: Utstillingsåpning om lokale kvinnepionerer. Stavanger Museum, Rogaland
- 8: Norges Bank lanserer en 10 kroner sirkulasjonsmynt med spesialpreg til Stemmerettsjubileet. Norges Bank, Oslo
- 8: Festforestilling i storsalen på kommunehuset. Nannestad, Akershus
- 8: Kvinnefest med kjendistaler og feiring i Fredrikstad, ved bla Berit Ås. Fredrikstad, Østfold
- 8: Hadeland museum stiller ut bilder av kvinner med betydning i historien. Hadeland, Oppland
- 8: Flerkulturell feiring av kvinnedagen på Hamsun-senteret. Hamarøy, Nordland
- 8: LO arrangerer samling med nestleder Gerd Kristiansen og arbeidsminister Aniken Huitfeldt som hovedtalere. Oslo

- 8: Ringsaker Læseselskab feirer kvinnedagen med foredrag om bla Camilla Collett på Moelv bibliotek. Ringsaker, Hedmark
- 8: 8.-marsarrangement på Nordmøre Museum. Kristiansund, Møre og Romsdal
- 8: Integrerings- og mangfolddirektoratets (IMDi) flerkulturelle 8. marsfeiring med bla Dronningen og kulturministeren. Folketeaterbygningen, Oslo.
- 8: Konsert i regi av Bjørg Thorhallsdottir med flere kjente artister (Helene Bøksle, Mariann Thomassen, SurfeRosa mfl), Sandvika. Bærum, Akershus
- 8: I Sarpsborg åpner Stemmerettskomiteen i Østfold fylke utstillingen «Kvinnekår i 100 år», som ble vist i 14 av i alt 18 kommuner i fylket: Sarpsborg, Spydeberg, Marker, Askim, Trøgstad, Fredrikstad, Hvaler, Moss, Rakkestad, Hobøl, Våler, Rygge, Råde og Eidsberg. Østfold
- 8: Teaterstykket «Suffragium» har premiere i Østfold, vist flere steder i fylket i 2013, Østfold.
- 8: Festkveld med teater, foredrag og musikalske innslag ved tverrpolitisk 8.marsgruppe. Lillehammer Litteraturhus, Oppland
- 8: Premiere på stykket «Kvinnestemmer» (om 'De fire store') med Lillehammer Amatørteater. Litteraturhuset Lillehammer. Oppland
- 8: Øyers 8. marsmarkering med appeller, teater og sang, med bla Øyer Sanitetsforening og Øyer Sangkor. Hafjelltorget, Øyer. Oppland
- 8: Festaften og 8. marsfeiring ved Stange kommunes Stemmerettskomité. Stange, Hedmark
- 8: Konsert med Stavanger Symfoniorkester i Kulturhuset. Stavanger, Rogaland
- 8–10: Stemmerettsjubileumsfest med konsert, Ingrid Olava, utstillinger. Trysil kommune og Trysil/Engerdal Museum, Hedmark
- 8: Kvinnedagsmarkering med Vestre Lofoten Damekor, Ramberg Gjestegård. Flakstad, Nordland

- 8: Utstillingsåpning på Stavanger Museum om lokale kvinner. Utstilling fram til 31. desember 2013. Stavanger Museum, Rogaland.
- 8: Universitetet i Agder arrangerer seminaret «Fra stemmerett til likestilling anno 2013». Kristiansand, Vest-Agder
- 8: Karmøy kommune og ordfører Aase Simonsen arrangerte 8. mars-feiring med konsert og foredrag på Norvegen Historiesenter. Karmøy, Rogaland
- 8: Landbruks- og matminister Trygve S. Vedum inviterte til festaften for landbrukets kvinner, Oslo
- 8: Frivillighetssentralen på Finnsnes markerer med foredrag og kulturelle innslag. Finnsnes, Troms
- 8: Stemmerettskomiteen i Lenvik kommune feirer 8.mars på Finnsnes hotell. Finnsnes, Troms
- 8: Med søkelys på sterke kvinner. Et stykke med Vera Holte om Anna Elisabeth Kaarbø. Stemmerettsjubileet i Harstad og Harstad kulturskole. Harstad, Troms
- 8: Åpning av vandreutstillingen «Kvinner kår i hundre år» på Borgarsyssel museum i Sarpsborg. Utstillingen vil vises i hele Østfold gjennom året.
- 8: Åpning av fotoutstilling med fotografier av Marie Høeg ved Preus Museum. Horten, Vestfold
- 8: Visning av filmen «Gulabi Gang». Mo i Rana Soroptimistklubb. Mo i Rana, Nordland
- 8: Ordfører Christine Sagen Helgø inviterer til 8-mars frokost. Stavanger, Rogaland
- 8: Lansering av kvinnebok med fokus på kjerneverdier i demokratiet. Varanger museum og Vadsø museum, Finnmark
- 8: Kvinnedagen feires i Skien, Bø og Notodden med musikk, appeller og kulturinnslag. Ibsenhuset, Bø museum og Turbinen kafé. Telemark
- 8: Tog i Drammen, avsluttes med arrangement på Folkets hus. Drammen, Buskerud
- 8: Foredrag på Nedre Eiker bibliotek. Buskerud

- 8: Jentekveld i kantinen på Sande videregående skole. Buskerud
- 8: Utstilling og feiring ved avgangselevne på Mære landbruksskole. Steinkjer, Nord-Trøndelag
- 8: Kvinnedagen i Steinkjer i samarbeid med Steinkjer Soroptimistklubb, Steinkjer kommune, Sanitetslagene og Bygdekvinnelagene i kommunen. Steinkjer, Nord-Trøndelag
- 8: Markering av kvinnedagen ved KUN, foredrag, politisk debatt og filmvisning. Steigen, Nordland
- 8: Dialogkonferanse i regi av Flerkulturelt råd i Østfold med fokus på likestilling. Sarpsborg, Østfold
- 8: Damenenes aften, kvinnedag og stemmerettsfeiring på Lødingen Næringshage. Nordland
- 8: Kvinnedag og 100-årsmarkering i Surnadal kulturhus. Møre og Romsdal
- 8: Markering og foredrag i Sunndal ved bla Shabana Rehman Gaarder, Marie Simonson og Marit Nybakk. Nordmøre
- 8: Starten på feiring av jubileumsåret på Hamsunsenteret. Åpning ved lederen av Stemmerettsjubileet i Hamarøy, Åslaug Solem, og ordfører Rolf Steffensen. Skriveworkshop med Sarah Ramin Osmundsen. Nordland

- 8: Feiring av 8.mars og stemmerett i Hammerfest, Finnmark
- 8: Revy premiere: Ada(m) og Eva- en hyllest til kvinnen, av Solør-russen. Hedmark
- 8: Feiring av kvinnedag og stemmerett i Byparken Stavanger, Rogaland
- 8: Markering og feiring i Ål kulturhus med konsert og foredrag. Buskerud
- 8: 100 år med stemmerett: starten på jubileumsåret i Høvåg herredshus. Aust-Agder
- 8: Feiring av 8.mars og stemmerettsjubileet i Orkdal kulturhus, bla konsert med Solveig Slettahjell. Sør-Trøndelag
- 8: Markering og feiring på Radøy kunstsenter, foredrag, kampsanger og bilder. Radøy sogelag og Radøy kommune. Hordaland
- 9: Bergen kvinnesaksforening arrangerer foredraget 1814 til 1913 Kvinner på vei til stemmeretten. Bergen, Hordaland
- 9: Foredrag ved forfatterne av boken «Formødrenes stemmer», Ragnhild Moy og Audgunn Oltedal. Arendal bibliotek, Aust-Agder
- 9: Kvinnedagsfest på Fjell bydelshus. Buskerud
- 10: Kirken arrangerer 8. marsgudstjenester. Hele landet, Norge.
- 10: Bakekonkurranse, forestillinger og musikk for å feire kvinnedagen. Union Scene, Drammen. Buskerud
- 11: Teaterstykket «Søstra mi» settes opp på Kulturhuset i Kvinesdal, Vest-Agder
- 12: Professor Gro Hageman foredrar om stemmeretten basert på boka «Formødrenes Stemmer» i regi av Stavanger Museum og Norsk Historisk Forening avd Rogaland. Stavanger Museum, Rogaland
- 12: Utstillingsåpning om stemmerettsjubileet på Bøndenes hus ved Hærland Bygdekvinneforening. Eidsberg, Østfold
- 13: Utstillingsåpning om Stemmerettsjubileet. Hamarøy, Nordland

- 13: Utstillingsåpning «Sterke Finnmarks-kvinner – yrkesliv og offentlighet rundt 1913. Et samarbeid mellom Vadsø museum, Ruija kvenmuseum og Finnmark fylkesbibliotek. Vadsø, Finnmark
- 14: «Stemmerett for kvinner i 100 år». Arrangement på Nasjonalt medisinsk museum/Teknisk Museum, Oslo.
- 16: Kulturvernkonferansen 2013 med flere foredrag om Stemmerettsjubileet/stemmeretten. Oslo Miltære Samfund, Oslo
- 15: Åpning av stemmerettsjubileet med foredraget «Kvinner som gikk foran» ved Dagrunn Grønbeck. Stemmerettskomiteen i Herøy. Møre og Romsdal
- 15–17: Stemmerettskonferanse på Svalbard kulturhus. Universitetet i Svalbard, Svalbard
- 17: Debatt på Folkemuseet med leder av Norges bygdekvinnelag Kathrine Kleve-land og høyrepolitiker Heidi Nordby Lunde. Forfatter og journalist Marta Breen leder debatten. Oslo
- 18: Feiring av 100 år med stemmerett ved Sandar Historielag, foredrag og korsang. Vestfold
- 20: Teaterstykket «Rosa» spilles i Ølve alderspensjonat, ved Rosendalstunet og på biblioteket på Husnes. Den kulturelle spaserstokken. Hordaland
- 21: Visning av filmen «Gulabi gang» i Grimstad. Aust-Agder

- 21–23: Damenes weekend i Halden, Østfold
- 22: Spellemannsdagene åpnes med tema kjønn og musikk. Rogaland
- 22: Foredrag og verksted «Jentene bestemmer» ved Lars Ole Kristiansen på Amandus-festivalen. Lillehammer, Oppland
- 22: Teaterstykket «Søstra mi» spilles på Modum kulturhus. Modum, Buskerud

April

- 7: Markering av stemmerettsjubileet i Hægebostad. Foredrag og musikk. Vest-Agder
- 10: Feiring av jubileumsåret med konsertprogram fra «Halvsøstra». Stiftelsen Verkstedet, Nedre Eiker Folkeakademi og Nedre Eiker kommune. Buskerud
- 10: Forestillingen «Rett til å stemme» ved Tom Styve på Gjøvik videregående. Museene i Lillehammer. Oppland
- 11: Foredrag om kvinnesakskvinnen Elisabeth Edland av Sigmund Sunnanå. Stavanger Museum, Rogaland
- 11: Foredrag og feiring ved Ytre Hobøl bygdekvinneleg. Østfold
- 12: Kåseri og filmen «Gulabi Gang» vises på Kulturhuset i Kvinesdal, Vest-Agder
- 14: Utstillingen «Kor likestilt er klesvasken» åpner på Jærmuseet. Nærbø, Rogaland
- 15: Jentefest «Ikke gi deg, jente!» med bla Hanne Krogh i Grimstad Kulturhus. Norske kvinners sanitetsforening. Aust-Agder
- 15: Markering av stemmerettsåret med foredrag, musikk, stemmerettsvafler og utdeling av Ullensaker kommunes kulturpris, kulturvernpris og stipend til lovende utøvere. Herredshuset. Ullensaker kommune, Akershus
- 16: Premiere på forestillingen «Stemt» ved Marianne Meløy. Theaterkafeen på Trøndelag teater, Trondheim. Sør-Trøndelag
- 16: Markering av stemmerett og jubileum, ved bla Torild Skard. Bølgen kulturhus, Larvik. Vestfold
- 20: Vandrestilling «Kvardagskvinner-kvinnekvardag». Museumssenteret i Hordaland.
- 23: Forestilling «Hva nå, Dukkelse?» ved teaterelvene på Vefsn kulturskole. Mosjøen, Nordland
- 24: Lansering av boken «Fredrikke Marie Quam» av Magnhild Folkvord. Dampsaga kulturhus, Steinkjer. Nord-Trøndelag

- 24: Åpningskonsert ved Bodø Internasjonale Orgelfestival hyller kvinnene. Nordland
- 24–25: VOX sin norskkonferanse 2013 med tema Stemmerettsjubileet den 25/4–14. Folkets Hus, Oslo
- 25: «Torsdag på museet» byr på kvinne-stemmer fra Sogn og Fjordane, en åpning av jubileumsåret. Sunnfjord museum.
- 26: Feiring av stemmerettsjubileet ved Aa skole, med historiske skuespill og andre kulturinnslag. Sør-Trøndelag
- 26–27: Danseforestilling «En hyllest til kvinnen – 100 år med stemmerett» ved Ski videregående. Kolben. Akershus
- 25–28: Utstilling som hedrer stemmerettskvinner ved Porsgrunn museum, av kunstnerne Aslaug Slaathaug, Wenche Jacobsen, Miriam Rui og Ingunn Rønjom. Telemark
- 27–08.03.2015: Utstillingsåpning «Stemmer» – en aktiv dialogutstilling. Kvinne-museet. Kongsvinger, Hedmark
- 27–28: Buskerudavdelingen for Norske Kvinners Sanitetsforening feirer 100 årsjubileet for allmenn stemmerett på sitt årsmøte, Tyrifjord hotell, Vikersund.

Mai

- 1: Markering og feiring av arbeidernes dag og stemmeretten. Sekkefabrikken kulturhus, Slemmestad. Buskerud
- 1: Utstillingsåpning med fokus på kvinner ved Norsk Industrierbeidermuseum. Vemork, Telemark
- 1: Kvinnekamp, likestilling og arbeidernes dag. Markering og feiring i Notodden, Telemark
- 1: Kvinnekamp i hundre år. Markering i Skjeberg, Østfold
- 1: Internasjonal solidaritet og kvinnekamp. Markering i Sandnes, Rogaland
- 2: Foredrag av Magnhild Folkvord om Fredrikke Marie Quam på Litteraturhuset, Oslo.

2–5: Historikerdagene 2013 med stemmerett som tema. HiSF, Sogndal, Sogn og Fjordane

4: Utstillingsåpning med sterke kvinneportretter i Sogn og Fjordane, Heibergske Samlinger/ Musea i Sogn og Fjordane, Kaupanger, Sogn og Fjordane

8: Utstillingsåpning «I wish I was a real boy. Ei utstilling om kjønn i norsk pop og rock.» Rockheim, Trondheim. Sør-Trøndelag

8: Utstillingsåpning «Jovisst skal jeg fram- Kvinner bak kamera i Hardangerfjordområdet». Baroniet Rosendal, Hordaland

10: Urijazz` Kvinnestemmeserie 2013: konsert med Hedvig Mollestad trio. Total, Tønsberg. Vestfold

15: Utstillingsåpning «Gjennom fotografens linse» i forbindelse med stemmerettsjubileet. Norsk folkemuseum. Oslo

17: Kirsti Kolle Grøndahl, lederen for Stemmerettskomiteen, legger krans på Gina Krogs byste, Oslo

17: Markering av stemmerettsjubileet. Over hele landet

22: «Kvinnerøst i 100 år»- nettverket KvinneRom markerer jubileet. Romeriket, Akershus

22: Festspillene i Bergen markerer stemmerettsjubileet. Bergen, Hordaland

23: Eidsvoll bygdekvinnelag markerer stemmerettsjubileet «En hyllest av kvinnene». Badet Kulturtun. Akershus

23: Hanne Krogh feirer stemmerettsjubileet. Sang, musikk, foredrag. Holmsnes og Sandnes sanitetsforening, Melbu sanitetsforening og Hadsel kommune. Hurtigrutens hus, Stokmarknes. Nordland

25: Utstillingsåpning «Nana Nisu». Markering av 100 år med allmenn stemmerett. Lokalhistoriske dager: SVD-Sámiid Vuorká-Dávviid Musea- ja historjásearvi/DSS-De Samiske Samlingers Museums- og historielag i samarbeid med BEASSI, stiftelsen SVD, SNF-Sámi Nisson-Forum (Samisk KvinneForum), Kárášjoga giella/Karasjok kommune, Narviksentret, Sámi joatkkaskuvla/Samisk vg. skole, Minna Saastamoinen og Yvonne Thomassen. Finnmark

28: Utstillingen «Lokale heltinner i Nedre Eiker». Solbergelva i bilder, Nedre Eiker kommune. Buskerud

28: Forestilling og feiring «Ikke gi deg jente». Lista sanitetsforening og Stemmerettskomiteen. Vest-Agder

28: Utstilling «#stem». Sigrid Undsets hjem og Bjørnstjerne Bjørnsons hjem. Lillehammer, Oppland

28: Utstilling «Likestillingslandet Norge». Nasjonalbibliotekets bildeutstillinger, Nedre Eiker og Barne,- likestillings- og inkluderingsdepartementet. Buskerud

29: Popvit feirer stemmeretten med foredrag og plakattutstilling. Molde bibliotek. Møre og Romsdal

Juni

1: XX13- utstilling og markering av stemmerettsjubileet. Hallingdal museum. Nesbyen, Buskerud

1: Åpning av fotoutstilling: «Ulike men ikke annerledes». Askøy kommune, Askøy senter. Hordaland

1: Kvinner på Fossesholm og Fosshaugen. Omvisning og vandring. Fossesholm Herregård. Vestfossen, Buskerud

1: Årets hovedutstilling på Portåsen: «Kvinner og atter kvinner». Åpning ved Kirsti Kolle Grøndahl. Portåsen, Wildenveys rike. Mjøndalen, Buskerud

1–3: Midgardsfest med feiring av stemmerettsjubileet. Stovner frivillighetssentral. Oslo

1–3: Stemmerettskomiteen i Askøy feirer med likestillingsmarsj, fotoutstilling og internasjonal kafè. Hordaland

1–1.9: Skulpturutstilling: «Staup 2013-tema 100 år med kvinners stemmerett». Levanger Kunstforening, Staups Venner og Levanger kommune.

2: Utstilling: «Jernbanen sett med kvinneye». Norsk Jernbanemuseum. Hamar, Hedmark

4: Utstilling: «Kvinnelige pionerer». Norsk bergverksmuseum. Kongsberg, Buskerud

4–20.10: Utstilling: «Bra Damer». Nordmøre museum avd. Gamle Kvernes Bygdemuseum. Averøy, Møre og Romsdal

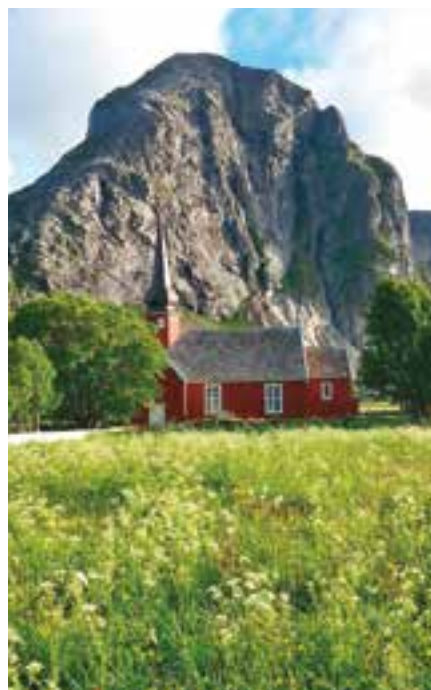
5: Sametingets stemmerettskonferanse, Karasjokk, Finnmark

5: Utstillingsåpning i Hardanger. Hardanger og Voss museum. Hordaland

6: Festaften og inspirasjonsdag i Brumunddal teater. Nes og Helgøya bygdekvinnelag. Hedmark

7: Stemmerettskonferansen til Finnmark Fylkeskommune, Alta, Finnmark

7: Stemmerettsjubileet starter sin feiring i Flekkefjord med orføreråpning, utstilling og musikk. Vest-Agder

7–9: Årets Nannestadfestival har kvinners stemmerett på dagsorden, lokale pionerer i idretten feires. Nannestad, Akershus

7–16: Kunstutstilling «Kvinnestemmer i kunsten». Heggedal KunstFabrikken og Fabrikkens Venner. Heggedal, Akershus

8: Likestillingsdebatt på Aalesunds museum. Historisk forening Nordvestlandet og Møre og Romsdal fylkeskommune.

8–25.8: Kvinnekollektiv-utstilling: «Feiring av Stemmerettsjubileet 1913–2013». Galleri SG. Trondheim, Sør-Trøndelag

9: Byvandring «Damer i hundre» i Hamar.

10: Ettbindsverk «Norsk likestillingshistorie 1814–2013». Lansering på Litteraturhuset i Bergen, Hordaland

10: Debatt om norsk likestilling med Audun Lysbakken, Siv Jensen og Helga Hernes. Litteraturhuset i Bergen, Hordaland

10–11: Konferanse: «Women`s Suffrage–Women`s Voices». Litteraturhuset og Høyskolen i Oslo

10–26.8: Skrivekonkurranse om stemmeretten. Framtida.no, Magasinett og Nasjonalt Garborgsenter. Hele landet.

10–15.9: Åpningsmarkering av stemmerettsjubileet på Utsira: «Er vi først satt inn i styre skal vi også styre. Vi vil ikke være noen kastekjopper». Anniken Huitfeldt vil markere åpningen. Utsira kommune. Rogaland

11: Seminar om retorikken om innføringen av kvinners stemmerett, Stortinget, Oslo Minnetale ved Stortingspresidenten og påfølgende innlegg fra de parlamentariske lederne, Stortinget, Oslo. Folkefest og feiring av 100-årsjubileet,

Stemmerettskomiteen og BLD. Eidsvolls Plass og i Oslo Sentrum

11: Jubileumsfeiring på Hamsund-senteret. Hamarøy, Nordland

11: Jubilerer for stemmeretten i Stryn. Variert program og opptog. Olden bygdekvinnevalg. Sogn og Fjordane

11: Feiring og markering i Hammerfest. Gjenreisningsmuseet og Hammerfest historielag. Finnmark

11: Konferanse om vold i nære relasjoner av Stemmerettskomiteen i fylket, Sarpsborg, Østfold.

11: Konsert i byparken. Vefsn kommune, Nordland

11: Jubileumskonsert i Kilden. Kåring av beste jubileumslåt. Fylkeskomiteen. Kristiansand, Vest-Agder

11: Katti-Anker Møller statue avdukes på Sagatun folkehøyskole. Hamar Sanitetsforening. Hamar, Hedmark

11: Markering av stemmeretten i Rosendal. Omvikdalen bygdekvinnevalg, Løfallstrand helselag, Rosendal helselag, Seimsfoss helselag og Kvinnherad kommune. Hordaland

11: Festforedrag med fredsprisvinner Shirin Ebadi og forskerstafett om stemmeretten. Universitetet i Bergen. Hordaland

11: Konferansen «Arven etter Fredrikke» om Fredrikke Marie Qvam. Steinkjer kommune. Steinkjer, Nord-Trøndelag.

11: Kvinesdal kommune inviterer til kakefest på alle kommunes institusjoner, Kvinesdal, Vest-Agder

11: Midtløkken bo- og servicesenter feirer stemmeretten med egenprodusert teaterstykk. Tønsberg, Vestfold

11: Fotoutstillingen «Kvinner i Kvinesdal» vises i kommunen. Hele året. Kvinesdal, Vest-Agder

11: Korkonsert i Arendal kulturhus med 100 kvinnelige sangere. Aust-Agder musikkråd. Arendal, Aust-Agder

11: Feiring og markering på Sarpsborg torg og på Sanitetshuset. Østfold

11: «I hundre for kvinner» på Leira. Kåseri, monolog, og musikk. Rissa Kommune. Sør-Trøndelag

11: Tromsø kommune inviterer 140 fjerdeklassinger til bursdagsfest for kvinnelig stemmerett.

11: Forestilling: «100 kvinnestemmer – med stemmerett i 100 år». Evju bygdetun. Telemark

11: Konsert og feiring i Kongsberg kino. Damer i Blues, Susanna Wallumrød, Hanne Hukkelberg, Siri Christensen, DameEtagen, Birgitte Stærnes og Martin haug. Buskerud

11: Stemmerettsjubileet feires med kulturelle og politiske innslag i Bodø rådhus.

- 11: Stemmerettens bursdagsfeiring i Mjøndalen med bla Christine Koht. Samfunns-
huset i Mjøndalen, Mjøndalen Handels-
og serviceforening i samarbeid med
Nedre Eiker kommune. Buskerud
- 11: Hurum feirer stemmerettens bursdag.
Festkveld i Storsalen i rådhuset. Buske-
rud
- 11: Debatt og festmarkering av stemme-
rettsjubileet på Leknes. Damelaget Kvikk
og Vill. Nordland
- 11: Feiring av stemmeretten i Vadsø, Finn-
mark
- 11: Kvitbrakka fyller 1 år og stemmeretten
feirer 100! Fotoutstilling, kåseri, bok-
signering og konsert. Berlevåg, Finnmark
- 11: Festuke og stemmerettsfeiring i Orkdal.
Konsert og teater. Sør-Trøndelag
- 11: Markering av stemmerett i Olden.
Appeller, musikkinnslag, tog. Bygde-
kvinnelaget i Olden. Sogn og Fjordane
- 11: Feiring av stemmerett i Rosendal.
Musikk, diktlesning, tablå. Omvikdalen
bygdekvinne- og Løfallsstrand helselag,
Rosendal helselag og Seimsfoss helselag.
Hordaland
- 11: 100 år med kvinnestemmer. Musikk,
taler. Oppdal kulturhus. Sør-Trøndelag
- 11: Feiring og markering i Lyngdal. Taler og
musikk. Vest-Agder

- 11: Stemmerettsfest i Svolvær. Musikk,
appell, paradetropp og samba. Nordland
- 11–20: Feiring i Flakstad
- 11–20: Stemmerettsuken feires i Stavanger
bla med konferanse om mangfold og
deltakelse. Stavanger, Rogaland
- 11–20: Forfattermøter på Hamsun-senteret
og bokutgivelse om kjente hama-
røy-kvinner. Hamarøy, Nordland
- 11–31.7: Utstilling: «Stemmeret er stemme-
pligt. 100 år med allmenn stemmerett
for kvinner». Fredrikstad kommune ved
Kommunearkivet i Fredrikstad. Østfold
- 11–1.8: Utstilling: «I kamp for stemmerett».
Maihaugen. Lillehammer, Oppland
- 11–31.8: Feiring av Stemmerettsjubileet og
åpning av utstilling. Nord-Troms muse-
um. Troms
- 11–22.9: Utstilling av Ørland Sanitetslag.
Ørland Kultursenter. Sør-Trøndelag
- 11–30.9: Utstilling: «Til tross for». En utstil-
ling om 11 sterke idrettskvinner. Norges
Olympiske Museum. Lillehammer, Opp-
land
- 11–7.11: Utstilling i Stortinget. Et innblikk
i Stortingets behandling av kvinnestem-
merettsspørsmålet og det enorme enga-
jementet som det vekket hos kvinne-
foreningene. Oslo

- 11–15.12: Utstilling: «Kvinner sin kamp om
stemmerett i Telemark». Vest-Telemark
Museum. Dalen, Telemark
- 12: Forestillingen «Feminist og prestedat-
ter» om Camilla Collett i Slottskapellet.
Kirkrådet. Oslo
- 12: Kunstutstilling åpnes på Rådhuset.
Kongsberg, Buskerud
- 12: Fagseminar om boka «Norsk likestil-
lingshistorie 1814–2013». Universitet i
Oslo, Oslo
- 12: Markering av stemmerettsjubileet på
Lundetun. Foredrag, mat og dokumen-
tarfilm. Lund bygdekvinne- og Moi.
Rogaland
- 13: NTNU-seminar om Fredrikke Marie
Qvam. NTNU, Sør-Trøndelag.
- 13: Foredrag om Hulda Garborg av Inger
Undheim. Stavanger Museum, Rogaland
- 13: Stemmerettsjubileets åpning i Lyngdal.
Foredrag, film, teater med mer. Lyngdal,
Vest-Agder.
- 13: Musikk av kvinnelige komponister.
Filharmonien i Oslo med gratiskonsert.
Freia-parken. Oslo
- 13: Markering av stemmerettsjubileet,
Byparken i Mosjøen. Nordland
- 14: Ungdommene i Farsund markerer
stemmerettsjubileet med musikk og
politikk. Vest-Agder
- 15: Utstilling i kulturhuset, Lyngdal,
Vest-Agder
- 15: Feiring og markering på Hønefoss.
Ringerike kommune. Buskerud
- 15: Utstilling: «Kvinner stemmer i Berle-
våg». Berlevåg Havnemuseum. Finnmark

- 15: Feiring og tog i Hønefoss. Musikk, taler, historiske innslag. Buskerud
- 15: Festforestilling og avslutning på feiring av stemmerettsåret i Dalane. Rogaland
- 15: Markering og feiring, Valdres folke-museum. Debatt og dialog. Fagernes, Oppland
- 15: Dronning Sonja åpner Gina-Løypa til Flakstادتind, Flakstad, Nordland
- 15–18.8: Utstilling «Fra Teskjekjerringa til Kebbelife». Avistegnerenes hus avd. Akershusmuseum. Drøbak, Akershus
- 16: Jubileumsforestilling: «Happy happy love». Teatergruppa Treverket, Hurum kommune og Brageteatret. Hurum, Buskerud
- 16: Utstilling: «Fra kjøkkenbenk til talerstol». Stjørdal, Nord-Trøndelag
- 16: Turgåere feirer stemmeretten med tur fra Strusshamn til Krokåsvågen. Askøy turlag. Hordaland
- 16–11.8: Sommerutstilling om kvinner i alle yrker fram til vår tid. Berg museum. Kragerø, Telemark
- 16–23.8: Portrettutstilling: «Sira`s vakre døtre». Utsira Fyr og Utsira kommune. Rogaland
- 16–28.8: Stemmerettsjubileet i Setesdal. Plakat- og digital utstilling om hvordan

det er å være kvinne og politiker i Setesdal 2013. Setesdalsmuseum. Rysstad, Aust-Agder

- 19: «Camilla Collett- tenk om jeg hadde levd i dag..» En monolog av Trine Volla fremført av Marianne Mørk Larsen. Nedre Eiker kirkelige Fellesråd i samarbeid med kulturutvalgene i Mjøndalen og Nedre Eiker menigheter, og kvinneforeningen Gustavas etterfølgere. Mjøndalen kirke, Buskerud
- 19: Markering av stemmeretten med Herbjørg Wassmo, Hamarøy. Nordland
- 20: Festspillutstilling og markering av stemmerettsåret: «Pioneer Voices». Harstad, Nordland
- 20: Kvinnemuseet inviterte til temakonsert Halvsøstra (med besetning fra Amtmannens døtre). Kongsvinger, Hedmark
- 20: Utstillingsåpning «Kvinnestemmer 100 år i Lier». Buskerud
- 20: Markering av stemmerettsjubileet: ARTikulasjon. Tønsberg og Nøtterøy bibliotek. Vestfold
- 21: Åpning av vandreutstillingen «Pionerkvinner på Haugalandet», Skudeneshavn. Rogaland
- 20: Seminar og festaften for Gina krog. Norsk Kvinnesaksforening. Håndverken, Oslo.

22–15.9: Utstilling: «Lips painted red». Trondheim Kunstmuseum. Sør-Trøndelag

28: Likestilling i bibelbeltet. I serien Kvinne-stemmer i bokbyen. Tvedestrand, Aust-Agder

28: Festkveld: «Kvinner selv stod opp og strede». UL Rett Leid. Lavangen, Troms

28–30: Kvinnestemmer i bokbyen – 10års-jubileum for bokbyen ved Skagerrak. Tvedestrand, Aust-Agder

28–18.8: Utstilling: «100 år med stemmerett for kvinner i Norge 1913–2013». Jernverket Eidsfoss og Vestfoldmuseene. Vestfold

29–3.8: Utstilling: «Kvinner i hermetikk-industrien». Stiftelsen Lindesnes Kyst-kultursenter. Vest-Agder

29–4.8: Vandreutstilling: «Kvinnerns kår i 100 år». Kystmuseet Hvaler, Østfoldmuseene, 2013-gruppa i

Østfold/Stemmerettsjubileet

30: Stand under Selbumartnan med informasjon om kvinner stemmerett. Selbu kommune. Sør-Trøndelag

Juli

2–31: HER2013 HYLlest: Installasjoner, poesi og kunststunt. Pikene på broen og sand i skoa. Larvik, Vestfold

5: Sommerutstilling med fokus på stemmerettsjubileet. Svelvik museum, Buskerud

5–7: Fotoutstilling: «Kvifor revolusjon viss eg ikkje får danse». Førde Internasjonale Folkemusikkfestival. Sogn og Fjordane

03–13: Sommer-showet «Ikke gi deg jentel!» med Hanne Krogh og Tre Tenorer på Bølgen Kulturhus. Larvik, Vestfold

14: Kultursøndag med fokus på stemmerettsjubileet. Dåset bygdetun og Lampe-land Sanitetsforening. Buskerud

25: Seminar om hekseprosessene og kampen for kvinner stemmerett. Leirfjord, Nordland

27: Skrivekonkurranse om stemmerett. Framtida.no, Magasinett.no og Nasjonalt Garborgsenter

August

- 2: Teaterforestilling: «Camilla, ensom kvinne blant menn». Uthaug kunstsenter, Fritt Ord, Fond for utøvende kunstnere, Oppland fylkeskommune. Hurdal. Akershus
- 4–11: Steinbruddsuka 2013. Forestillinger, visninger, gjestespill, visuelle og kreative stunts og workshops. Kastellet kultursenter i samarbeid med skolene, Grimstad kommune og Kilden Agder teater. Aust-agder
- 8–4.9: Utstilling laget av Nordland fylkeskommune: «Stemmerettsjubileet 2013». Årran lulesamisk senter. Tysfjord, Nordland
- 10: Seminar og debatt ledet av Arnhild Skre med alle biografi-forfatterne til 'De fire store' deltok. Arendalsuka/lbsen-Hamsundagene. Kulturhuset i Arendal, Aust-Agder
- 11: Byvandring med kvinner i fokus. By- og laksefestivalen 59 grader nord. Hokksund, Buskerud
- 15: Konferanse med tema «Hvorfor stemme, hvordan stemme og hvorfor stemme» spesielt for innvandrerkvinner. Stemmerettskomiteen i Østfold, Moss, Østfold
- 22: Festforestilling om stemmerettsjubileet. Elverum kommune. Hedmark
- 22: Bruk din stemme! 8 kvinner formidler historier i lys av 100-årsjubileet. Kvinneforum i Sør-Trøndelag Høyre. Trondheim, Sør-Trøndelag
- 23: Kvinne-quiz. Grane kommune. Grane, Nordland

- 25: Filmvisning: «Gulabi Gang». Cinemateket i Bergen. Hordaland
- 25–22.9: Utstilling: «Kvinnestemmer – 100 år i Lier». Lier bygdetun og Lier kommune. Buskerud
- 27–6.9: Kunststunt på rød løper 2. Hovedsentralen for høyhæla sko i samarbeid med Drammen byarkiv. Drammen, Buskerud
- 28–8.9: Forestilling: «Tusen meter rett ned, det er en skam å snu». Scenekunst i Nordland. Fauske, Nordland
- 28: 100 år med sterke kvinner. Appell, foredrag, musikk. Børja sanitetsforening og Skaun rådhus. Skaun, Sør-Trøndelag
- 29: Når kvinner vil, får de det til. Enebakkkvinner i politikk, kunst og samfunn. Enebakk kommune. Akershus
- 29: Temakveld: «100 år med stemmerett». Rygge museum. Østfold
- 29: Finale i OMODs musikkkonkurranse RapValg. Blå, Oslo.
- 28–30: Nasjonal Kvinnekonferanse 2013 – 100 år med rett til å stemme. Universitetet i Tromsø, Troms
- 31: Foredrag. Sterke kvinneskikkelser i Nord. :«Nord-Norges røde døtre. Historien om Gitta Jønsson, Jenny Garfjeld, Jeanette Olsen, Kathrine Bugge, Helene Ugland og flere av landsdelens suffragetter». Foredrag ved Rune Blix Hagen. UiT. Tromsø
- 31: Marie Høeg-konferanse og fotoutstilling. Hva vil det si å være kvinne? Hva vil det si å være feminist i dag? Bamble kommune. Langesund, Telemark
- 31–1.9: Forestilling: «Manta- en forestilling om å iføre seg niqab». Dansens hus. Oslo

September

- 1: Film: Eva Perón- The true story. Cinemateket i Bergen. Bergen, Hordaland
- 1: Teaterforestilling: Tusen meter rett ned, det er en skam å snu. En forestilling om det å redde verden, lefser og Gina Krog. Stemmerettskomiteen Hamarøy, Hamarøy kommune og Hamsunsenteret. Hamarøy, Nordland
- 1–9: Kampanje for deltakelse og stemmeretten på Nannestad videregående skole, Nannestad, Akershus
- 2: Demokratisk vorspiel. Bø Kvinneforum og Bo kommune. Bø i Telemark
- 2: «Hå har ei jente å sia, da?» : 100 år med Stemmerett for kvinner. Nord-Odal bibliotek. Nord-Odal, Hedmark
- 2: «Likestillingslandet Norge» – utstilling. Årran lulesamisk senter. Tysfjord, Nordland
- 2: Debatt: Kampen om dei unge stemmene. Framtida.no. Bergen, Hordaland
- 2: Demokratisk vorspiel. Deichman Majorstuen. Oslo, Oslo.
- 2: Markering av stemmeretten i Balestrand. Bygdekvinnelaga i Sværefjorden og Vetlefjorden. Balestrand, Sogn og Fjordane
- 3: Demokratisk vorspiel. Etne bibliotek. Førde, Sogn og Fjordane
- 3: Når demokrati og menneskerettigheter settes på prøve. Rissa videregående skole og Rissa bibliotek. Rissa, Sør-Trøndelag
- 3: Babytreff med mening. Stemmerettskomiteen Hamarøy, Hamarøy kommune og Hamsunsenteret. Hamarøy, Nordland

- 4: Kulturkveld med foredrag og catwalk. Nedre Eiker Bygdekvinne- og Nedre Eiker kommune. Nedre Eiker, Buskerud.
- 4: «Tilstrækkelig anerkjendt og paakrevet?» Kvinneliv rundt stemmeretten ved professor Gro Hagemann. Oppland fylkesbibliotek og Statsarkivet i Hamar. Gjøvik, Oppland
- 4: Demokratisk vorspiel. Asker bibliotek. Asker, Akershus.
- 4: Teologi og retorikk i de norske og internasjonale debattene om kvinners stemmerett. Senter for tverrfaglig kjønnsforskning og IFIKK, Universitetet i Oslo. Oslo, Oslo
- 4: Kvinner/Stemmer 2013. SIM Kulturmestringssenter. Bergen, Hordaland
- 4: Feirer stemmerett med fredning. Fredning av forsamlingshuset Vonheim. Riksantikvaren. Snåsa, Nord-Trøndelag
- 5: Kvinner som vil! – en feiring av deltakelse og stemmerett. Hadeland Folkemuseum og Lunner Historielag. Lunner, Oppland
- 5: Litteraturfestival Ord i Grenseland. Markering av Stemmerettsjubileet. Ord i Grenseland. Fredrikstad, Østfold.
- 5: Demokratisk vorspiel. Mandal bibliotek og Demokratiskolen 2013. Mandal, Vest-Agder
- 5: Er likestillingskampen over? Høgskolen i Stord/Haugesund, Haugesund kommune og Foreningen Samtid. Haugesund, Rogaland
- 5: Johnny og Mariann. En stemmerettsopera. Musikk i Hedmark. Hamar, Hedmark
- 5: Gulabi gang- film og debatt. Førde bibliotek og Kino Førde. Førde, Sogn og Fjordane
- 5: Stemmerettsmarkering på Hamar bibliotek. Fylkesbiblioteket i Hamar. Hamar, Hedmark
- 5: Forestilling: Ja, vi elsker av Queendom. Oslo, Oslo
- 5: Demokratisk vorspiel. Rissa, Sør-Trøndelag

- 5: Utstillingsåpning og markering av Stemmerettsjubileet. Åpning ved Marte Wexelsen Goksøyr. Veien Kulturminnepark og Barne,- likestillings- og inkluderingsdepartementet. Hønefoss, Buskerud
- 6: Camilla, ensom kvinne blant menn. Tema Teater og Protestfestivalen. Kristiansand, Vest-Agder
- 6: Samisk ungdomskonferanse. Årran lulesamisk senter og Tysfjord kommune. Tysfjord, Nordland
- 6: Markering av stemmerettsjubileet. Soroptimistene og Sanitetsforeningene i Kirkenes. Sør-Varanger, Finnmark
- 6: Paneldebatt: Demokratisk vorspiel. Meløy bibliotek og Kulturkontoret. Meløy, Nordland
- 6: Blues in Hell. 100-årsmarkering av stemmerettsjubileet med kvinnelige bluesartister. Blues in Hell. Hell, Nord-Trøndelag
- 7: Alle verdens kvinner i stemmerettsåret. IHSG- Internasjonal helse- og sosialgruppe. Oslo, Oslo
- 7: Lørdagsuniversitetet markerer Stemmerettsjubileet vår og høst 2013. Universitetet i Tromsø. Tromsø, Troms
- 7: Kvinner i 100. Husfliden Stavanger og Rogaland Husflidslag. Stavanger, Rogaland
- 7: Ensemblet Ylajali. Halve himmelen og jorda- en feiring av kvinnestemmen. Stemmerettskomiteen Hamarøy, Hamarøy kommune og Hamsunsenteret. Hamarøy, Nordland
- 7: Vindusutstilling og markering av stemmerettsjubileet. Norsk Flid Husfliden Bergen. Bergen, Hordaland
- 8: Markering av stemmerettsjubileet. Bragerne kirke. Drammen, Buskerud
- 8-15: Kulturvernforbundets kulturminnedager 2013 om 'historiens kvinner og menn'. Hele landet
- 8: Kulturminnedag: historiens kvinner og menn. Markering av stemmerettsjubileet. Salangen historielag, Salangen kommune, Sør-Troms Museum og bibliotekene i Astafjord. Salangen, Troms
- 9: Stemmerettsjubileum på Thamshavnbanen. Orkla Industrimuseum. Orkdal, Sør-Trøndelag
- 9: Musikk Hedmark har premie på stemmerettsoperaen «Johnny og Mariann». Elverum, Hedmark.
- 9: Valg-vorspiel med stemmerettsjubileum som tema. Hadeland Folkemuseum, Gran bibliotek, organisasjonen Delta Kappa Gamma-Zeta avdeling Hadeland (DKG) og Hadeland Litteraturforum. Gran, Oppland
- 10: Foredrag: «Kvinner og barn i Guatemala». Kvinnemuseet. Kongsvinger, Hedmark
- 10: Teaterforestilling: «Hold kjett, vær deilig! Kvinner skal tie i forsamlinger.» Turnerer i Nordland i 2013–2014. Nordland Fylkeskommune. Nordland.
- 10: 100-årsmarkering av stemmerettsjubileet. Kvinner i Fræna. Kvinnehistorier av

- Edvin Rødal. Fræna Sogelag. Fræna, Møre og Romsdal
- 11: Konsert med «Iranian Woman». Riksscenen. Oslo, Oslo
- 11: «100 år med allmenn stemmerett for kvinner og menn». Åpning ved Kirsti Kolle Grøndahl. Drammen Historielag. Drammen, Buskerud
- 11: Markering av stemmerettsjubileet. Redaktør og bidragsyter av boka «Formødrenes stemmer holder foredrag. Sandefjord Kirkeakademi og Sandefjord bibliotek. Sandefjord, Vestfold
- 11: «Driftige damer gjennom tidene». Markering av stemmerettsjubileet. Eidsvoll husflidslag. Eidsvoll, Akershus
- 12: Møte med Sanna Sarromaa. Tretten bygdekvinnelag, Øyer bygdekvinnelag, Øyer sanitetsforening. Tretten sanitetsforening og Øyer folkebibliotek. Øyer, Oppland
- 12: Kvinnens stemme- skolens rolle. Oslo, Oslo
- 12: Tromsø Latinfestival presenterer det kvinnelige salsbandet Yemaya la Banda. No Siesta-Fiesta Tromsø latinfestival. Tromsø, Troms.
- 12: Kvinners stemmerett 100 år. Fagforbundet Larvik-Lardal. Larvik, Vestfold
- 12: Utstillingsåpning og foredrag. Larvik museum. Larvik, Vestfold
- 12: Markering av Stemmerettsjubileet. Åpning ved Valgerd Svarstad Haugland. Askim Bygdekvinnelag. Askim, Østfold.
- 12: Utstilling ved Sophie Calle. Stavanger Kunstmuseum, Rogaland
- 13: Oddakvinner i 100. Odda bibliotek/ Norsk Vasskraft- og industrimuseum Odda, Hordaland
- 13: Norsk orgelfestival feirer 100-årsjubileet for kvinners stemmerett. Stavanger kyrkjelege fellesråd i samarbeid med Sandnes kyrkjelege fellesråd og Ung kirkesang, med støtte frå Stavanger kommune, Bergesens Almennyttige Stiftelse, Sandnes kommune, Norsk kuturråd, Rogaland fylkeskommune, Stavanger bispedømeråd, FUM/KA Kyrkjens arbeidsgjevar- og interesseorganisasjon og Stavanger konserthus. Stavanger, Rogaland
- 13–18: Norsk orgelfestival med avslutningskonsert hvor kvinnelige musikere spiller musikk komponert av kvinner. Stavanger og Sandnes, Rogaland
- 14: Kulturminnedagen- foredrag og draktutstilling. Grimstad kommune i samarbeid med museet, lag og foreninger i Grimstad. Grimstad, Aust-Agder
- 14: Foredrag av Randi R. Balsvik. «Ellisif Wessel – Den revolusjonære overklassekvinnen fra Kirkenes». UiT. Tromsø, Troms.
- 14: Anne Franks dagbok. Den Nationale Scene. Bergen, Hordaland
- 14: Markering av stemmerettsjubileet: Åpent møte. Oppland Nei til EU. Lillehammer, Oppland
- 14: Kulturminnedagen: Tana Museum fokuserer på kvinner og kvinnelig liv i tradisjonelle samfunnet i lys av stemmerettsjubileet i år. Tana Museum. Tana, Finnmark
- 15: Utstilling: «Jernbanen som kvinnearbeidsplass». Norsk Jernbanemuseum. Hamar, Hedmark
- 17: Røyster i hundre. Volve Vokal. Austevoll, Hordaland
- 17: Forestillingen «Det lykkelige valg». Stortinget og Oslo Nye Teater. Oslo, Oslo
- 17–20: «Det lykkelige valg» av Nils Kjær spilles i Lagtingssalen i Stortinget. Stortinget og Oslo Nye Teater, Oslo
- 18: 100 år med kvinnestemmerett. Ullensvang bibliotek. Ullensvang, Hordaland
- 19: Foredrag ved Hanne Holm-Johnsen. Museum Stavanger. Stavanger, Rogaland
- 19: Ny sesong i Kvindernæs Læseforening. Markering av Stemmerettsjubileet. Kvindernæs Læseforening. Porsgrunn, Telemark
- 19: Utstilling og markering av stemmerettsjubileet. Saltstraumen museum. Saltstraumen, Nordland
- 20: Vi hadde aldri tvilt på at vi skulle seire. Kvam bibliotek og Hordaland Fylkesbibliotek. Kvam, Hordaland
- 20: Utstilling i Rauma rådhus anledning 100-årsmarkering for kvinners stemmerett. Rauma husflidlag og Grytten bygdekvinnelag. Åndalsnes, Møre og Romsdal
- 21: «HO-hi»: Eit art-zine frå kunstgruppa KUR. Kunst utan rom. Naustdal, Sogn og Fjordane
- 21: Byvandring: Stemmerettskamper og andre kvinnekamper. Senter for tverrfaglig kjønnsforskning, Universitetet i Oslo. Oslo, Oslo
- 21: Salmekafé: med fokus på Stemmerettsjubileet og salmer av kvinnelige salmistere. Hinna kirke. Stavanger, Rogaland
- 21: Foredrag: «Bergenske kvinner og stemmerettskampen». Bergen kvinnesaksforening og Den Nationale Scene. Bergen, Hordaland
- 21: Utstillingsåpning: «The beginning is always today». Er kamper om rettigheter og likestilling fremdeles viktige? På hvilken måte er feminisme relevant i dag? 40 skandinaviske kunstnere tar for seg feminisme de siste 20 årene. Sørlandets kunstmuseum. Kristiansand, Vest-Agder

Foto: Thomas Haugersveen/
Statsministerens kontor

Foto: Rune Kongsro

Foto: Torgeir Haugaard, FMS

- 22: Høstutstilling Preus Museum: «Bruddstykker» og «Moments in History». En hyllest til kvinner. Preus museum. Horten, Vestfold
- 22: Utstillingsåpning: «Kvinne, datter – søster – hustru – mor» i anledningen 100-års jubileet for kvinners stemmerett i Norge. Galleri Dijkmanske. Heggedal/Vollen, Akershus
- 23: Camilla, ensom kvinne blant menn. Tema Teater. Nes, Akershus
- 24: Danseforestillingen: «Sjøen». Dansekompaniet Ingun Bjørnsgaard Prosjekt markerer kvinners stemmerett. Trøndelag teater. Trondheim, Sør-Trøndelag
- 25: Vittuge menn eller ukritiske kvinner? Foredrag ved skribent Marit Kvammen. Høgskulen i Volda, Eldreuniversitetet og Forskningsdagane 2013. Volda, Møre og Romsdal
- 25: «Vi hadde aldri tvilt på at vi skulle seire». 100 år med kvinnestemmerett i Norge, 1913–2013. Stord folkebibliotek i samarbeid med Hordaland fylkeskommune. Stord, Hordaland
- 25: Camilla, ensom kvinne blant menn. Tema Teater og Vang folkebibliotek. Vang, Oppland
- 25: «Skål for kvinnfolk». Stemmerettsjubileet markeres under sesongpremieren av Bodø Quartet Series. Bodø kulturhus. Bodø, Nordland

- 25: Kvinnekonert i anledning stemmerettsjubileet. Forsvarets stabsmusikkorps og Akershus festning. Oslo, Oslo
- 25: Kvinnerøyster. Tromsø Akademiske Kvinnekor. Tromsø, Troms
- 25: Kåseri i anledning stemmerettsjubileet. Bergen kvinnesaksforening og Sunnhordland bibliotek. Sunnhordland, Hordaland
- 25: Konsertturné i anledning stemmerettsjubileet. Scene Finnmark og Finnmark fylkesbibliotek. Sør-Varanger, Vadsø og Hammerfest, Finnmark
- 26: Hekser og syndarar- kvinner i ei mannsverd. Stordal kommune og Stordal folkebibliotek. Stordal, Møre og Romsdal
- 26: «Rosa- musikkteater i to akter». Stange bibliotek og Stange kommunes stemmerettsutvalg. Stange, Hedmark
- 26: Foredrag om kampen for likestilling og stemmerett. Bømlo bibliotek, Hordaland
- 26: Konsert med musikk av kvinnelige komponister ved Forsvarets stabsmusikk. Akershus festning, Oslo.
- 27: Forskningsdagene i Midt-Troms: «Historien om Kvinnekaia». Folkeakademiet og Bygdelaget Ny Dag. Lekangund, Troms
- 28: Festaften. Jubileumskomiteen i Grane kommune. Grane, Nordland
- 28: Kvinnestemmer fra Alta. Alta kommune og Alta museum. Alta, Finnmark

- 28: Markering av stemmerettsjubileet. Straumen bibliotek. Straumen, Nord-Trøndelag
- 29: Wenche 66 og i 100! Asker Museum. Asker, Akershus
- 29: Åpent rådhus: Årets arrangement markerer at det er 100 år siden kvinner fikk stemmerett i Norge. Haugesund rådhus. Haugesund, Rogaland
- 30: Vi hadde aldri tvilt på at vi skulle seire. Masfjorden folkebibliotek i samarbeid med Hordaland fylkeskommune. Masfjorden, Hordaland

Oktober

- 1: Litterær matpakke med tema kokebøker og stemmerett. Rygge bibliotek. Rygge, Østfold
- 1: HER 2013 (i kjønn, tid og rom) og kvinnestemmer i Larvik. Hovedsentralen for høyhæla sko. Larvik, Vestfold
- 2: Ensemble Ylajali: Halve himmelen og jorda. En feiring av kvinnestemmen. Meløy kommune og Kulturkontoret. Meløy, Nordland
- 2: Historisk onsdag: Foredrag i anledning stemmerettsjubileet «Spor». Nordlandsmuseet avdeling Ørnes. Ørnes, Nordland
- 3: Kulturminnedagen i Våler: Utstilling «Kvinner kår i 100 år» og teaterforestillingen «Suffragium». Våler bibliotek. Våler, Østfold

- 4: ESOP Public Lecture: The Female Vote and Status of Women. ESOP- Senter for studier av likhet, sosial organisering og økonomisk utvikling, Universitetet i Oslo, Oslo
- 4: Feiring av stemmerettsjubileet med Gerd Liv Valla. Annes Kafe. Leirfjord, Nordland
- 4: Markering av stemmerettsjubileet. Kommunestyret i Sørkjøl og Kobbelt Vertshus. Engan, Nordland
- 5: Kvinne-kollektiv-utstilling. Feiring av Stemmerettsjubileet 1913–2013. Galleri SG. Trondheim, Sør-Trøndelag
- 5: Feiring av kvinnekamp: Marit Nyen lager spesielle såper til årets stemmerettsjubileum. Nedre Verksgård. Larvik, Vestfold
- 8: Kvinners stemmerett i 100 år. Folkeakademiet og Horten bibliotek. Horten, Vestfold
- 8: Markering av stemmerettsjubileet: Foredrag om vold mot kvinner. Sanitetsforeningene i Nord-Odal. Gardvik, Hedmark
- 8: «Damer i 100». Hamar Sanitetsforening. Hamar, Hedmark
- 9: Åpning av utstillingen: Tøffe kvinnersterke røster. Akershusmuseet. Skedsmo, Akershus
- 9: Foredrag: «Kvinnelige pionerer i menns verden». Bekkestua bibliotek. Bekkestua, Akershus
- 10: Kvinner på podiet. Trondheim Symfoniorkester. Trondheim, Sør-Trøndelag
- 11: Konsert med «Halvsøstra». Det Gamle Bakeri. Drøbak, Akershus
- 12: Teater om Elsa Laula Renberg. Sami Nisson Forum og Riksteateret. Oslo
- 12: Kvinner i 100. Lørenskog Damekor. Lørenskog, Akershus
- 12: Teater: Nina Grieg: en stor liten kvinne. Kaja Production, Nina og Edvard Griegs museum og Trolldhaugen Bergen. Berge, Hordaland
- 12: Foredrag. «Hun våget å gå foran – Ingrid Bjerkås, Norges første kvinnelige prest» UiT.Kulturhuset i Tromsø, Troms.

Lørenskog Damekor inviterer til festforestillingen:

**med rett til
å bruke stemmen**

Dirigent: Ingrid Dominique

Medvirkende:
U & I Dansestudio, Teatergruppen GNIST, Petter Kragstad, Cristian Clasen, Erland Helbø og Petter Aamot Vangstein.

Prosjektet er støttet av Lørenskog kommune, kultur.

Lørenskog Hus, Storstua
12 oktober, kl 1400 og kl 1900
Pris: 200,-/100,-
Kjøp billetter på: www.lorenskoghus.no

- 12: Utstilling: «Om kvinner og stemmerett» ved Vevkollegiet Arakne. Galleri Rød og Halden kunstforening. Halden, Østfold
- 14: The Ida Blom Conference: Gendered Citizenship: History, Politics and Democracy. Universitetet i Bergen og Rokkansenteret. Bergen, Hordaland
- 14: Foredragskveld om kvinnene i politikken på Kongsberg. Kongsberg byhistorielag og Lågdalsmuseet. Kongsberg, Buskerud
- 14: Utstilling «Kvinnestemmer i 100 år! Kvinner og kunst i nord!» Bodø Kunst-

- forening og Den kulturelle skolesekken i Nordland. Nordland, Nordland
- 14: Stemmerettsjubileet, utstilling. Bykle folkeakademi og Hovden bygdehus. Bykle, Aust-Agder
- 16: Forestillingen: Camilla, ensom kvinne blant menn. Nedre Eiker Bibliotek og Folkeakademiet i Nedre Eiker. Nedre Eiker, Buskerud
- 16: Foredrag: «Sigrid Undset- en kvinnestemme». Drammensbiblioteket. Drammen, Buskerud

- 16: Kvinnekuppet på Utsira. Haugesund Teater. Haugesund, Rogaland
- 17: Festkveld i anledning stemmerettsjubileet. Kulturtjenesten i Rygge i samarbeid med stemmerettsjubileumsgruppa. Rygge, Østfold
- 17: Forestilling og feiring av 100 år med stemmerett for kvinner. Lofoten Kulturhus og Vågan kommune. Svolvær, Nordland
- 17: Kveldstimen: «Kvinnene i Mosjøens pophistorie». Jacobsenbrygga. Mosjøen, Nordland
- 17: Stemmerett- kvinnemakt- folkehelse. Karl Evang-seminaret 2013 og utdeling Karl Evang-prisen 2013. Høyskolen i Oslo og Akershus og Statens helsetilsyn. Oslo, Oslo
- 17: Foredrag ved Eirinn Larsen. Museum Stavanger. Stavanger, Rogaland
- 17: Forestillingen: Camilla, ensom kvinne blant menn. Røyken kommune og Slemmestad bibliotek. Slemmestad, Buskerud
- 17: Karl Evang-seminaret feires i 2013 med «Kvinnehelse sett i relasjon til Stemmerettsjubileet. Oslo
- 17: Foredrag om likestilling og stemmerett av historiker Eirinn Larsen, forfatter av boka «Norsk Likestillingshistorie 1814–2013». Stavanger Museum, Rogaland
- 18: «Kvindens stilling i universet»- og i Observatoriet. Senter for tverrfaglig kjønnsforskning og Mat-nat, Universitetet i Oslo. Oslo, Oslo
- 18: Observatoriet åpner dørene til Aasta Hansteens gamle bolig: seminar og omvisning. Solli plass, Oslo
- 18: Danseforestillingen «Tidsklemma». En forestilling som hyller kvinnen. Bærum Kulturhus, dansekompaniene Bajazz, Happy Feet og KGB. Sandvika, Akershus
- 19: Litteraturfestivalen i Akershus: Åpningsforedrag om stemmerettsjubileet ved Arnhild Skre. Fylkesbiblioteket i Akershus og 22 folkebibliotek i fylket. Nesodden, Akershus
- 20: Utstilling på Eklund: «Kvinnene». Eklund, Akershus
- 20: Vestlofoten Damekor inviterer til Bygdekveld: korsang, soloinnslag og historier med fokus på stemmerettsjubileet. Ramberg skole og Vestlofoten Damekor. Ramberg, Nordland
- 20: Pianokonsert i anledning stemmerettsjubileet: Pianostudenter fra NTNU spiller musikk skrevet av kvinnelige komponister. Ryngve museum. Trondheim, Sør-Trøndelag
- 23: Kvinner skal også med.. Verdal historielag, Verdal mållag, Verdal kommune, Folkeakademiet og SNK. Verdal, Nord-Trøndelag
- 24: Bruk stemmen- ta stemmen. Senter for tverrfaglig kjønnsforskning og Kif-komiteen. Oslo
- 24: Gutter og lesing. Debattkveld i biblioteket. Oppegård bibliotek. Kolbotn, Akershus
- 24: 1913–2013. Kvinners stemmer nasjonalt og internasjonalt. Krisesenterets venneforening i samarbeid med Trondheim folkebibliotek. Trondheim, Sør-Trøndelag
- 24: Friluftsliv og stemmerett. Drøm om bevegelsesfrihet og kvinnefrigjøring. Norges idrettshøgskole. Oslo
- 24: Forestillingen: Camilla, ensom kvinne blant menn. Nannestad kunstforening i samarbeid med Nannestad bibliotek. Nannestad, Akershus
- 24: Soloforestilling i anledning stemmerettsjubileet: «Coole Fredrikke». Teaterhuset Avant Garden og Panter Tanter Produksjoner. Trondheim, Sør-Trøndelag
- 25: «Samekvinnerns stemme i Norden». Sami NissonForum/Samisk KvinneForum. Tromsø, Troms
- 25: Demokratisk vorspiel: Mat for hjernen- Demokrati og kvinner stemmerett. Drammen VGS og Norsk biblioteksforening. Drammen, Buskerud
- 25: Høstfest med jubileumsmarkering. Folkeakademiet i Meldal og Meldal kommune. Meldal, Sør-Trøndelag
- 26: Avslutning Litteraturfestivalen Astafjordkommunene: Strikkekafe, strikkeslag og foredrag om stemmerettsjubileet. Nordnorsk Båtmuseum, Troms fylkesbibliotek, Statsarkivet i Tromsø, Ástávuona giellagoathie, Gratangen husflidslag. Tromsø, Troms
- 26: Foredrag: Elsa Laula: kvinnen som talte kolonimaktene rett imot». UiT. Kulturhuset i Tromsø, Troms
- 27: Foredragsportretter om Amalie Skram, Sigrid Undset og Camilla Collett av Iselin Alme. Larvik bibliotek. Larvik, Vestfold
- 27: Konsert i Vang kirke: Trio Locale feirer stemmerettsjubileet. Vang kirkemusikk. Hamar, Hedmark
- 30: Foredrag ved Hilde Danielsen om likestillingshistorien i Norge. Kystmuseet. Florø, Sogn og Fjordane

November

- 1: Konsertteaterforestilling av Queendom: Ja, vi elsker. Queendom og Det Norske Teatret. Oslo
- 1: Utstilling: Performing Women. Fra 31.10–3.11. Kunsthall Grenland. Porsgrunn, Telemark
- 1: Gjenforeningskonsert med Amtmandens Døtre. Rockheim. Trondheim, Sør-Trøndelag
- 2: Forestilling: Camilla, ensom kvinne blant menn. Fond for utøvende kunstere, Tema teater, Fritt ord, Oppland Fylkeskommune og Frogn bibliotek. Frogn, Akershus
- 2: Korseminar og markering av stemmerettsjubileet. Østfold musikkråd og St. Croix-huset. Fredrikstad, Østfold
- 3: Turnèpremiere i Troms og Finnmark: Teaterstykket om Elsa Laula Renberg. Spilles fra 3.–26.11. Sør-samisk teater, Nord-Trøndelag teater og Hålogaland teater.
- 4: Valg og demokrati. Grimstad bibliotek. Grimstad, Aust-Agder
- 4: Møte i Sanitetsforeningen: tema er stemmerettsjubileet. Svolvær Sanitetsforening. Svolvær, Nordland
- 5: Foredrag ved Bjørn Ivar Berg om kvinnelige opprørere. Smeltehytta. Kongsberg, Buskerud

- 5: Foredrag «100 år med allmenn stemmerett» ved leder av Stemmerettskomiteen, Kirsti Kolle Grøndahl. Skedsmo samfunnshus og Pensjonistuniversitetet i Skedsmo. Akershus
- 5: Foredrag ved Hilde Sandvik. Kommune-komiteen for stemmerettsjubileet, Grunnlovsjubileet og Nannestad bibliotek. Nannestad, Akershus
- 6: Litterær lunsj med Arnhild Skre og Audgunn Oltedal: «Formødrenes stemmerkvinneliv rundt stemmeretten». Enebakk bibliotek. Enebakk, Akershus
- 6: Bokbad: Forfatterne Herbjørg Wassmo og Cecilie Enger møtes til samtale om kvinners rolle opp gjennom generasjonene. Litteraturhuset i Oslo. Oslo, Oslo
- 7: Forestilling: «Skål for livet!» Røyken kommune og Slemmestad bibliotek. Slemmestad, Buskerud
- 8: Forestilling: «Broene». Spilles 8–17.11. Brageteatret og Drammen teater. Drammen, Buskerud
- 8: Jentefest for stemmerettsjubileet. Froland kommune. Froland, Aust-Agder
- 8: Seminar i anledning stemmerettsjubileet: Myndighet og medborgerskap. Senter for tverrfaglig kjønnsforskning og IAKH, avdeling historie, Universitetet i Oslo. Oslo, Oslo
- 8: Jubileumskoncert med Kari Bremnes. Kulturhuset i Kvinesdal, Vest-Agder
- 8: Stemmerettsjubileum på Bindal museum. Den lokale komiteen for stemmerettsjubileet, i samarbeid med Bindal kommune og Helgeland museum, avdeling Bindal. Terråk, Nordland
- 9: Forestilling: Camilla, ensom kvinne blant menn. Fond for utøvende kunstere, Tema teater, Fritt ord, Oppland Fylkeskommune og Frogn bibliotek. Frogn, Akershus
- 9: Komedie: «Lilli Valentin». Spilles fra 9.11–7.12. Den Nationale Scene. Bergen, Hordaland
- 10: Markering og utstilling: Kjøken- og husstell før i tida. Huglo bygdekvinne-lag. Huglo, Hordaland

- 11: Avduking av Marie Brunsmannsplass. Trondhjems hospital. Trondheim, Sør-Trøndelag
- 14: Markering av jubileet ved blant annet Tone Selboe og Gro Ann Uthaug. Ringebu folkebibliotek. Ringebu, Oppland
- 14: Foredrag om kvinnemakt i middelalderen ved marinarkoeolog endre Elvestad, Museum Stavanger, Rogaland
- 15–16: Internasjonal konferanse: «Women, Power and Politics. The Road to Sustainable Democracy. FOKUS, PRIO, Utenriksdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Oslo, Oslo
- 15: «Kystkvinner før og i dag. Fra tradisjonelt fiskarsamfunn til kunnskapssamfunn.» Nordkapp maritime fagskole og videregående. Honningsvåg, Finnmark
- 15: Åpen kafé: «Room to live». Kvinnemuseet. Kongsvinger, Hedmark
- 15: Utstilling: The biggest minority in the world. Art and equal rights. Verkstedhallen Svartlamoen. Trondheim, Sør-Trøndelag
- 15: Faktashow om politikk, kjønn og historie: «ut-/ned-/opp-/be-STEMT!» om å ha en stemme som skal stemme. Teater Innlandet og Gjøvik kino og scene. Gjøvik, Oppland
- 16: Åpent dagsseminar: Kunsten å åpne dører. KNIPSU, Stiftelsen 3,14, Kunsthøgskolen i Bergen. Bergen, Hordaland
- 16: Jubileumsfest i høve 100-års jubileum for allmenn stemmerett. Brelett, Gol historielag og Kulturavdelinga i Gol kommune. Gol, Buskerud
- 16: Kvinnekonferansen i Lofoten- Luft under vingene. SALT, Svolvær Sanitetsforening og Svolvær Sorooptimistklubb, Lofoten kulturhus. Svolvær, Nordland
- 17: Foredrag av Charlotte Myrbråten: Om likestilling og feminisme i Norge 2013. Brageteatret. Drammen, Buskerud
- 17: Faktashow om politikk, kjønn og historie: «ut-/ned-/opp-/be-STEMT!» om å ha en stemme som skal stemme. Teater Innlandet og Kulturhuset Banken. Lillehammer, Oppland
- 19: Forestilling: «Broene». Spilles 8–17.11. Brageteatret og Ringerike Kultursenter. Hønefoss, Buskerud
- 20: Dagsseminar: «Tøffe kvinner – sterke røster». Akershusmuseet og Lørenskog hus. Lørenskog, Akershus

- 20: Konsertteaterforestilling av Queendom: Ja, vi elsker. Queendom og Union Scene. Drammen, Buskerud
- 20: Kavalkade om 100 års kvinnehistorie. Soroptimist International. Kongsvinger, Hedmark
- 21: Forestilling: Camilla, ensom kvinne blant menn. Fond for utøvende kunstere, Tema teater, Fritt ord, Oppland Fylkeskommune og Frogn bibliotek. Frogn, Akershus
- 21: Forestilling: «Broene». Spilles 8–17.11. Brageteatret og Ål kulturhus. Ål i Hallingdal, Buskerud
- 21: Foredrag: «Misjon og kvinner». Tysvær historielag og Tysværtunet bibliotek. Aksdal, Rogaland
- 21: Konsert: Kvinner på podiet. Trondheim Symfoniorkester og Olavshallen. Trondheim, Sør-Trøndelag
- 21: Stiklestadseminaret 2013: Demokrati og deltakelse. Stiklestad Nasjonale Kultursenter. Verdal, Nord-Trøndelag
- 22: Stemmerettsseminar. Klg norske ambassade Reykjavik. Island
- 23: Utstilling: Tusen tråder. En historiefortelling i tekstil. Maihuagen og Lillehammer Kunstmuseum. Lillehammer, Oppland
- 25: Utstilling: Likestilling og utviklingen av demokrati. Straumen bibliotek. Straumen, Nordland
- 25: Stemmerettskonferanse. Arrangør Vefsn NKS, Kriesesenteret og Vefsn kommune. Mosjøen, Nordland
- 26–28: Musikk Hedmark har Oslo-premiære på Den norske opera for stemmerettsoperaen «Johnny og Mariann. Oslo
- 26: Historiekveld: De første kvinnene i lokalpolitikken. Historisk forening avd. Rogaland og Bøker og Børst i Stavanger. Stavanger, Rogaland
- 26: Likestillingskonferansen 2013: Et likestilt arbeidsliv. Universitetet i Agder i samarbeid med Vest-Agder fylkeskommune, Aust-Agder fylkeskommune, Fylkesmannen i Vest-Agder, Fylkesmannen i Aust-Agder, LO Vest-Agder, LO
- Aust-Agder, Senter for likestilling og NHO Agder
- 27: Hurra for stemmeretten. Den kulturelle spaserstokken og Herredshuset. Jessheim, Akershus
- 27: Foredrag: «Misjonsfeminisme» ved Kristin Nordseth. Nedre Eiker kommune og Nedre Eiker menighet. Nedre Eiker, Buskerud
- 28: Torsdagsakademi. Fusa bibliotek. Fusa, Hordaland
- 28: Forestilling: Camilla, ensom kvinne blant menn. Fond for utøvende kunstere, Tema teater, Fritt ord, Oppland Fylkeskommune og Porsgrunn bibliotek. Porsgrunn, Telemark
- 28: Utstilling og stemmerettsjubileets avslutning: Advent 2013. Hovedsentralen for høyhæla sko og Fritzøe verk. Larvik, Vestfold
- 29: Danseforestilling. Electric Feet Dansesenter. Hadeland, Oppland
- 30: Utstilling med Magnie Liv Nilsen og Alexandra E.Lindh: Paper Matter + Ab Initio/In corporeal. Arendal Kunstforening. Arendal, Aust-Agder
- 30: Teaterforestilling. Kvinnemuseet. Kongsvinger, Hedmark
- 30: Festaften med polarheltninner. Det stemmer og Longyearbyen Kulturhus. Longyearbyen, Svalbard
- 30: Julemesse og markering av stemmerettsjubileet. Lyngdal husflidslag og Klokkegården. Farsund, Vest-Agder
- 5: Mørketidsutstilling: «Glimt 2013- Søstre». Viser 5.12–21.01.2014. Tromsø museum. Tromsø, Troms
- 6: Teaterforestilling: «ut-/ned-/opp-/bestemt! om å ha en stemme som skal stemme». Spilles 6.–7.12.2013. Teater Innlandet, Hedmark Fylkeskommune, Fritt ord, Fond for Utøvende Kunstnere og Dramatikkens Hus. Oslo, Oslo
- 6: Forestilling: «Sarahs heltinne». Vefsn teaterlag og Toppen folkehøgskole. Mosjøen, Nordland
- 8: Konsert: Musikk skrevet av kvinner fremført av kvinner. Ingensteds. Oslo, Oslo
- 9: Festaften i Grevskapet, Stange bibliotek. Stange kommunes Stemmerettskomité. Stange, Hedmark
- 9: Lansering av historieheft «Fra Gina til Gro» av Marit Vig/Stange kommunes Stemmerettskomité. Stange, Hedmark
- 11: Pangavslutning av Stemmerettsjubileet for over 1000 ungdomsskolejenter og lærere. Stavanger Forum, Rogaland
- 12: Adventsmøte og forelesning: «Hva skjedde lokalt?» ved Anne Haugen Wagn. Heddal bygdekvinnelag. Notodden, Telemark
- 14: Utstillingsavslutning: «Kvinneres kår». 2013-gruppa/Stemmerettsjubileet i Østfold og Flerkulturelt råd i Østfold. Sarpsborg, Østfold
- 14: Kjerringrøkk-festivalen markerer stemmerettsjubileet. Bodø, Nordland
- 16: Kvinnestemmer fra Sogn og Fjordane. Nordfjord Folkemuseum. Sandane, Sogn og Fjordane
- 19: Lansering av boka «Quam og kvinnene». Stemmerettsjubileet i Molde og Kulturhuset Plassen. Molde, Møre og Romsdal
- 20: Markering av avslutning på stemmerettsjubileet: Gina Borchgrevink hedres med plakett. Lillehammer, Oppland
- 20: Konsert og hyllest til kvinnen: «En aften i offside». Amund og Herman Band. Ålesund, Møre og Romsdal

Desember

- 1: Utstilling: «De fire store, fire søndager i advent». Viser 1.–22.12.2013. Hovedsentralen for høyhæla sko og Sylvettes filmklubb. Larvik, Vestfold
- 4: Foredrag av Gunhild Ramm Reistad: «100 år med stemmerett for kvinner.» Folkeuniversitetet Sør-Øst. Vikersund, Buskerud
- 5: Teaterforestilling: «Rosa». Spilles fra 5.–15.12.2013. Folkeakademiet Oppland-Hedmark. Reinsvoll, Oppland

Utgitt av:
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 20 00

Publikasjonskode: Q-1224 B
Design og layout: 07 Media – 07.no
Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
06/2014 – opplag 200

BARNE-, LIKESTILLINGS- OG
INKLUDERINGSDEPARTEMENTET